



УМЕТНИЧКО НАСЛЕЂЕ СРПСКОГ НАРОДА НА  
**КОСОВУ И МЕТОХИЈИ**

ИСТОРИЈА • ИДЕНТИТЕТ • УГРОЖЕНОСТ • ЗАШТИТА



СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ





УМЕТНИЧКО НАСЛЕЂЕ СРПСКОГ НАРОДА НА  
**КОСОВУ И МЕТОХИЈИ**

ИСТОРИЈА, ИДЕНТИТЕТ, УГРОЖЕНОСТ, ЗАШТИТА

*Уредници*  
ДРАГАН ВОЈВОДИЋ  
МИОДРАГ МАРКОВИЋ



ГАЛЕРИЈА САНУ

БЕОГРАД 2017

УМЕТНИЧКО НАСЛЕЂЕ СРПСКОГ НАРОДА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ  
ИСТОРИЈА, ИДЕНТИТЕТ, УГРОЖЕНОСТ, ЗАШТИТА

*Издавач*

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

*Главни и одговорни уредник*

ДУШАН ОТАШЕВИЋ

*Уређивачки одбор*

ВЛАДИМИР КОСТИЋ

ГОЈКО СУБОТИЋ

МИХАИЛО ВОЈВОДИЋ

МИОДРАГ МАРКОВИЋ

ДРАГАН ВОЈВОДИЋ

*Рецензенти*

ГОЈКО СУБОТИЋ

МИРЈАНА ЖИВОЈИНОВИЋ

ДИНКО ДАВИДОВ

*Секретари уредништва*

МАРКА ТОМИЋ ЂУРИЋ

БОЈАНА СТЕВАНОВИЋ

*Лектура*

ИВАНА ИГЊАТОВИЋ

*Превод са италијанског језика*

ДУБРАВКА ПРЕРАДОВИЋ

*Техничко уређење и графичка опрема*

МИРОСЛАВ ЛАЗИЋ

*Карте*

НЕБОЈША ШУЛЕТИЋ

ИГОР СТЕПАНЧИЋ

*Тираж*

500

*Штампа*

ГРАФОСТИЛ, КРАГУЈЕВАЦ

ISBN 978-86-7025-754-2

## САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ . . . . .	9
Владимир С. Костић	
<b>СРБИ И КОСОВО</b>	
<b>КОСОВО И МЕТОХИЈА У ИСТОРИЈИ СРПСКОГ НАРОДА</b>	
У временима самосталне средњовековне државе . . . . .	17
Ђорђе Бубало	
Под турском влашћу, до краја XVIII века . . . . .	31
Невојша Шулетић	
Административна подела, насеља и становништво у првим вековима под Османлијама . . . . .	41
Татјана Катић	
Током новијег и савременог доба . . . . .	49
Љубодраг Димић	
<b>КОСОВСКОМЕТОХИЈСКА ИЗВОРИШТА СРПСКЕ ДУХОВНОСТИ И НАРОДНОГ БИЋА</b>	
Светиње и свети на Косову и Метохији у култном сећању и националној свести Срба . . . . .	81
Даница Поповић	
Библиотеке косовскометохијских манастира и богослужбена традиција Српске Православне Цркве . . . . .	99
Владимир Вукашиновић	
Косовски завет и национални идентитет Срба . . . . .	113
Милош Ковић	
<b>УМЕТНИЧКА БАШТИНА СРБА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ</b>	
<b>ЕВРОПСКИ ОКВИРИ И СРПСКА САМОСВОЈНОСТ СРЕДЊОВЕКОВНЕ УМЕТНОСТИ</b>	
Место у културној историји српског народа . . . . .	147
Бранислав Тодић	



Припадност развојним токовима византијске уметности . . . . .	165
АЛЕКСЕЈ ЛИДОВ МИЛОШ ЖИВКОВИЋ	
Стваралачке везе са уметношћу Западне Европе . . . . .	185
ВАЛЕНТИНО ПАЧЕ ДУБРАВКА ПРЕРАДОВИЋ	
<b>ИСТОРИЈА СТВАРАЊА</b>	
Најстарије раздобље (од досељавања Срба до Стефана Немање) . . . . .	211
ДЕЈАН РАДИЧЕВИЋ	
У време првих Немањића (од 1168. до смрти краља Милутина) . . . . .	221
МИОДРАГ МАРКОВИЋ	
Доба зрелог средњег века (1322–1455) . . . . .	241
ДРАГАН ВОЈВОДИЋ	
Позносредњовековни период у светлу археологије . . . . .	271
ДЕЈАН РАДИЧЕВИЋ	
Од пада под турску власт до Велике сеобе (1455–1690) . . . . .	291
ЗОРАН РАКИЋ	
Између сеоба и борбе за одржање (1690–1839) . . . . .	313
НЕНАД МАКУЉЕВИЋ	
Замах црквене уметности у последњем веку османске власти . . . . .	325
ИВАНА ЖЕНАРЈУ РАЈОВИЋ	
Новије градитељство – од модернизације и деструкције до искривљеног приказивања . . . . .	341
АЛЕКСАНДАР КАДИЈЕВИЋ	
Модерно ликовно стваралаштво (1912–1999–2016) . . . . .	351
СРЂАН МАРКОВИЋ	
<b>ПОВЕСНИЦА СТРАДАЊА</b>	
У доба турске власти (1455–1912) . . . . .	365
ТАТЈАНА КАТИЋ БИЉАНА ВУЧЕТИЋ	
Након ослобођења (1912–1999) . . . . .	379
СВЕЛАНА ПЕЈИЋ	
После усвајања <i>Резолуције 1244</i> (1999–2017) . . . . .	393
ДЕЈАН РАДОВАНОВИЋ МИРЈАНА ЂЕКИЋ	
Баштина у процепу. Између европске праксе заштите и глобалне политичке злоупотребе . . . . .	415
МИРЈАНА МЕНКОВИЋ	
<b>БОРБА ЗА ОЧУВАЊЕ</b>	
Почеци истраживања и збрињавања споменика . . . . .	431
ДРАГАНА ПАВЛОВИЋ	

Успостављање система институционалне заштите споменика и резултати конзерваторско-рестаураторских радова на Косову и Метохији . . . . .	443
АЛЕКСАНДРА ДАВИДОВ ТЕМЕРИНСКИ	
Укључивање српских споменика на Листу Светске културне баштине . . . . .	465
ВЛАДИМИР ЦАМИЋ	
Српско споменичко наслеђе на Косову и Метохији у светлу савремених теорија о културној баштини . . . . .	485
ЈЕЛЕНА ПАВЛИЧИЋ	
ПОГОВОР УРЕДНИКА . . . . .	507
СПИСАК СКРАЋЕНИЦА . . . . .	515
СПИСАК САРАДНИКА СА АФИЛИЈАЦИЈАМА . . . . .	549
СПИСАК ТАБЛИ. . . . .	553







УМЕТНИЧКА БАШТИНА СРБА  
НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ









# ЕВРОПСКИ ОКВИРИ И СРПСКА САМОСВОЈНОСТ СРЕДЊОВЕКОВНЕ УМЕТНОСТИ







## ПРИПАДНОСТ РАЗВОЈНИМ ТОКОВИМА ВИЗАНТИЈСКЕ УМЕТНОСТИ

АЛЕКСЕЈ ЛИДОВ  
МИЛОШ ЖИВКОВИЋ

Културна катастрофа на Косову и Метохији од 1999. до 2004. године, када су албански екстремисти уништили или оштетили 143 хришћанске цркве, укључујући и споменике византијског времена,<sup>1</sup> отворила је низ питања о којима се раније није морало тако интензивно размишљати. Нашавши се у том региону 2004. године у саставу хитне мисије Унеска, позване да опише и оцени штету проузроковану масовним погромима, први потписник овога рада суочио се, можда први пут у животу, са оштрим супротстављањем појмова *српско* и *византијско*, које је имало изразито политичку димензију, а не чисто академску. Албански националисти су покушали да нас убеди како је једини начин спасавања тих средњовековних ремек-дела – прогласити их „албанско-византијским“ наслеђем и заувек заборавити њихов српски идентитет. На супротној страни могао се у новонасталим околностима понегде осетити извостан зазор према коришћењу појма *византијски* за српске споменике зато што је у његовом истицању препознаван покушај да се древни црквени споменици на Косову и Метохији отргну из крила народа чијој култури припадају. Са српске стране долазили су и научно знатно утемељенији отпори према олакој употреби појма *византијски* када је о српској средњовековној уметности на Косову и Метохији реч. Архитектура и скулптура неких веома значајних споменика, попут Бањске, Дечана, Светих арханђела код Призрена и саборне цркве у Новом Брду, изведене су искључиво у западњачким стиливима или у преплитању романоготичких и византијских концепција. Заиста, склоност ка особеном креативном преплитању западњачког

и византијског уметничког израза у складу с потребама властите средине представља битну одлику српске средњовековне уметности. Због тога се, ако се српска средњовековна уметност, па и она на Косову и Метохији, жели сагледати објективно, у својој целовитости и пуноћи, без ограничења која прошлости намећу националистичке визуре данашњих дана, у обзир морају узети сви њени аспекти: и онај византијски, и онај западњачки, и онај ужи, национални – српски. Овај текст је посвећен значају византијског аспекта српске средњовековне уметности на Косову и Метохији, док су се сагледавања осталих поменутих аспеката тог стваралаштва у овој публикацији прихватили други аутори. Одмах ваља рећи како се чини да је једино исправно разматрати српско споменичко наслеђе стварано у оквирима стилских концепција византијске уметности и као српско и као византијско јер је као такво и укључено у светску хришћанску културу. Дакле, појам *српско-византијски* представља најтачнију дефиницију тог стваралаштва.

Исповедајући православље и његове духовне вредности, историјска Србија била је део огромног византијског културног комонвелта, а да при томе током зрелог средњег века није, у политичком смислу, улазила у састав царства и чак је повремено ступала у сукоб с њим. Свака национална традиција у оквирима те цивилизације имала је своје мање или више препознатљиве особености, али је, уз то, делила општу матрицу, обично важнију од свих искључиво њој својствених црта. Тако су се, историјски готово неповезане, српска и руска средњовековна традиција повремено показивале као необично сличне, нарочито у иконопису и монументалном живопису. Није реч само о томе да је на територијама Србије и старе Русије радило

<sup>1</sup> *Orthodox Heritage*.





Сл. 134. Призрен, Богородица Љевишка, Исцељење слепог, прва половина XIII века

много уметника пристиглих из Византије. Веома је важно и то што су сви православни народи византијског културног комонвелта, али и неки римокатолички, делили исте идеале, како духовне тако и естетичке. Они су образовали заједницу јединствених духовних и уметничких начела, коју је остатак културног света прихватао као чувара византијске традиције.

У том погледу можемо се присетити великог уметника Теофана Грка, који је стварао крајем XIV и почетком XV века у разним градовима Русије, укључујући Новгород и Москву. Стваралаштво тог цариградског мајстора постало је најважнија појава староруске уметности своје епохе. Но, њега је немогуће искључити из историје византијске уметности, чији се један од главних споменика не налази у Турској или Грчкој,

већ на далеком руском северу, у новгородском храму који је осликао Теофан. Нешто слично томе запажа се и када је реч о стваралаштву солунског уметника Михаила Астрапе, чија је радионица у првим деценијама XIV века извела фреске у неким веома важним српским црквама, укључујући поједине споменике на Косову и Метохији – Богородицу Љевишку и манастир Грачаницу. С друге стране, неки по имену познати српски сликари, попут митрополита Јована (Андреаш), Теодора (Руденица) или Радослава (Каленић), стварају потпуно у сагласју са стилским оквирима византијске уметности зреле ренесансе Палеолога. Због тога се остварења Михаила Астрапе, као ни дела митрополита Јована, Теодора или Радослава, не могу истргнути из византијске уметности, али њихово разумевање није могуће ни ван српског контекста.

Зачудо, у савременој култури општи византијски идентитет често захтева већу заштиту него националне особености. Треба признати да је традиционална историја уметности умногоме била жртва националистичких митологија XIX и XX века, у којима је било важно раздвојити споменике по традиционалним „собама“, везујући их за савремене државне територије и политичке границе. Према томе, предстоји задатак писања нове велике историје византијске уметности, невезане за често условне и позније успостављене границе, а у њој ће и „српско-византијски“ споменици Косова и Метохије заузети своје важно место.



Већ први споменик српског живописа који је на тлу Косова и Метохије настао у деценији после добијања црквене самосталности (1219) показује изразиту везу са савременим стилским усмерењем византијског зидног сликарства.<sup>2</sup> Најстарији слој фресака Богородице Љевишке изведен је у складу с начелима тзв. монументалног стила XIII века, што се после крсташке окупације Цариграда (1204) ширио на разним странама византијског културног простора. Нажалост, од тог сликарства сачували су се само фреско-икона Богородице Елеусе са Христом *Крмителем* и остаци Свадбе у Кани и Исцељења слепог (сл. 134, 135). Упркос извесним траговима архаичних, познокомнинских схватања, нарочито на представи Мајке Божије, на први поглед се, посебно на смиреним и достојанственим фигурама у поменутих сценама чуда Христових, препознаје нов, пластични сликарски израз. Најстарији живопис Богородице Љевишке доста подсећа на фреске у цркви Светог Николе манастира Студенице и католикону манастира Мораче, па је у литератури изнето мишљење да је реч о делима једне групе сликара. По свему судећи, била је то домаћа сликарска дружина, што сведочи о томе да су и локални сликари у првим деценијама XIII столећа стварали у оквирима византијског монументалног стилског израза.<sup>3</sup>

<sup>2</sup> Од многобројне литературе о стилу византијског сликарства XIII века уп., пре свега, Djurić, *La peinture*, 40–96. За најновији пресек истраживања, са обимном библиографијом, уп. *Orient et Occident*; Вафеиáδης, *Υστερη βυζαντινή ζωγραφική*, 92–159.

<sup>3</sup> Ђурић, *Једна сликарска радионица*, 63–76; Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 81; Чанак-Медић, Тодић, *Богородица Љевишка*, 34–35 (Б. Тодић).



Сл. 135. Призрен, Богородица Љевишка, Богородица са Христом *Крмителем*, прва половина XIII века

Значајно место међу споменицима зидног сликарства византијског стила XIII века заузимају фреске куполе, поткуполног простора и беме Светих апостола у Пећкој патријаршији (око 1260, сл. 124, 136, 137, 194, 135, 420). Штавише, закључено је да су у питању „дела која припадају најлепшим остварењима византијског и српског сликарства око средине XIII века“.<sup>4</sup> Живопис столног храма Српске цркве одликују многе од оних особености због којих

<sup>4</sup> Тодић, *Монументална српска уметност*, 222.





Сл. 136. ПЕЉКА ПАТРИЈАРШИЈА, ЦРКВА СВЕТИХ АПОСТОЛА, ВАНЕСЕЊЕ, ОКО 1260, ДЕТАЉ

византијском сликарству XIII века – са Сопоћанима као највишим дометом – припада посебно место у историји средњовековне уметности. Реч је првенствено о наглашеној волуминозности облика и својствима звонког колорита, местимично оплемењеног употребом злата. Истина, сликарство Светих апостола није лишено одређених мањкавости. То се посебно односи на извесну крутост композиционих

решења сцена и покрета њихових актера, али те недостатке потискује у други план изузетна изражајна снага појединих фигура. Најуспешније су изведени ликови у Вазнесењу у куполи, а међу њима нарочито Богомајчин лик, подједнако сензуалан колико и про-духовљен. С тим изванредним „портретом“ не може се мерити ниједно остварење византијске уметности епохе о којој је реч. Једино су на појединим фрескама



споменика из Епирске деспотовине (Влахернитиса у Арти, Порта Панагија код Трикале) уочена стилска обележја сродна са живописом Светих апостола.<sup>5</sup>

На прелазу из XIII у XIV stoleће византијско сликарство доживело је још један у низу својих стилских преображаја. Нов сликарски израз – тзв. ренесанса Палеолога – задржао је класичан приступ пропорцијама људског тела, али су димензије тих фигура значајно умањене, а ранија композициона сведеност монументалних сцена уступила је место распричаним призорима из хришћанске повести. Сцене се одвијају пред сложенем „конструктивистичком“ архитектонском позадином, а обогашене су обиљем класицистичких детаља.<sup>6</sup> Неколико сликарских целина изведених у духу ренесансе Палеолога сачувано је и на Косову и Метохији. Реч је о уметничким остварењима која не само што припадају новим уметничким стремљењима већ се убрајају у њихове репрезентативне примере. Заслуге за то припадају краљу Милутину, на чију је иницијативу, а захваљујући везама које је имао с византијским двором, у Србију пристигла радионица солунског сликара Михаила Астрапе.<sup>7</sup> Заправо, у питању је један од зачетника новог сликарског језика, судећи по фрескама које је са оцем Евтихијем насликао у цркви Богородице Перивлепте у Охриду (1294/1295).<sup>8</sup> На Косову и Метохији сачувана су веома репрезентативна остварења која се с Михаиловом радионицом могу довести у непосредну везу. Та веза је најмање извесна када је реч о најстаријем живопису новог усмерења насталом на тлу Косова и Метохије, односно у Срба уопште – фрескама којима је око 1300. године



Сл. 137. Пећка патријаршија, црква Светих апостола, ЈЕВАНЂЕЛИСТА МАТЕЈ, ОКО 1260. ГОДИНЕ

<sup>5</sup> За стилску анализу најстаријег живописа Светих апостола у Пећи уп. Ђурић, Кораћ, Ђирковић, *Пећка патријаршија*, 57–70 (В. Ј. Ђурић); Чанак-Медић, Тодић, *Манастир Пећка патријаршија*, 51–54 (Б. Тодић); о фрескама старијег слоја у Влахернитиси, датованог у средину XIII века, уп. најновију публикацију: *Η Βλαχέρνα της Αρτας*, 139–161 (Μ. Αχτζιάστου-Ποταμιάνου) и 189–201 (В. Ν. Παπαδοπούλου). За фреске Порте Панагије уп. Tsitouridou, *Les fresques du XIII<sup>e</sup> siècle*, 863–878.

<sup>6</sup> Литература о византијском сликарству у доба Палеолога изузетно је обимна. Зато овом приликом упућујемо само на одговарајућа поглавља најновије синтезе посвећене позновизантијском сликарству: Βαφειάδης, *Υότερη βυζαντινή ζωγραφική*, 162–372.

<sup>7</sup> О Михаилу Астрапи уп. Марковић (М.), *Уметничка гелативност Михаила и Евтихија*, 102–103; исти, *The painter Euthychios*, 9–34; Тодић, *Српски сликари II*, 24–31.

<sup>8</sup> На сву литературу о том сликарству указује Марковић (М.), *Иконографски програм*, 119–143.

украшен западни травеј Светих апостола у Пећи (сл. 138, 139, 196–198). Оне по свему припадају прогресивном правцу савременог византијског сликарства, али је готово сигурно да су дело неког другог, данас анонимног мајстора.<sup>9</sup> С друге стране, изванредне фреске Богородице Љевишке, настале негде између 1308. и 1313. године, могу се прилично поуздано приписати Михаилу Астрапи и његовим сарадницима (сл. 3, 125, 141, 199–201, 408, 423). Уочене разлике у односу на потоње сликарство поменутог мајстора

<sup>9</sup> Ђурић, Ђирковић, Кораћ, *Пећка патријаршија*, 126–130 (В. Ј. Ђурић); Тодић, *Српско сликарство*, 215–222; Чанак-Медић, Тодић, *Манастир Пећка патријаршија*, 57–61 (Б. Тодић).





Сл. 138. Пебка патријаршија, црква Светих апостола, свети Никола, око 1300. године





Сл. 139. Пеџка патријаршија, црква Светих апостола, Христова страдања, око 1300. године

тумаче се као последица развоја његовог сликарског рукописа.<sup>10</sup> Живопис Грачанице (око 1320) показује сву снагу зрелог Михаиловог стваралаштва, али и извесне црте гашења креативности његовог израза. Врхунски домети радионице Михаила Астрапе, онакви какви су нешто раније остварени у зидном сликарству Старог Нагоричина<sup>11</sup> и Краљеве цркве у Студеници<sup>12</sup> – двема најуспелијим целинама „сликарске школе краља Милутина“ – видљиви су посвуда и на зидним платнима грачаничког католикона (сл. 203, 206, 411). У тој задужбини остарелог краља, међутим, препознате су и извесне маниристичке црте, па и поједини технички недостаци. По томе су грачаничке фреске најсродније живопису цркве Светог Никите код Скопља – последње Милутинове задужбине коју је осликала Астрапина дружина – насталом неколико година после краљевог упокојења по наруџбини

монаха манастира Хиландара, на чијем се поседу храм налазио.<sup>13</sup> Без обзира на поменуте мане, поједине фреске у Грачаници, попут најуспелијих сцена Великих празника, особених детаља Страшног суда (персонификација мора), фигура светих ратника или портрета краљевског пара (сл. 117, 205, 142, т. XIV), улазе у ред антологијских дела позновизантијске уметности.<sup>14</sup> Изгледа да је још вредније сликарство некада красило зидове гробне цркве краља Милутина у манастиру Бањској (1317–1321). О томе, нажалост, сада сведоче само скромни остаци. Како се на основу тих фрагмената могло закључити, фреске су у велелепном католикону сликане на златној позадини, у складу са обичајем установљеним још у раним немањићким задужбинама. Бањски живопис био је по духу сродан остварењима солунске сликарске дружине која је стварала под покровитељством краља Милутина. По свој прилици, међутим, приликом осликавања свог „маузолеја“ српски владар није

<sup>10</sup> Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 82–93; Тодић, *Српско сликарство*, 230–233; исти, *Српски сликари II*, 24, 26.

<sup>11</sup> Тодић, *Старо Нагоричино*, 127–138; исти, *Српско сликарство*, 235–245.

<sup>12</sup> Бабић, *Краљева црква*, 193–219; Тодић, *Српско сликарство*, 245–250; Марковић (М.), *Михаило Асџрапа*, 173–183.

<sup>13</sup> Марковић (М.), *Свети Никита*, 198–207.

<sup>14</sup> За исцрпну стилску анализу фресака грачаничке цркве уп. Тодић, *Грачаница*, 191–234; исти, *Српско сликарство*.





Сл. 140. Призрен, Богородица Љевишка

поверио посао Михаилу Астрапи. Стилска анализа остатака фресака открива, наиме, руку неког још даровитијег сликара, чији су се уметнички домети могли мерити са онима до којих су се узвисили највећи зографи Цариграда (манастир Христа Хоре) и Солуна (Свети апостоли).<sup>15</sup>

Уметничко стваралаштво на тлу Косова и Метохије није само заслугом краља Милутина уведено у водећи ток византијског сликарства из првих деценија XIV столећа. У духу ренесансе Палеолога стварали су и мајстори који су 1317–1320. године осликали задужбину великог казнаца Јована Драгослава – цркву Богородице Одигитрије у Муштутишту код Суве

<sup>15</sup> Исти, *Српско сликарство*, 264, 338–339; исти, *Бањско злато*, 163–170.

Реке. Те фреске, сачуване у скромним траговима до уништења цркве јула 1999, биле су дело способних зографа, али су ипак заостајале за делима насталим за краља (сл. 207).<sup>16</sup> Коначно, и сликари које су током треће и четврте деценије ангажовали српски црквени поглавари неговали су иста стилска схватања. Грк Јован са сарадницима оставио је за собом веома вредне фреске класицистичког израза у цркви Светог Димитрија у Пећкој патријаршији (сл. 5, 144, 218, 219) радећи по наруџбини архиепископа Никодима (1317–1324).<sup>17</sup> Његов наследник Данило II (1324–1337) упустио је за фрескописање својих задужбина

<sup>16</sup> Ђорђевић (И.), *Зидно сликарство српске власице*, 50, 131.

<sup>17</sup> О стилу тих фресака уп. Ђурић, Ђирковић, Кораћ, *Пећка патријаршија*, 205–210 (В. Ј. Ђурић); Чанак-Медић, Тодић, *Пећка патријаршија*, 101–105 (Б. Тодић). За датовање уп. Тодић, *Српске шеме*, 123–139.



Сл. 141. Призрен, Богородица Љевишка, Успење Богородичино, 1310–1313, ДЕТАЉ

у Пећи – цркве Богородице Одигитрије и отвореног нартекса – сликарске дружине које су се такође ослањале на поуке из прве две деценије XIV stoleћа. Додуше, многи чланови тих скупина били су уметници слабашног надахнућа и прилично ограничених способности (сл. 68, 118, 146, 222, 223, 419, т. XV).<sup>18</sup>

Везе Срба са солунским уметницима нису се прекидале ни с приближавањем средине stoleћа. Има разлога за претпоставку да је из „другог града царства“ потицао предводник сликарске радионице која је извела најуспелије партије живописа манастира Дечана. Те фреске сведоче о претрајавању и

витаљности високог стила епохе Палеолога, то јест о чувању чистоте класицистичког израза из првих деценија XIV stoleћа (сл. 147, 148, 220, 221, 415, т. XV). Претпоставку о пореклу главног дечанског мајстора, нажалост, није могуће проверавати на иоле широј компаративној основи јер је у Солуну од споменика ствараних око средине века преостао само фрагментарно очувани живопис црквице Христа Спаса. Ипак, може се говорити о извесним сродностима тих фресака и најбољих зидних слика у задужбини Стефана Дечанског и Душана.<sup>19</sup> Још је

<sup>18</sup> Ђурић, Ђирковић, Кораћ, *Пећка љапирјаршија*, 164–169 (В. Ј. Ђурић); Гавриловић, *Зидно сликарство*, 314–328; Чанак-Медић, Тодић, *Пећка љапирјаршија*, 130–137 (Б. Тодић).

<sup>19</sup> За детаљнију стилску анализу дечанских фресака в. Тодић, Чанак-Медић, *Манастир Дечани*, 460–515 (Б. Тодић), где је истакнута и веза с фрескама Спасове цркве у Солуну. На њој инсистира и ауторка нове монографије о том споменику, уп. Kourkoutidou-Nikolaidou, *The Church of Christ the Saviour*, 128–130.





Сл. 142. Манастир Грачаница, Богородичина црква, портрет краљице Симонице, око 1320. године



мање извесно одакле су дошли сликари који су радили у гробној задужбини цара Душана – Светим арханђелима код Призрена. У ствари, мало се зна и о томе како су те фреске изгледале. Попут оних из „маузолеја“ његовог деде, и фреске Душановог манастира сачуване су у виду готово незнатних остатака. Они су, међутим, довољни да се на њима уоче високи стандарди главне еволутивне линије сликарства ренесансе Палеолога.<sup>20</sup> Надаље, знатан одјек класицистичког духа с почетка века задржале су још и фреске певничких простора у Светим апостолима у Пећи, датоване у средину XIV века.<sup>21</sup> У то време насликане су, најзад, и поједине иконе на Косову и Метохији што припадају централном току у развоју византијског сликарства XIV столећа. У Народном музеју у Београду чува се двострана икона из Љубижде, с представама Благовести и Сусрета Јоакима и Ане, која највероватније потиче из Призрена.<sup>22</sup> За исти град се везује и настанак иконе Благовести која се данас налази у Уметничкој галерији у Скопљу. Ни прилична оштећеност бојеног слоја те иконе не може умањити општи утисак о њеним прворазредним ликовним вредностима.<sup>23</sup>

Убрзо су се у српском сликарству испољиле неке нове, „експресионистичке“ тежње. Та стилска грана, наговештена у дечанској припрати (сл. 224) и низу српских споменика из пете деценије XIV века, представља јединствену појаву у савременом сликарству византијског стила. Реч је о допадљивом ликовном језику, обележеном особеном стилизацијом форми што одступа од класицистичке строгаће и оригиналним приступом људском лику, посебно израженом на робустним физиономијама старијих светиља.<sup>24</sup> Неколико косовскометохијских споменика украшено је у том маниру. У Пећкој патријаршији за време патријарха Јоаникија (1346–1354) осликан је ојачавајући лук у Светим апостолима (сл. 225), а тада је настала и представа светог Јоаникија у молитви пред Богородицом у цркви Светог Димитрија.

<sup>20</sup> Расолкоска-Николовска, *Фрајментни фресаци*, 389–397.

<sup>21</sup> Ђурић, Ђирковић, Кораћ, *Пећка патријаршија*, 213–223 (В. Ј. Ђурић), са старијом литературом.

<sup>22</sup> Ивановић, *Љубижданска двојна икона*, 19–23; Вајцман и др., *Иконе*, 141, сл. на стр. 184–185; Војводић (Д.), *Богородичина икона*, 110.

<sup>23</sup> Расолкоска-Николовска, *Фрајментни фресаци*, 396–397; Војводић (Д.), *Српска уметност*, 295, сл. 230.

<sup>24</sup> О тој линији у развоју српског сликарства уп. нарочито Габелић, *Једна локална сликарска радионица*, 367–377; иста, *Челоек*, 81–90, са широм литературом.



Сл. 143. Манастир Грачаница, католикон

То су вероватно дела последње групе дечанских живописаца.<sup>25</sup> Поменутих фрескама донекле је сличан живопис старијег слоја у пећинској цркви Успења Богородичиног у скиту у Белаји, у Дечанској пустињи, из средине столећа.<sup>26</sup> Још изразитија склоност „експресионистичком“ третману облика препознаје се на фрагментарно очуваном живопису у цркви Богородичиног Ваведења у Липљану<sup>27</sup> (сл. 228, 408)

<sup>25</sup> Тодић, *Патријарх Јоаникије*, 85–101; Ђурић, Ђирковић, Кораћ, *Пећка патријаршија*, 210–213 (В. Ј. Ђурић); Цветковић, *Храм Светеи Димитрија*, 73–75.

<sup>26</sup> Поповић, Тодић, Војводић, *Дечанска пустиња*, 103–105 (Д. Војводић).

<sup>27</sup> Војводић, *Newly discovered portraits*, 143–155; Давидов Темерински, *Црква Ваведења Богородице*, 45–46.





Сл. 144. Пешка патријаршија, црква Светог Димитрија, арханђел Михаило, 1322–1324



и на остацима фресака у оближњој цркви Светог Петра у Уњемиру. Та два храма осликала је, по свему судећи, иста сликарска група средином XIV века.<sup>28</sup>

Када је реч о делима насталим ближе крају века, онда треба поменути две иконе Богородице *Пелагионијисе*. Прва, из ризнице Дечана (сл. 227, т. II), широко се датује у другу половину XIV столећа, а друга, насликана у Призрену, у трећу четвртину века.<sup>29</sup> То су, насупрот фрескама из претходно поменуте стилске групе, типични примери изражене емоционалности особене за византијски иконопис позног XIV века, посебно за представе Богородице са Христом.<sup>30</sup> Извесну сентименталност израза поседује и сликарство првог слоја фресака у цркви Ваведења Богородичиног у Доцу код Клине (сл. 235), настало вероватно око 1400. То је, верује се, прво познато сликарско дело јеромонаха Макарија, најпознатијег по Деизисном чину и икони Богородице Пелагионијске рађеним 1421/1422. за иконостас манастира Зрза, задужбине његових предака.<sup>31</sup> Тридесетак година касније (у лето 1429) у манастиру Грачаници насликан је портрет прерано преминулог Тодора Бранковића, најстаријег сина деспота Ђурђа и Ирине Кантакузин (сл. 150).<sup>32</sup> На њему је овековечен младић префињених црта лица и витке фигуре. То је једино сликарско дело сачувано на Косову и Метохији које се може убројати у највреднија остварења српског сликарства из првих деценија XV века. Тодоров портрет припада истом стилском усмерењу као и сликарство Ресаве, а нарочито фреске Каленића, највероватније дело сликара Радослава, за кога се верује да је занат изучио у Солуну.<sup>33</sup> У још ширем контексту сагледан, портрет Тодора Бранковића упечатљиво је сведочанство о



Сл. 145. Пеџка патријаршија, црква Светог Димитрија, парапетна плоча олтарске преграде

софистикованом стилском језику византијског сликарства уочи пропасти 1453. године.<sup>34</sup>

Тематски веома богати, средњовековни фреско-ансамбли косовскетохијских храмова представљају вредну ликовну грађу за проучавање многих иконографских тема позновизантијског сликарства уопште. И више од тога – у појединим споменицима сачувани су неки ретки или јединствени циклуси и сцене.

Највише таквих представа постоји у Богородици Љевишкој. У призренској цркви, рецимо, ликовно су интерпретирани стихови *Канона на Усијење Богородице* Јована Дамаскина, који се певају на

<sup>28</sup> Тодић, *Црква Св. Петра код Уњемира*, 22–30; Vojvodić, *Newly discovered portraits*, 153.

<sup>29</sup> За дечанску икону уп. Шакота, *Дечанска ризница*, 105; Тодић, Чанак-Медић, *Манастир Дечани*, 66, сл. 45–46 (Б. Тодић). За призренску икону уп. Вајцман и др., *Иконе*, 141, сл. на стр. 187. Уп. такође Миљковић, *Хиландарска икона*, 327–328.

<sup>30</sup> За неке сродне примере уп. нпр. Вокотопулос, *Βυζαντινές εικόνες*, 101, 113, 123–124; *Mother of God*, 410, 488, 490.

<sup>31</sup> Суботић, *Долац и Чабићи*, 23–35; Стародубцев, *Српско зидно сликарство* I, 307; II, 115–120; Тодић, *Српски сликари* II, 9–10.

<sup>32</sup> Тодић, *Грачаница*, 239–241; Стародубцев, *Српско зидно сликарство* I, 314–315; II, 179–182, с преосталом литературом.

<sup>33</sup> О пореклу сликара поменутих споменика уп. Стародубцев, *Сликари задужбина Лазаревића*, 359–367; иста, Стародубцев, *Српско зидно сликарство* I, 308–314. Уп. и Ζάρρας, *Η παλαϊολόγεια εικόνα του Χριστού*, 239–252.

<sup>34</sup> За његов сажет преглед уп. Радојчић, *Византијско сликарство*, 248–257.



богослужењу тог празничног дана. Реч је о првом сачуваном примеру ове теме у византијском сликарству; она је касније приказана још само у нартексу Свете Софије у Охриду.<sup>35</sup> У Богородици Љевишкој насликане су, у оквиру Лозе Јесејеве, и представе Платона, Плутарха и Сибиле.<sup>36</sup> У изузетне иконографске особености живописа овог храма спадају и епизода о човеку и једнорогу из *Романа о Варлааму и Јоасафу* и персонификације Старог и Новог завета, чије се паралеле могу пронаћи само у старијим византијским илустрованим рукописима.<sup>37</sup> С друге стране, од иконографски веома садржајних фресака Грачанице можда посебно треба поменути Менолог, који је, уз сликани календар у Старом Нагоричину, један од најстаријих познатих у источнохришћанском монументалном сликарству.<sup>38</sup> И грачаничка композиција Небеске литургије у куполи припада, уз исте представе које је Михаило Астрапа насликао у Краљевој цркви и Старом Нагоричину, најранијој фази развоја те литургијске теме.<sup>39</sup> У ширем смислу гледано, католикон Грачанице и црква Богородице Љевишке имају и као тематске целине велики значај за проучавање програмско-иконаграфских одлика позновизантијских петокуполних цркава.

С програмско-иконаграфског аспекта посматрано, зидно сликарство Дечана има јединствену вредност. Тематски репертоар монументалног храма Христа Пантократора, одавно је уочено, показује истински „енциклопедијски карактер“.<sup>40</sup> Уз циклусе везане за Христа, Богородицу и најзнаменитије светитеље (Николу, Ђорђа и Димитрија), у дечански програм уврштени су, рецимо, и Богородичин акатист, Дела апостолска, иконографски сложена композиција Страшног суда (сл. 148), Васељенски сабори, Менолог, као и изузетно велики број фигура светих. Заиста, готово „све што је византијска традиција однеговала, у Дечанима је саопштено и допуњено“.<sup>41</sup> Поједини циклуси, попут четири сцене које се односе на Премудрост из *Прича*



Сл. 146. Пећка патријаршија, припрата, пророк Арон, око 1332. ГОДИНЕ

*Соломонових*, насликани су само у Дечанима. Слично томе, опширан циклус Генеze (сл. 6) једини је у потпуности сачуван пример представљања те библијске приче у источнохришћанским храмовима.<sup>42</sup> Као храм с тематски најбогатијим очуваним византијским сликарством, дечански католикон пружа ослонац у

<sup>35</sup> Исти, *Старо српско сликарство*, 95; Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 67. Уп. Грозданов, *Живойисој*, 92–101.

<sup>36</sup> Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 76.

<sup>37</sup> Радојчић, *Једна сцена*, 136–147; Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 68, 74, нап. 64; Ђорђевић (И.), *Стари и Нови завети*, 4–12.

<sup>38</sup> Тодић, *Грачаница*, 99–106 и даље.

<sup>39</sup> Исто, 139; Стародубцев, *Представа Небеске литургије*, 383, 386.

<sup>40</sup> Ђурић, *Византијске фреске*, 56, 57.

<sup>41</sup> Ђурић, Бабић-Ђорђевић, *Српска уметност у средњем веку II*, 53 (Г. Бабић-Ђорђевић).

<sup>42</sup> Иконографски програм Дечана темељно је проучен у зборнику *Зидно сликарство манастира Дечана*, а недавно је представљен и монографски, уп. Тодић, Чанак-Медић, *Манастир Дечани*, 325–459 (Б. Тодић).

покушајима да се бар замисле раскошан садржај и устројство програма уништеног сликарства у великим храмовима византијске престонице и Солуна.

Посебну тематску драгоценост споменика српске средњовековне уметности на Косову и Метохији чине српски владарски портрети настали у XIV веку. Пошто су у великој мери саображени византијским царским сликама, они имају значај за разумевање начина на који су ликовно обликоване идеје из домена ромејске владарске идеологије. Тако, рецимо, портрет краља из Богородице Љевишке (сл. 3) у потпуности одговара церемонијалној појави византијског василевса. Истина, шира замисао програмске целине којој тај портрет припада – а реч је о „хоризонталној генеалогској слици“ Немањића (сл. 199) – и даље се наслањала на српске традиције из минулог столећа.<sup>43</sup> Неке млађе ликовне представе, у већој мери лишене локалних обележја, још разговетније одражавају темељна начела византијског разумевања царске власти, која су у то време била широко прихваћена на српском двору. Схватање о божанском пореклу царског достојанства – у Византији можда најсугестивније изражено легендама везаним за цара Константина, коме су владарске инсигније послате с неба – надахнуло је идејног творца ктиторског портрета краљевског пара у Грачаници. У темену лука изнад фигура краља Милутина и краљице Симониде насликан је Христос, који им преко анђела шаље круне (сл. 205, 410).<sup>44</sup> Применом тог иконографског решења истицано је и небеско порекло власти актуелних српских владалаца чији су портрети сликани у највишој зони композиције Лозе Немањића. Реч је, изгледа, о аутохтоној српској теми, али сазданој на византијским иконографским образцима и уз примену византијских иконографских начела. Христос и анђели са царским инсигнијама приказани су на сва три примера те династичке слике Немањића на Косову и Метохији – у Грачаници, припрати Пећке патријаршије и Дечанима (сл. 9, 90, 126, 204).<sup>45</sup> Насупрот узвишености Богом изабраног цара, с друге стране широког спектра византијске



Сл. 147. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, СВЕТИ ЈЕВСТАТИЈЕ ПЛАКИДА

владарске идеологије неговано је учење о његовој скромности и пролазности. Имајући на уму те поуке што су га опомињале на потчињеност небеском господару, и најмоћнији српски владар могао је да се представи поданицима у *џроскинези* пред Господом и његовим светима. Скулптурални украс тимпана главног портала Душанове гробне задужбине код Призрена обухватао је представу Богородице са Христом на престолу, окружене фронталним фигурама арханђела, и, са страна, фигуре цара и његовог сина и савладара, који су им се молитвено обраћали

<sup>43</sup> Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 58–64; Војводић (Д.), *Од хоризонталне ка вертикалној генеалогској слици Немањића*, 301–302.

<sup>44</sup> Walter, *The Iconographical Sources*, 183–200; Тодић, *Грачаница*, 170–173.

<sup>45</sup> О Лози Немањића најпотпуније: Војводић (Д.), *Од хоризонталне ка вертикалној генеалогској слици Немањића*, 295–311.





Сл. 148. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, Страшни суд, детаљ



клучећи на коленима (сл. 216).<sup>46</sup> Уз свест о божанском извору власти, византијски цар је био у обавези да води рачуна о „симфонији“ државне и црквене управе. И та учења, као гарант извесног органског јединства византијског „теократског“ царства, имала су одјека на фрескама српских цркава Косова и Метохије. У цркви Светог Димитрија у Пећи, на царској, црвеној позадини, насликани су портрети краља Стефана Дечанског, младог краља Душана, светог Саве и тадашњег поглавара Српске цркве и ктитора храма архиепископа Никодима (сл. 421).<sup>47</sup> Слична портретска целина насликана је за Душанове владавине у припрати Дечана.<sup>48</sup> Теоријски прокламовано, садејство световне и духовне власти у Византији изражавано је и симболички, у церемонијалном облику, присуством цара црквеним ритуалима. Вредан ликовни одјек те обредне синергије сачуван је на зидовима монументалног дечанског храма. Ту је, у завршној сцени циклуса Акатиста, цар Душан с породицом приказан како присуствује служби којом началствује архијереј пред иконом Богородице Одигитрије (т. III). Реч је, заправо, о веродостојном приказу празновања Васкрса у царској палати у Цариграду. Највећи хришћански празник можда је у то време на исти начин прослављан и на српском двору. Византијске представе на основу којих је уобличена поменута српска композиција нису сачуване, па је значај дечанског примера утолико већи за проучавање уметности царства Ромеја.<sup>49</sup>

Процес интензивне византинизације који се у српској култури одвијао у доба краља Милутина, осим на зидно сликарство, снажно се одразио и на архитектуру. Стога се ни претежан број српских средњовековних цркава на Косову и Метохији не може сагледавати изван развојних токова савременог византијског градитељства. Управо је на том тлу сачувано најстарије сведочанство о новој „слици архитектуре“ у границама српских земаља. Богородица Љевишка представља занимљив спој петокуполне византијске цркве плана развијеног уписаног крста

<sup>46</sup> Поповић (Д.), *Предсјава владара*, 25–35; Војводић (Д.), „Обавијен земаљском сликом“, 384–385.

<sup>47</sup> Тодић, *Српске шеме*, 135–138; Војводић (Д.), *Слика световне и духовне власти*, 55.

<sup>48</sup> Исти, *Пориреји владара, црквених достојанственика и илемића*, 443–444; исти, *Слика световне и духовне власти*, 57–58.

<sup>49</sup> Исти, *Слика световне и духовне власти*, 54–55; Тодић, Чанак-Медић, *Манастир Дечани*, 368, 443; Марјановић-Душанић, Војводић, *Образац царства*, 312.



Сл. 149. Икона Благовести (Уметничка галерија, Скопље)

с базиликалном основом наслеђеном од старије грађевине (сл. 140, 422, т. XXVIII). Особено је и западно постројење призренске катедрале – спратна припрата с кулом звоником на средини. У науци су уочене извесне сличности архитектонских елемената Богородице Љевишке са савременим солунским споменицима, као и са спољном припратом охридске катедрале, али општа концепција простора и облика, као и керамопластички украс цркве, најпре наводи на претпоставку да су у изградњи храма водећу улогу имали градитељи из Епира, предвођени протомајстором Николом.<sup>50</sup>

<sup>50</sup> Ненадовић, *Богородица Љевишка*; Кораћ, Шупут, *Архитектура византијској светињи*, 330–333; Ćurčić, 'Renewed from the Very Foundations', 23–35; исти, *Architecture in the Balkans*, 197–198, 644–648.



У ширем контексту позновизантијског сакралног градитељства једној „задужбини Косова“ припада посебно место. Изглед Грачанице на најбољи начин сведочи о савременим тежњама византијске архитектуре (сл. 4, 201, 409, т. XI). Изградња те Милутинове задужбине означава својеврстан врхунац у пројектовању екстеријера петокуполних храмова позновизантијског раздобља. У поређењу с ранијим репрезентативним примерима, пре свега оним из Солуна (Свети апостоли, Света Катарина), она, захваљујући успешније сложеним пирамидалним масама у екстеријеру, предњачи виткошћу пропорција и симетричним складом, односно укупним естетичким дометима.<sup>51</sup> Због свега тога није нимало претерана оцена да је Грачаница „једно од врхунских достигнућа касновизантијске архитектуре уопште“.<sup>52</sup>

Уз примену чисто византијских решења, у којима се пак препознају обележја црквеног градитељства Солуна, саграђена је и Богородичина црква у Мушту (1314–1315), веома слична Милутиновом храму Светог Никите (сл. 352–354).<sup>53</sup> И неке друге властеле ктиторије сведоче о широкој прихваћености савремених византијских градитељских концепција у српској средини. На њиховим фасадама препознају се начин грађења и декоративни детаљи који одликују и споменике попут Богородице Љевишке и Грачанице. Стога је претпостављено да су градитељи црква Христа Спаса у Призрену, Ваведења у Липљану и Светог Николе у Ајновцима (сл. 123, 229) стасавали на градилиштима поменутих задужбина српских владара.<sup>54</sup> Византијске архитектонске тековине преношене су тако и на мање споменике, што сведочи о ширини и разноликости прихватања тих достигнућа у српској уметности на Косову и Метохији.

Јединствен архитектонски склоп Пећке патријаршије остварен је у коначном облику у доба архиепископа Данила II (сл. 1, 121, 418). Тада су храмовима Светих апостола и Светог Димитрија (сл. 208), за



Сл. 150. Манастир Грачаница, католикон, портрет Тодора Бранковића, непосредно пре септембра 1429. године

чију је изградњу архиепископ Никодим ангажовао грчке мајсторе, придодате црква посвећена Богородици Одигитрији, пространа отворена спољна припрата и црквица Светог Николе. У тим доградњама учествовали су мајстори васпитани у духу византијског градитељства. Поједини детаљи скулптуралног украса цркве Светог Димитрија (сл. 145) и Данилове припрате такође су византијског порекла. Заправо, посматран као целина, градитељски склоп Пећке патријаршије подсећа на сложене средњовизантијске

<sup>51</sup> Ђурчић, *Грачаница*; Кораћ, Шупут, *Архитектура византијској светиња*, 334–338; Ćurčić, *Architecture in the Balkans*, 664–666.

<sup>52</sup> Исти, *Грачаница*, 153.

<sup>53</sup> Исти, *The Role*, 76–77; исти, *Architecture in the Balkans*, 667. За архитектуру Светог Никите уп. Марковић (М.), *Свети Никита*, 79–94.

<sup>54</sup> Ćurčić, *Two Examples of Local Building Workshops*, 45–51; исти, *Architecture in the Balkans*, 648; Давидов Темерински, *Црква Ваведења Богородице*, 23–29; Војводић, Павловић, *Црква „Тамница“ код Ајноваца*, 17–24.



и позновизантијске архитектонске комплексе, попут неких цариградских манастира – Константина Липса, Пантократора, Хоре – или појединих светогорских католикона.<sup>55</sup>



Разматрање српског уметничког наслеђа Косова и Метохије у контексту византијске уметности не дозвољава успостављање широких уопштавања. Може се, међутим, приметити да су архитекти и живописци што су на поменутом подручју стварали у оквиру византијских уметничких концепција били потпуно обавештени о свим културним процесима који су се одвијали у Византији. Важно је и то што су поменути мајстори већином били Грци пристигли у Србију с територије царства. Ови уметници су се укључили у стваралачке токове српске културне традиције. Они су, уз српске ствараоце, не само успевали да новим иконографским решењима визуелно искажу религиозно-политичке *идеологеме* српских владара већ су у бити уобличавали и национални естетички

идеал Срба. У ствари, све до краја XIII столећа Косово и Метохија били су српска државна и културна периферија, па су тамо главни уметнички токови у поменутом раздобљу оставили доста скромне белеге. Наведене области постају средиште државе управо у време убрзане византинизације Србије у доба краља Милутина и отада и отуда споменици веома значајни за разумевање развоја српске и византијске уметности настају управо у њима. Поновним померањем тежишта државе на север крајем XIV и током XV столећа Косово и Метохија престају да буду уметничко средиште. Стога је и развој српске уметности византијских облика у то време био мањих димензија и значаја у тим областима. За живот српске уметности засноване на византијским концепцијама после нестанка Византије Косово и Метохија постали су изнова веома значајни у доба обновљене Српске патријаршије у Пећи (XVI–XVII век). Тада се, захваљујући настојањима високог српског клира, на поменутом просторима развила веома плодна и особена грана поствизантијског ликовног стваралаштва. Због тога шири значај за сагледавање токова и димензија старог источнохришћанског уметничког стваралаштва немају само споменици што су на тлу Косова и Метохије стварани у византијско доба.

<sup>55</sup> Ђурић, Ђирковић, Кораћ, *Пећка патријаршија*, 74–114 (В. Кораћ); Ćurčić, *Architecture in the Balkans*, 667–668; Стевовић, *Византијске и романо-јошичке концепције*, 328.







## СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

- ВВ = Византијски временик, Москва
- ВИИНЈ = *Византијски извори за историју народа Југославије I–VI*, Београд 1955–1986.
- ГГБ = Годишњак града Београда, Београд
- ГДКС = Гласник Друштва конзерватора Србије, Београд
- Глас САНУ = Глас Српске академије наука и уметности, Београд
- Глас СКА = Глас Српске краљевске академије, Београд
- Годишњак СКА = Годишњак Српске краљевске академије, Београд
- ГСАД = Гласник Српског археолошког друштва, Београд
- ГСНД = Гласник Скопског научног друштва, Скопље
- ГСУД = Гласник Српског научног друштва, Београд
- ЗЗСК = Зборник заштите споменика културе, Београд
- ЗМСЛУ = Зборник Матице српске за ликовне уметности, Нови Сад
- ЗНМ = Зборник Народног музеја, Београд
- ЗРВИ = Зборник радова Византолошког института, Београд
- ЗФФ = Зборник Филозофског факултета, Београд
- ИГ = Историјски гласник, Београд
- ИСН = *Историја српског народа I–III*, Београд 1981–1983.
- ИЧ = Историјски часопис, Београд
- ЛГТССЗ = *Лексикон његова и његова средњовековних српских земаља – према писаним изворима*, ур. С. Мишић, Београд 2010.
- ЛМС = Летопис Матице српске, Нови Сад
- ПКЈИФ = Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд
- Саопштења = Саопштења Републичког завода за заштиту споменика културе, Београд
- СБР = *Српски биографски речник I–VI*, Нови Сад 2011.
- СКГ = Српски књижевни гласник, Београд
- СКМ = Старине Косова и Метохије, Приштина
- ССА = Стари српски архив, Бања Лука – Београд
- ССКА = Споменик Српске краљевске академије, Београд
- ССРП = *Српски родослови и летиописи*, ур. Љ. Стојановић, Сремски Карловци 1927.
- BF = *Byzantinische Forschungen*, Amsterdam
- ЕП = P. J. Bearman et al. (ed.), *The Encyclopaedia of Islam. New Edition I–XII*, Leiden 1960–2005.
- ЕОЕ = *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, ed. G. Ágoston, B. Masters, New York 2009.
- Glasnik MKiM = Glasnik Muzeja Kosova i Metohije, Priština
- JOB = *Jahrbuch der Osterreichischen Byzantinistik*, Wien
- MAD = *Maliyeden Müdevver Defter*
- TD = *Tapu Defteri*
- TTD = *Tapu Tahrir Defterleri*
- ΔΧΑΕ = *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρίας, Αθήνα*
- Аксић, *Положај аутономних покрајина* = С. Аксић, *Положај аутономних покрајина у уставном систему СФРЈ*, Београд 1967.
- Андрејевић, *Прећварања цркава у џамије* = А. Андрејевић, *Прећварања цркава у џамије*, ЗМСЛУ 12 (1976) 98–117.
- Андрић, *Њеџош* = И. Андрић, *Њеџош као њеџош јунак Косовске мисли*, у: *исти, Уметник и његово дело*, Сабрана дела Иве Андрића 13, Београд 1981.
- Антонијевић, *Албански злочини над Србима* = Н. Антонијевић, *Албански злочини над Србима на Косову и Метохији за време Другој светској рати. Документни државне комисије за утврђивање злочина окупајтора и њихових ђомајача*, Београд 2004.
- Антонијевић, *Рајни злочини* = Н. Антонијевић, *Рајни злочини на Косову и Метохији 1941–1945*, Београд 2016 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).



- Археологија Косова и Мејхохије = Археологија Косова и Мејхохије. Зборник радова, ур. А. Бачкалов, Београд 2007.
- Археолошко благао Косова и Мејхохије = Археолошко благао Косова и Мејхохије: од неолита до раног средњег века I (Зборник радова), II (Каталог), ур. Н. Тасић, Београд–Приштина 1998.
- Афанасјева, Славјанска литургија = Т. И. Афанасјева, Славјанска литургија Преждеосвященных Даров XII–XV вв. Текстология и язык, Санкт-Петербург 2004.
- Бабић, Краљева црква = Г. Бабић, Краљева црква у Ситуденици, Београд 1987.
- Балабановић, Конзервација живописа = П. Балабановић, Конзервација живописа доње цркве св. Димитрија у Пограђу код Пећи, СКМ 4–5 (1968–1971) 437–439.
- Батављевић, Крајак прејед = О. Батављевић, Крајак прејед рада Завода за заштитију и научно истраживање споменика културе НР Србије, ЗССК 1/1 (1950) 202–207.
- Батаковић, Анархија и јеноцид = Д. Т. Батаковић, Анархија и јеноцид над Србима 1897–1912, у: Самарцић и др., Косово и Мејхохија, 249–280.
- Батаковић, Косово и Мејхохија = Д. Т. Батаковић, Косово и Мејхохија у српско-арбанашким односима, Београд 2006.
- Батаковић, Косово и Мејхохија. Историја и идеологија = Д. Т. Батаковић, Косово и Мејхохија. Историја и идеологија, Београд–Ваљево–Србиње 1998.
- Батаковић, Косово и Мејхохија: историјско наслеђе = Д. Т. Батаковић, Косово и Мејхохија: историјско наслеђе и геополитичка ограничења, у: Косово и Мејхохија – изазови и одговори: зборник радова са окупљеног скупа „Геополитичка судбина Косова и Мејхохије“, Београд 1997, 361–387.
- Батаковић, Од српске револуције = Д. Т. Батаковић, Од српске револуције до источне кризе: 1804–1875, у: Самарцић и др., Косово и Мејхохија, 171–208.
- Батаковић, Ослобођење Косова и Мејхохије = Д. Т. Батаковић, Ослобођење Косова и Мејхохије, у: Самарцић и др., Косово и Мејхохија, 281–300.
- Батаковић, Улазак у сферу европског интересовања = Д. Батаковић, Улазак у сферу европског интересовања, у: Самарцић и др., Косово и Мејхохија, 209–247.
- Бачкалов, Археолошка истраживања = А. Бачкалов, Археолошка истраживања средњовековних локалитета на Косову и Мејхохији, у: Археологија Косова и Мејхохије, 119–128.
- Бачкалов, Кулине на Ибру = А. Бачкалов, Кулине на Ибру – средњовековна црква и некропола, Косовско-метохијски зборник 3 (2005) 107–115.
- Биговић, Од Свечовека до Бојчовека = Р. Биговић, Од Свечовека до Бојчовека. Хришћанска философија владике Николаја Велимировића, Београд 1998.
- Бикић, Прилози културној историографији = В. Бикић, Прилози културној историографији манастира Свештих арханђела код Призрена, Старинар 47 (1996) 279–286.
- Бикић, Присење из Бањске = В. Бикић, Присење из Бањске: идентификација и уметничко-занајски контекст, Саопштења 48 (2016) 79–89.
- Благојевић, Архиепископ Сава – вожд отачастива = М. Благојевић, Архиепископ Сава – вожд отачастива, у: исти, Немањини и Лазаревићи и српска средњовековна државност, Београд 2004, 101–113.
- Благојевић, О националним и државним интересима = М. Благојевић, О националним и државним интересима у делима Доменијана – Срби изабрани народ, ИГ 1–2 (1994) 15–28.
- Благојевић, Поседи манастира Хиландара = М. Благојевић, Поседи манастира Хиландара на Косову и Мејхохији (XII–XV век), Београд 2006.
- Благојевић, Српска административна јодела = М. Благојевић, Српска административна јодела Косова и Мејхохије у XII веку, у: Срби на Косову и Мејхохији, ур. С. Карамата, Ч. Оцић, Научни скупови САНУ СХII, Одељење друштвених наука 26, Београд 2006, 125–138.
- Благојевић, Територије кнеза Лазара = М. Благојевић, Територије кнеза Лазара на Косову и Мејхохији, у: Косово и Мејхохија – прошлост, садашност, будућност, Научни скупови САНУ СХV, Одељење друштвених наука 28, Београд 2007, 5–18.
- Благојевић, Хиландарски поседи = М. Благојевић, Хиландарски поседи на Косову и Мејхохији (XII–XV век), Хиландарски зборник 12 (2008) 11–34.
- Богдановић, Инвентар ћирилских рукописа = Д. Богдановић, Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI–XVII века), Београд 1982.
- Богдановић, Историја старе српске књижевности = Д. Богдановић, Историја старе српске књижевности, Београд 1980 (1991<sup>2</sup>).
- Богдановић, Кајалоћ ћирилских рукописа = Д. Богдановић, Кајалоћ ћирилских рукописа манастира Хиландара, Београд 1978.
- Богдановић, Књија о Косову (1990) = Д. Богдановић, Књија о Косову. Разговори о Косову, Београд 1990.
- Богдановић, Књија о Косову = Д. Богдановић, Књија о Косову, Београд 1986.
- Богдановић, Смисао Раванице = Д. Богдановић, Смисао Раванице, у: Манастир Раваница, 9–17.
- Божиновић, Вавић, Сукова времена = Б. Божиновић, М. Вавић, Сукова времена на Косову и Мејхохији, квислинзи и колаборација у Другом светском рату, Београд 1991.
- Бој на Косову = Бој на Косову, старија и новија сазнања, ур. Р. Михаљчић, Београд 1992.
- Борозан (Ђ.), Велика Алданија = Ђ. Борозан, Велика Алданија, јоријекло – идеје – јракса, Београд 1995.
- Борозан (И.), Између доказа и имагинације = И. Борозан, Између доказа и имагинације: уобличавање традиције и уметности у служби српске монархије XIX века, у: Византијско наслеђе III, 71–85.



- Бошковић, VII. Извештаји = Ђ. Бошковић, VII. Извештаји о ироучавању сјоменика, Годишњак СКА 37 (1928) 209–218.
- Бошковић, Археолошка исцраживања = Ђ. Бошковић, Археолошка исцраживања Новог Брда, у: Велика археолошка налазишта у Србији, ур. Д. Вученов, Београд 1974, 99–117.
- Бошковић, Архитектонски извештаји 1 = Ђ. Бошковић, Архитектонски извештаји 1. Осцуравање Пећке паиријаршије, ГСНД 11 (1932) 212–215.
- Бошковић, Белешке = Ђ. Бошковић, Белешке са цутовања, Стариар 7 (1932) 88–129.
- Бошковић, Значај сјоменика = Ђ. Бошковић, Значај сјоменика наше сјаре архитектуре, Уметнички преглед 3 (децембар, 1937) 67–71.
- Бошковић, Извештај = Ђ. Бошковић, Извештај и крајке белешке са цутовања. В. Јужна Србија. I. Околина Косовске Мишровице, Стариар 6 (1931) 140–189.
- Бошковић, Комисија = Ђ. Бошковић, Комисија за чување сјарих сјоменика, Југословенски историски часопис 5/1–2 (1939) 366–371.
- Бошковић, Осцуравање = Ђ. Бошковић, Осцуравање цјске паиријаршије, СКГ 34/6 (16. новембар 1931) 438–442.
- Бошковић, О сликаној декорацији = Ђ. Бошковић, О сликаној декорацији на фасадама Пећке паиријаршије, Стариар 18 (1967) 91–102.
- Бошковић, Осцуравање и ресцорација = Ђ. Бошковић, Осцуравање и ресцорација цркве манасцира Св. Паиријаршије у Пећи, Стариар 8–9 (1933–1934) 90–165.
- Бошковић, Правне одредбе = Ђ. Бошковић, Сјоменици црошлости и њихово обезбеђивање I. Правне одредбе и орјанизација, СКГ 38/5 (1. март 1933) 373–380.
- Бошковић, Прва сојствена исцства = Ђ. Бошковић, Прва сојствена исцства, цроблеми црсцкцве, у: Сећања конзервацора, ур. Р. Станић, Београд 1982, 15–27.
- Бошковић, Пред радом = Ђ. Бошковић, Пред радом на осцуравању Бањске, Стариар 13 (1938) 214–229.
- Бошковић, Проблем = Ђ. Бошковић, Проблем срцске средњовековне архитектуре. Пићање нарцкса и ексонарцкса. Скица за једно исцраживање, СКГ 42/1 (1. мај 1934) 47–52.
- Бошковић, Рад на ресцорисању (1931) = Ђ. Бошковић, Рад на ресцорисању, консервирању и цроучавању средњовековних сјоменика, Годишњак СКА 39 (1931) 217–237.
- Бошковић, Рад на ресцорисању (1932) = Ђ. Бошковић, Рад на ресцорисању, консервирању и цроучавању средњовековних сјоменика, Годишњак СКА 40 (1932) 255–261.
- Бошковић, Рушевине Св. Николе = Ђ. Бошковић, Рушевине Св. Николе у комцксу граћевина манасцира Св. Арханђела код Призрена, ГСНД 11 (1932) 231–233.
- Бошковић, Сјоменици црошлости I = Ђ. Бошковић, Сјоменици црошлости и њихово обезбеђивање I. Правне одредбе и орјанизација, СКГ 38/5 (1. март 1933) 373–380.
- Бошковић, Сјоменици црошлости III = Ђ. Бошковић, Сјоменици црошлости и њихово обезбеђивање III. Рад на њиховом осцурању у нашој земљи, СКГ 38/7 (1. април 1933) 533–544.
- Бошковић, Сцјање средњовековних сјоменика = Ђ. Бошковић, Сцјање средњовековних сјоменика у јуозајадној Србији, Косметиу и североисцочном делу Црне Горе, Музеји 1 (1948) 96–105.
- Бошковић, Љубинковић, Исцосница Пецра Коришкој = Ђ. Бошковић, Р. Љубинковић, Исцосница Пецра Коришкој. Исцорија и живоис, Стариар 7–8 (1956–1957) 93–112.
- Бошковић, Петковић, Манасцир Дечани = Ђ. Бошковић, В. Р. Петковић, Манасцир Дечани I–II, Београд 1941.
- Бргуљан, Извори = В. Бргуљан, Извори сјоменичкој црава у Јуославији, Београд 2000.
- Бргуљан, Сјоменичко цраво = В. Бргуљан, Сјоменичко цраво, Београд 2006.
- Бргуљан, Уредба о зашццији = В. Бргуљан, Уредба о зашццији сјоменика древносци од 1844, ГДКС 18 (1994) 13–14.
- Бреје, Срцске цркве = Л. Бреје, Срцске цркве и романска умейносци, Стариар 1 (1922) 33–46.
- Бркић, Цивојци Срба свейццелја = А. Бркић, Цивојци Срба свейццелја цод сводовима цркава Пећке паиријаршије, Београд 1964.
- Бубало, Један незайажен извор = Ђ. Бубало, Један незайажен извор о Косовској бци, Војноисторијски гласник 2 (2015) 33–53.
- Бубало, О цреисима = Ђ. Бубало, О цреисима цовеље краља Уроша I, храму Свейцц Николе у Хвосну (1276/77). Прилој цознавању насцанка збирке Monumenta Serbica Франца Мцклошцича, ССА 3 (2004) 169–183.
- Бубало, Срцска земља и цоморска = Ђ. Бубало, Срцска земља и цоморска у года владавине Немањина I. Од Сабора у Расу до Сабора у Дежеву, Београд 2016.
- Булатовић, Бащцинсцво = Д. Булатовић, Бащцинсцво или о незаборављању, Крушевачки зборник 11 (2005) 7–20.
- Вајцман и др., Иконе = К. Вајцман и др. Иконе, Београд 1983.
- Васић, Архиепископ Данило II = М. Васић, Архиепископ Данило II – монах и умейник, ПКЈИФ 6/2 (1926) 231–264.
- Васић, Жича и Лазарица = М. Васић, Жича и Лазарица. Сцццције из срцске умейносци средњеј века, Београд 1928.
- Велики рац Србије = Велики рац Србије за ослобођење и уједињење Срба, Хрвацци и Словенаца, књ. XIII–XIV, Београд 1928.
- Велимировић, Васојевић = М. Велимировић, Васојевић, Полимље, Мейохија, Годишњаци Николе Чупића 18 (1898) 53–189.
- Веселиновић, Кроз Косово = М. В. Веселиновић, Кроз Косово, Годишњаци Николе Чупића 14 (1894) 298–350.
- Веселиновић, Поцлед = М. В. Веселиновић, Поцлед кроз Косово, Приштина 2007.
- Видовић, Њецош и Косовски завей = Ж. Видовић, Њецош и Косовски завей у новом веку, Београд 2013.

- Видовић, *Православна идеја* = Ж. Видовић, *Православна идеја нације и верности Свештосавском завешу* у: исти, *Историја и вера*, Београд 2009, 43–48.
- Видовић, *Српски завеш* = Ж. Видовић, *Српски завеш*, у: исти, *Историја и вера*, Београд 2009, 70–93.
- Византијско наслеђе* = *Византијско наслеђе и српска уметности I–III*, ур. Д. Поповић, Д. Војводић, Београд 2016; *I. Процеси византијизације и српска археологија*, ур. В. Бикић; *II. Сакрална уметности српских земаља у средњем веку*, ур. Д. Војводић, Д. Поповић; *III. Замисање прошлости и рецеција средњег века у српској уметности XVIII–XXI века*, ур. Л. Мереник, В. Симић, И. Борозан.
- Византијска уметности* = *Византијска уметности почетком XIV века*, ур. С. Петковић, Београд 1978.
- Винавер, *Уместо предговора* = С. Винавер, *Уместо предговора*, у: *Српске народне песме еске*, антологија Војислава М. Јовановића, Београд 1979, 5–27.
- Војводић (Д.), „Обавијен земаљском сликом“ = Д. Војводић, „Обавијен земаљском сликом“. *О предсјавама византијских и српских средњовековних владара у проскинези*, Црквене студије 4 (2007) 379–401.
- Војводић (Д.), *Бојородичина икона* = Д. Војводић, *Бојородичина икона из цркве Свешт Николе Рајковој и ишање сликарских радионица средњовековној Призрена*, Зограф 40 (2016) 95–116.
- Војводић (Д.), *Жича и Пећ* = Д. Војводић, *Жича и Пећ. Прилој размаирању сличности два програма зидној сликарства*, Саопштења 43 (2011) 31–47.
- Војводић (Д.), *Идејне основе* = Д. И. Војводић, *Идејне основе српске владарске слике у средњем веку*, Београд 2006 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).
- Војводић (Д.), *На размеђу свештова и култура* = Д. Војводић, *На размеђу свештова и култура – диће и историје српске средњовековне уметности*, у: *Византијско наслеђе II*, 13–39.
- Војводић (Д.), *Од хоризонталне ка вертикалној тенеаложкој слици Немањића* = Д. Војводић, *Од хоризонталне ка вертикалној тенеаложкој слици Немањића*, ЗРВИ 44/1 (2007) 295–312.
- Војводић (Д.), *Пориреји владара, црквених достојанственика и илемића* = Д. Војводић, *Пориреји владара, црквених достојанственика и илемића у наосу и ирираји*, у: *Зидно сликарство манастира Дечана*, 265–299.
- Војводић (Д.), *Слика свештовне и духовне власти* = Д. Војводић, *Слика свештовне и духовне власти у српској средњовековној уметности*, ЗМСЛУ 38 (2010) 35–78.
- Војводић (Д.), *Српска уметности* = Д. Војводић, *Српска уметности од почетка XIV столећа до иројаси државе Немањића*, у: *Византијско наслеђе II*, 271–297.
- Војводић (Д.), *Српски власијоски иориреји* = Д. Војводић, *Српски власијоски иориреји и киийорски најииси у Бојородичиној цркви у Ваанешу*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 1–23.
- Војводић, Павловић, *Црква „Тамница“ код Ајноваца* = Д. Војводић, Д. Павловић, *Црква „Тамница“ код Ајноваца у иозном средњем веку*, Косовско-метохијски зборник 6 (2015) 9–63.
- Војводић (М.), *Међународне димензије* = М. Војводић, *Међународне димензије прославе иеиситодишнице Косовске битке у Србији 1889. године*, у: исти, *Пушеви српске дипломатије: Оледи о сјаљној иолијици Србије у XIX и XX веку*, Београд 1999, 36–50.
- Војводић (М.), *Само својим иуијем* = М. Војводић, *Само својим иуијем: Стојан Новаковић у скуиштинском и јавном жиивоју Србије 1905–1915*, Београд 2015.
- Војводић (М.), *Србија* = М. Војводић, *Србија и Балканско ишање (1875–1914)*, Нови Сад 2000.
- Војводић (М.), *Србија у међународним односима* = М. Војводић, *Србија у међународним односима крајем XIX и почетком XX века*, Београд 1988.
- Војводић (М.), *Стојан Новаковић* = М. Војводић, *Стојан Новаковић – у служби државних и националних иијереса*, Београд 2012.
- Вранићи, *Културно-историјско блао Пришине* = Б. Вранићи, *Културно-историјско блао Пришине и околине*, Јединство (14–15. 3. 1998) (недељни културни додатак).
- Вранићи, *Осврћ на архиектуру града Пришине* = Б. Вранићи, *Осврћ на архиектуру града Пришине. Доминанција неодичних грађевина*, Јединство (7–8. 2. 1998) (недељни културни додатак).
- Вујовић, Вуковић, *Једно иеознајно сведочанство* = М. Вујовић, Ј. Вуковић, *Једно иеознајно сведочанство из раине 1915. године: ирво искојавање манастира Бањске*, Весник Војног музеја 43 (2016) 39–51.
- Вујовић, *Уметности обновљене Србије* = Б. Вујовић, *Уметности обновљене Србије 1791–1848*, Београд 1986.
- Вукановић, *Студије из Балканској фолклора* = Т. Вукановић, *Студије из Балканској фолклора III. Мијачко дуборездарство*, Врањски гласник 7 (1971) 204–269.
- Вукашиновић, *Крајки ирелед* = В. Вукашиновић, *Крајки ирелед развоја лијурјиској живоји Српске Архиепископије од XIII до XVII века*, у: исти, *Свештена и духовна ирјеза. Оледи из српске лијурјиске теологије и ираксе; XIII–XXI век*, Београд 2016, 52–67.
- Вукашиновић, *Лијурјичка анализа* = В. Вукашиновић, *Лијурјичка анализа служадника рукописне збирке манастира Хиландара на иримеру Тројара ирећеј часа од 15. до 17. века*, Црквене студије 11 (2014) 601–616.
- Вукашиновић, *Рукописни иредлоши* = В. Вукашиновић, *Рукописни иредлоши ирвих ишаијаних српских служадника у манускриптној збирци манастира Високи Дечани*, Црквене студије 9 (2012) 387–396 (= *Средњи век у српској науци*,



- историји, књижевности и уметности IV, ур. Г. Јовановић, Деспотовац 2013, 97–109).
- Вукашиновић, *Српска литургијска пракса XIII века* = В. Вукашиновић, *Српска литургијска пракса XIII века*, у: *Ђурђеви сџујови и Будимљанска епархија. Зборник радова*, ур. М. Радујко, Беране–Београд, 2011, 231–247.
- Вукашиновић, *Српски рукописни служабници* = В. Вукашиновић, *Српски рукописни служабници XIV и XV века – извори за реконструкцију архијерејској пословања Свете литургије у средњовековној Србији*, у: *исти, Светишћена и духовна шријеза. Огледи из српске литургијске теологије и праксе: XIII–XXI век*, Београд 2016, 27–40.
- Вукашиновић, *Теолошко шумачење чина освећења* = В. Вукашиновић, *Теолошко шумачење чина освећења литургијској просфора код Срба у XIII и XIV веку*, у: *Манасџир Сџуденица*, 237–252.
- Вукашиновић, *Тројар Трећеј часа* = В. Вукашиновић, *Тројар Трећеј часа у литургијама рукописној служабника из XVI века (№ 80) из дидлиотеке манасџира Пеће џаџиријарије*, у: *Манасџир Каленић. У сусрећ шестој сџојодишњици*, ур. Ј. Калић, Београд–Крагујевац 2009, 187–204.
- Вукотић Лазар, *Делайности архиџекџе Николе Добровића* = М. Вукотић Лазар, *Делайности архиџекџе Николе Добровића на Косову и Мејхохији шездесетих година XX века*, у: *Косово и Мејхохија у цивилизацијским шокovima III*, ур. М. Аглагић, Косовска Митровица 2010, 575–586.
- Вучетић, *Крв и сузе* = Н. Вучетић, *Крв и сузе за уједињење*, Београд 1924.
- Габелић, *Једна локална сликарска радионица* = С. Габелић, *Једна локална сликарска радионица из средине XIV века. Дечани – Лесново – Марков манасџир – Челоек*, у: *Дечани и визанџијска уметности*, 367–378.
- Габелић, *Челоек* = С. Габелић, *Челоек. Црква Св. Николе (XIV и XIX век)*, Београд 2017.
- Гавриловић, *Зидно сликарство* = А. Ђ. Гавриловић, *Зидно сликарство цркве Бојородице Одиџирије у Пећи*, Београд 2013 (неодјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).
- Гарашанин, *Ројово „Фуше“, Ђаковица* = М. Гарашанин, *Ројово „Фуше“, Ђаковица – џраисџоријска некропола са хумкама*, Археолошки преглед 8 (1966) 40–42.
- Гарић, *Конзерваџорско-рестџаураџорски радови* = З. Гарић, *Конзерваџорско-рестџаураџорски радови на манасџиру Светиој Марка Коршикој у селу Кабашу*, ГДКС 18 (1994) 131–133.
- Гарић, *Обнова манасџира* = З. Гарић, *Обнова манасџира Светишх арханђела*, ГДКС 21 (1997) 77–78.
- Гарић, *Обнова сџоменичкој наслеђа* = З. Гарић, *Обнова сџоменичкој наслеђа на Косову и Мејхохији*, ГДКС 30 (2006) 24–28.
- Гаталовић, *Косово и Мејхохија* = М. Гаталовић, *Косово и Мејхохија у државној џолиџици Јујославије 1958–1965*, Београд 2016.
- Гергова, *Култџт кџм св. крал Милутин* = И. Гергова, *Култџт кџм св. крал Милутин „Софијски“ в Бџлгария*, у: *Манасџир Бањска*, 249–265.
- Гилџфердинг, *Пуџовање* = А. Ф. Гилџфердинг, *Пуџовање џо Херцејовини, Босни и Сџарој Србији*, Сарајево 1972 (= А. Гилџфердинг, *Собрание сочинений III. Босния, Герцеговина и Старая Сербия*, Санкт-Петербург 1873).
- Гојковић, Лукић, *Реконсџрукција средњовековној мосџа* = М. Гојковић, М. Лукић, *Реконсџрукција средњовековној мосџа џреко Бисџирице код Призрена*, СКМ 6–7 (1972–1973) 161–174.
- Гопчевић, *Сџара Србија* = С. Гопчевић, *Сџара Србија и Македонија*, Београд 1890.
- Градови и насеља* = *Градови и насеља у Србији*, ур. М. Митровић, Београд 1953.
- Гргури, *Сликарско-конзерваџорски радови* = А. Гргури, *Сликарско-конзерваџорски радови у манасџиру Грачаници изведени 1971 џодине*, СКМ 6–7 (1972–1973) 191–198.
- Гријорије Цамблук. Књижевни рад у Србији* = Гријорије Цамблук, *Књижевни рад у Србији*, ур. Д. Петровић, Београд 1989.
- Грипић, *Манасџир Св. Тројице* = В. Грипић, *Манасџир Св. Тројице у џризренском округу*, Годишњица Николе Чупића 28 (1909) 173–183.
- Грковић-Мејдор, *Скриџијорије и шџамџарије* = Ј. Грковић-Мејдор, *Скриџијорије и шџамџарије код Срба у средњем веку*, ЛМС 488/5 (2011) 925–940.
- Грозданов, *Живойисоџи* = Ц. Грозданов, *Живойисоџи на охридскаџа архиеџискојија. Сџудии*, Скопје 2007.
- Грујић, *Оџкојовање Светишх Арханђела код Призрена* = Р. Грујић, *Оџкојовање Светишх Арханђела код Призрена (џре-лиминарни извешџај)*, ГСНД 3/1 (1928) 239–274.
- Грујић, *Писма џећских џаџиријаџа* = Р. Грујић, *Писма џећских џаџиријаџа из грујоџи и шрећеј деценија XVIII века*, ССКА 51 (1913) 105–144.
- Грујић, *Хвосџански џџр* = Р. Грујић, *Хвосџански џџр и нерески џрџнос*, Старинар 5 (1928–1930) 12–19.
- Давидов, *Српска џрафика* = Д. Давидов, *Српска џрафика XVIII века*, Београд 2006.
- Давидов Темерински, *Црква Ваведџа Бојородице* = А. Давидов Темерински, *Црква Ваведџа Бојородице у Лиљану*, Београд 2014.
- Давидовић, *Српски скриџијоријуми* = М. Давидовић, *Српски скриџијоријуми од XII до XVII века*, у: *Свети српске рукописне књије* 49–68.
- Данило Друџи. *Живойи* = Данило Друџи. *Живойи краљева и архиеџискоја српских. Службе*, прир. Г. Мак Данијел, Д. Петровић, Београд 1988.
- Данилови насџављачи = Данилови насџављачи. *Данилов Ученик, груџи насџављачи Даниловој зборника*, ур. Г. Мак Данијел, Београд 1989.

- Дероко, Бањска = А. Дероко, Бањска, Старице 6 (1931) 107–109.
- Дероко, Поводом једној S.O.S айела = А. Дероко, Поводом једној S.O.S айела још од пре двадесет година, Мисао 12/3 (1. јун 1923) 838–842.
- Дероко, Скулптура Мајере Божје = А. Дероко, Скулптура Мајере Божје у Соколици, Покрет 1/8 (22. март 1924) 119–121.
- Дероко, Црква манастира Дечани = А. Дероко, Црква манастира Дечани, ГСНД 12 (1933) 135–146.
- Десић Стефан Лазаревић. Књижевни радови = Десић Стефан Лазаревић. Књижевни радови, прир. Ђ. Трифуновић, Београд 1979.
- Дечани и византијска уметност = Дечани и византијска уметност средином XIV века, ур. В. Ј. Ђурић, Београд 1989.
- Дечани у светлу археографских исцртавања = Дечани у светлу археографских исцртавања, ур. Т. Суботин-Голубовић, Београд 2012.
- Димитријевић, Један наш трговачки дневник = Ст. М. Димитријевић, Један наш трговачки дневник из XVIII века, у: Зборник за историју Јужне Србије и суседних области I, Скопље 1936, 355–388.
- Димитријевић, Сукоби око Усјава = В. Димитријевић, Сукоби око Усјава из 1974, у: Српска историја. Траума и катарза у историјском памћењу, Београд 1996, 447–471.
- Димић, Србија у Југославији = Љ. Димић, Србија у Југославији. Историја српске државности III, Београд 2001.
- Документи = Документи о Косову и Мейхоџији, Београд 2002.
- Доментијан. Живот Светиога Симеуна и Светиога Саве = Доментијан. Живот Светиога Симеуна и Светиога Саве, прир. Ђ. Даничић, Београд 1865.
- Дрча, Сима Чемерић = Н. Дрча, Сима Чемерић (1906–1973), каталог изложбе, Ниш 1997, 6–11.
- Дурковић-Јакшић, Сјасаване моштију = Љ. Дурковић-Јакшић, Сјасаване моштију српских светитеља кнеза Лазара, цара Уроша и Стевана Штиљановића преносом из фрушкогорских манастира у Београд 1942. године, у: Манастир Раваница, 215–228.
- Ђаковић, Сукоби на Косову = С. Ђаковић, Сукоби на Косову, Београд 1986.
- Ђекић, Радовановић, Сјање градских сјаменних језира = М. Ђекић, Д. Радовановић, Сјање градских сјаменних језира на Косову и Мейхоџији 2014. Пример града Призрена: Комлекс Појкаљаја, Панићелија, Појок махала, у: Маршовски појом 2004–2014, 179–182.
- Ђекић, Радовановић, Сјање јавних сјаменника = М. Ђекић, Д. Радовановић, Сјање јавних сјаменника на Косову и Мейхоџији 2014. Зајирање сећања, у: Маршовски појом 2004–2014, 183–186.
- Ђекић, Радовановић, Сјање српских грабаља = Ђекић, Радовановић, Сјање српских грабаља на Косову и Мейхоџији 2014. И мрви су невољни, у: Маршовски појом 2004–2014, 167–178.
- Ђорђевић (И.), Зидно сликарство српске власице = И. М. Ђорђевић, Зидно сликарство српске власице у доба Немањина, Београд 1994.
- Ђорђевић (И.), О првобитном изледу = И. М. Ђорђевић, О првобитном изледу српске иконе светио Николе у Барију, ЗФФ 14 (1989) 111–122.
- Ђорђевић (И.), Сјари и Нови завети = И. М. Ђорђевић, Сјари и Нови завети на улазу у Бојородицу Љевишцу, у: исти, Сјадије српске средњовековне уметности, прир. Д. Војводић, М. Марковић, Београд 2008, 3–14.
- Ђорђевић (М.), Ослободилачки рај = М. Ђорђевић, Ослободилачки рај српских устаника 1804–1806, Београд 1967.
- Ђоровић-Љубинковић, Средњовековни дуборез = М. Ђоровић-Љубинковић, Средњовековни дуборез у источним областима Југославије, Београд 1965.
- Ђурић, Византијске фреске = В. Ј. Ђурић, Византијске фреске у Југославији, Београд 1974.
- Ђурић, Дубровачки градињели = В. Ј. Ђурић, Дубровачки градињели у Србији средњега века, ЗМСЛУ 3 (1967) 87–104.
- Ђурић, Живопис исписнице Пејра Коришкој = В. Ј. Ђурић, Најстарији живопис исписнице исписножигије Пејра Коришкој, ЗРВИ 5 (1958) 173–202.
- Ђурић, Икона о хријонији = В. Ј. Ђурић, Икона о хријонији грачаничкој митрополија Никанора, ЗМСЛУ 27–28 (1991–1992) 297–317.
- Ђурић, Икона светио краља = В. Ј. Ђурић, Икона светио краља Стефана Дечанској, Београд 1985.
- Ђурић, Једна сликарска радионица = В. Ј. Ђурић, Једна сликарска радионица у Србији XIII века. Бојородица Љевишка – Никољача – Морача, Старице 12 (1961) 63–76.
- Ђурић, Насјанак градињелској сјаила Моравске школе = В. Ј. Ђурић, Насјанак градињелској сјаила Моравске школе. Фасаде, сјаем декорације, илјастика, ЗМСЛУ 1 (1965) 35–65.
- Ђурић, Нејознаји сјаоменици = В. Ј. Ђурић, Нејознаји сјаоменици средњовековној сликарства у Мейхоџији I, СКМ 2–3, Приштина 1963, 61–89.
- Ђурић, Бадић-Ђорђевић, Српска уметност у средњем веку = В. Ј. Ђурић, Г. Бадић-Ђорђевић, Српска уметност у средњем веку I–II, Београд 1997.
- Ђурић, Ђирковић, Кораћ, Пећка ијаиријарија = В. Ј. Ђурић, С. Ђирковић, В. Кораћ, Пећка ијаиријарија, Београд 1990.
- Ђурић (В. М.), Белешке = В. М. Ђурић, Белешке, у: Анјолоија народних јуначких исама, Београд 1987, 689–728.
- Ђурић (В. М.), Срјскохрвајска народна ејика = В. М. Ђурић, Срјскохрвајска народна ејика, у: Анјолоија народних јуначких исама, Београд 1987, 9–159.
- Ђурић (М. Н.), Видованска ејика = М. Н. Ђурић, Видованска ејика, Загреб 1914.



- Ђурић Мишина, *Герман Ђурић* = В. Ђурић Мишина, *Герман Ђурић – њајријарх у обезбоженом времену 1*, Београд 2012.
- Екмечић, *Дујо крећане* = М. Екмечић, *Дујо крећане између клања и орања. Историја Срба у новом веку (1492–1992)*, Београд 2011.
- Екмечић, *Рајни циљеви* = М. Екмечић, *Рајни циљеви Србије 1914*, Београд 1973.
- Екмечић, *Сиварање Јујославије* = М. Екмечић, *Сиварање Јујославије 1790–1918 I–II*, Београд 1989.
- Епископ рашко-призренски Павле, *Извештаји* = Епископ рашко-призренски Павле, *Извештаји са расијетој Косова Светом Архијерејском Синоду за Свети Архијерејски Сабор Српске православне цркве 1957–1990*, Београд 2013.
- Желтов, *Состав чинов* = М. Желтов, *Состав чинов обрученија и венчанија в древнейших славянских рукописях, Древняя Русь. Вопросы медиевистики* 37 (2009) 41–42.
- Женарју Рајовић, *Зидно сликарство у цркви Светиој Георгија* = И. Женарју Рајовић, *Зидно сликарство у цркви Светиој Георгија у Сјанишору код Њилана*, ПАТРИМОНИУМ.МК 14 (2016) 285–298.
- Женарју Рајовић, *Црквена уметност XIX века* = И. Женарју Рајовић, *Црквена уметност XIX века у Рашко-призренској епархији (1839–1912)*, Лепосавић–Приштина 2016.
- Женарју, *Зидно сликарство у цркви Светије Пејке* = И. Женарју Рајовић, *Зидно сликарство у цркви Светије Пејке у селу Сјража код Њилана*, Баштина 35 (2013) 315–343.
- Женарју, *Изградња и ојремање Цркве Светиој Саве* = И. Женарју, *Изградња и ојремање Цркве Светиој Саве у Косовској Миштровици (1896–1913)*, Баштина 34 (2013) 393–417.
- Женарју, *Сјомен-храм* = И. Женарју, *Сјомен-храм Светиој архангела Михаила у Шћимљу*, Лесковачки зборник 53 (2013) 277–292.
- Женарју, *Црква Светиој Илије* = И. Женарју, *Црква Светиој Илије у Вучијрну*, Баштина 33 (2012) 383–411.
- Женарју, *Зидно сликарство у цркви Усења Бојородице* = И. С. Женарју, *Зидно сликарство у цркви Усења Бојородице у селу Доње Кормињане*, Баштина 37 (2014) 281–305.
- Живковић, *Конзервација и ресјаурација* = Б. Живковић, *Конзервација и ресјаурација оштетених фресака у цркви Бојородице Љевшике у Призрену*, СКМ 6–7 (1972–1973) 229–236.
- Задужбине и дарови* = Косово и Мейхоија. *Задужбине и дарови*, каталог изложбе, ур. Б. Борић-Брешковић, Београд 2013.
- Задужбине Косова* = *Задужбине Косова. Сјоменици и знамења српској народа*, ур. А. Јевтић, Призрен–Београд 1987.
- Зайиси и најиси* = Љ. Стојановић, *Сјари српски зайиси и најиси I–VI*, Београд 1902–1926 (репринт 1982–1983).
- Зайисници* = *Зайисници са седница делегације Краљевине СХС на Мирвној конференцији у Паризу 1919–1920*, ур. Б. Кризман, Б. Храбак, Београд 1960.
- Зарић, *Посјавка ризнице* = Р. Зарић, *Посјавка ризнице у Пећкој њајријархији*, ГДКС 14 (1990) 98–100.
- Зарић, *Фреске у средњем тјравеју* = Р. Зарић, *Фреске у средњем тјравеју цркве Светијх айосјола у Пећи*, Саопштења 25 (1993) 55–70.
- Зарковић, *О јужним тјраницама Србије* = Б. Зарковић, *О јужним тјраницама Србије у време владавине Сјефана Немање*, Баштина 23 (2007) 209–223.
- Зборник средњовековних ћириличких њовеља и њисама* = *Зборник средњовековних ћириличких њовеља и њисама Србије, Босне и Дубровника I*. 1186–1321, прир. В. Мошин, С. Ђирковић, Д. Синдик, Београд 2011.
- Здравковић, *Искојаванја на Новом Брду* = И. Здравковић, *Искојаванја на Новом Брду 1955. Рад на конзервацији тјрђаве и „Сашке цркве“*, Старијар 7–8 (1956–1957) 341–348.
- Здравковић, *Исјраживане осјајака* = И. Здравковић, *Исјраживане осјајака дворца у Брњацима, Риднику и у Некудиму и неких сјоменика у њиховој околини*, ЗЗСК 17 (1966) 65–74.
- Здравковић, *Први Пројектј Закона* = И. Здравковић, *Први Пројектј Закона о чуванју сјоменика и сјарина у Србији*, ЗНМ 4 (1964) 117–123.
- Здравковић, *Прилози* = И. Здравковић, *Прилози за тјроучаванје дворца и друјих сјоменика култјуре у средњовековној Срдији (Сврчин–Пауни–Неродимље–Дежева)*, ЗЗСК 16 (1965) 143–156.
- Здравковић, *Резултјати конзерваторских исјијиванја* = И. Здравковић, *Резултјати конзерваторских исјијиванја и радова на тјраду Звечану*, ЗЗСК 12 (1961) 83–104.
- Здравковић, *Средњовековни тјрадови* = И. Здравковић, *Средњовековни тјрадови и дворци на Косову*, Београд 1975.
- Здравковић, *Јовановић, Археолошко-конзерваторски радови* = И. Здравковић, В. Јовановић, *Археолошко-конзерваторски радови на тјраду Звечану*, СКМ 1 (1961) 279–287.
- Зечевић, *Накиј Новој Брда* = Е. Зечевић, *Накиј Новој Брда из Археолошке збирке њозној средњег века*, Београд 2006.
- Зечевић, *Гајић, Византјјски тјредлошци* = Е. Зечевић, М. Гајић, *Византјјски тјредлошци и стил јојике – интјернационалној српској занатјско-уметјничкој израза*, у: *Византјјско наслеђе I*, 175–183.
- Зидно сликарство манастјира Дечана* = *Зидно сликарство манастјира Дечана. Грађа и сјудије*, ур. В. Ј. Ђурић, Београд 1995.
- Зиројевић, *Вучијрнски и Призренски санџак* = О. Зиројевић, *Вучијрнски и Призренски санџак у време владавине Сулејмана Величанственој*, ИЧ 19 (1972) 263–275.
- Зиројевић, *Иманје манастјира Дечана* = О. Зиројевић, *Иманје манастјира Дечана у свейлу тјурских њојиса (1485–1582)*, у: *Дечани и византјјска уметјност*, 407–413.
- Зиројевић, *Кроз новојрдске махале* = О. Зиројевић, *Кроз новојрдске махале 1664/65. јодине*, Мешовита грађа 20 (1990) 7–14.
- Зиројевић, *Први векови* = О. Зиројевић, *Први векови тјуђинске властји*, у: *Самарџић и др., Косово и Мейхоија*, 47–113.

- Зиројевић, *Турско војно уређење* = О. Зиројевић, *Турско војно уређење у Србији (1459–1683)*, Београд 1974.
- Зиројевић, *Цркве и манастири* (1990) = О. Зиројевић, *Цркве и манастири у Призренском санџаку*, Косовско-метохијски зборник 1 (1990) 133–141.
- Зиројевић, *Цркве и манастири* = О. Зиројевић, *Цркве и манастири на подручју Пећке патријаршије до 1683. године*, Београд 1984.
- Знамениити Јевреји Србије: биографски лексикон, ур. А. Гаон, Београд 2011.
- Иванишевић, *Развој хералдике* = В. Иванишевић, *Развој хералдике у средњовековној Србији*, ЗРВИ 41 (2004) 213–234.
- Ивановић, *Делатносћ Завода* = М. Ивановић, *Делатносћ Завода за заштитију и научно истраживање сјоменика културе Косова и Метохије у току 1957. и 1958. године*, ЗССК 10 (1959) 355–357.
- Ивановић, *Икона Преображења* = М. Ивановић, *Икона Преображења у Будисавцима и књижевни настави у Вајанешу и Св. Николи*, Саопштења 16 (1984) 187–198.
- Ивановић, *Исјоснице Уљарице* = М. Ивановић, *Исјоснице Уљарице и остаци српских цркава у сливу реке Мируше*, Саопштења 19 (1987) 199–211.
- Ивановић, *Конзервативни радови* = М. Ивановић, *Конзервативни радови на сјоменицима културе Косова и Метохије, обављени 1959 и 1960 године*, СКМ 1 (1961) 345–349.
- Ивановић, *Конзервативни радови на Косову и Метохији* = М. Ивановић, *Конзервативни радови на Косову и Метохији 1959–1961. године*, ЗССК 13 (1962) 205–208.
- Ивановић, *Конзервативни радови на сјоменицима* = М. Ивановић, *Конзервативни радови на сјоменицима културе Косова и Метохије у 1961. години*, СКМ 2–3 (1963) 257–267.
- Ивановић, *Љубижданска двојна икона* = М. Ивановић, *Љубижданска двојна икона са представама сусрећа Јоакима и Ане и Благовести*, Зограф 4 (1972) 19–23.
- Ивановић, *Метохија* = М. Ивановић, *Метохија, сјоменици и разарања*, Нови Сад – Београд 2013.
- Ивановић, *Највиши младој краља Марка* = М. Ивановић, *Највиши младој краља Марка са цркве св. Недеље у Призрену*, Зограф 2 (1967) 20–21.
- Ивановић, *Највиши патријарха Арсенија IV* = М. Ивановић, *Највиши патријарха Арсенија IV Јовановића на надверју иконостаса цркве св. Ајосјола у Пећкој патријаршији*, ЗМСЛУ 13 (1977) 221–244.
- Ивановић, *Највиши и орнаменти* = М. Ивановић, *Највиши и орнаменти на надгробним плочама, иконама и звонима српских цркава на Косову и Метохији XIV–XIX/XX век*, Косовско-метохијски зборник 2 (1998) 13–35.
- Ивановић, *Неколико средњовековних сјоменика* = М. Ивановић, *Неколико средњовековних сјоменика Коришке Горе код Призрена*, СКМ 4–5 (1968–1971) 310–322.
- Ивановић, *Остаци цркве Ваведена Бојородице* = М. Ивановић, *Остаци цркве Ваведена Бојородице у селу Пећани код Суве Реке*, Саопштења 20–21 (1988–1989) 187–195.
- Ивановић, *Прилози* = М. Ивановић, *Прилози о сјоменицима Метохије, Новобрдске Криве Реке, Сиринишке и Никишишке жупе*, Саопштења 15 (1983) 195–220.
- Ивановић, *Сјање неких сјоменика* = М. Ивановић, *Сјање неких сјоменика на Косову и Метохији*, ГДКС 14 (1990) 15–17.
- Ивановић, *Црква Преображења у Будисавцима* = М. Ивановић, *Црква Преображења у Будисавцима*, СКМ 1 (1961) 113–144.
- Ивановић, *Цркве Велике Хоче* = М. Ивановић, *Цркве Велике Хоче*, у: *Велика Хоча – дисертација Метохије*, ур. М. Менковић, Београд 2003, 46–61.
- Ивановић, Пајкић, Лазовић, *Три Лонђинове иконе* = М. Ивановић, П. Пајкић, Р. Лазовић, *Три Лонђинове иконе из Велике Хоче*, Гласник Музеја Косова и Метохије 3 (1958) 196–207.
- Ивић, Грковић, *Дечанске хрисовуље* = П. Ивић, М. Грковић, *Дечанске хрисовуље*, Нови Сад 1976.
- Извештај о сјању цркава* = Документација Координационог центра за Косово и Метохију, *Извештај о сјању цркава Косовско-јоморавској окупи*, Београд 2002.
- Илири и Албанци* = Илири и Албанци, ур. М. Гарашанин, Научни скупови САНУ XXXIX, Одељење историјских наука 10, Београд 1988.
- Ишченко, *Огласительные поучения* = Д. С. Ишченко, *Огласительные поучения Феодора Студита в Византии и у Славян*, ВВ 40 (1979) 157–171.
- Јагодић, *Нови крајеви Србије* = М. Јагодић, *Нови крајеви Србије (1912–1915)*, Београд 2013.
- Јагодић, *Српско-албански односи* = М. Јагодић, *Српско-албански односи у Косовском вилајету (1878–1912)*, Београд 2009.
- Јагодић, *Уређење ослобођених области* = М. Јагодић, *Уређење ослобођених области Србије: 1912–1914: иравни оквир*, Београд 2010.
- Јанковић (Ђ.), *Археолошка сведочанства* = Ђ. Јанковић, *Археолошка сведочанства о сјановништву развоја Балканској јолуострва од VII–XII сталећа*, у: *Археологија Косова и Метохије*, 129–149.
- Јанковић (Ђ.), *О цркви Рашке* = Ђ. Јанковић, *О цркви Рашке доба пре Немање*, ГСАД 20 (2004) 63–80.
- Јанковић (Ђ.), *Равна јора* = Ђ. Јанковић, *Равна јора између Призрена и Штрпца – најстарије познато српско налазиште на југу Србије*, СКМ 10 (1997) 31–36.
- Јанковић (Ђ.), *Српске тромиле* = Ђ. Јанковић, *Српске тромиле*, Београд 1998.
- Јанковић (Ђ.), *Српско Поморје* = Ђ. Јанковић, *Српско Поморје од 7. до 10. сталећа*, Београд 2007.
- Јанковић (М.), *Епископије и митрополије* = М. Јанковић, *Епископије и митрополије српске цркве у средњем веку*, Београд 1985.



- Јанковић (М.), *Епископије српске цркве* = М. Јанковић, *Епископије српске цркве 1220. године*, у: Сава Немањић – свети Сава. Историја и предање, ур. В. Ђурић, Београд 1979, 73–84.
- Јањић (Д.), *Прејодобни Пејтар Коришки* = Д. Јањић, *Прејодобни Пејтар Коришки*, Београд–Лепосавић 2007.
- Јањић (Д.), *Призренска епископија* = Д. Јањић, *Призренска епископија (историјско-канонски аспект)*, Баштина 34 (2013) 157–170.
- Јањић (Ј.), *Будимо људи* = Ј. Јањић, *Будимо људи. Животи и мисли папирјарха Павла*, Београд 2016.
- Јастребов, *Податци* = И. С. Јастребов, *Податци за историју српске цркве из њуничких записника*, Београд 1879.
- Јастребов, *Податци за историју српске цркве* = И. С. Јастребов, *Податци за историју српске цркве*, Београд 1879.
- Јастребов, *Податци за историју цркве* = И. С. Јастребов, *Податци за историју цркве у старој Србији, по изворима на српском и њурском језику*, ГСУД 40 (1874) 182–257.
- Јастребов, *Стара Србија и Албанија* = И. С. Јастребов, *Стара Србија и Албанија*, Споменик СКА 41 (1904) 1–267.
- Јастребов, *Сџара Србија* = И. С. Јастребов, *Сџара Србија*, Приштина 1995.
- Јевтић, *Косовско одређење за Царство небеско* = А. Јевтић, *Косовско одређење за Царство небеско у историјској судбини српског народа*, у: *Свети кнез Лазар*, 25–36.
- Јевтић, *Од Косова до Јадовна* = А. Јевтић, *Од Косова до Јадовна – њуни записи јеромонаха Аџанасија Јевтића*, Призрен 2016.
- Јевтић, *Свети Сава* = А. Јевтић, *Свети Сава и Косовски Завет*, Београд 1992.
- Јевтић, *Христос нова Пасха* = А. Јевтић, *Христос нова Пасха – Божанствена Лиџурија, светинослужење, њричење, заједница дојочовечанској Тела Христовеј I*, Београд–Требње 2007.
- Јевтић, *Хроника сџарања Срба* = А. Јевтић, *Хроника сџарања Срба на Косову и у Мејохији (1941–1989)*, у: Самарџић и др., *Косово и Мејохија*, 405–434.
- Јовановић (В.) и др., *Ново Брдо* = В. Јовановић, С. Ђирковић, Е. Зечевић, В. Иванишевић, В. Радић, *Ново Брдо*, Београд 2004.
- Јовановић (В. Ж.), *Вардарска бановина* = В. Ж. Јовановић, *Вардарска бановина 1929–1941*, Београд 2011.
- Јовановић (В. Ж.), *Јујословенска држава* = В. Јовановић, *Јујословенска држава и Јужна Србија 1918–1929 (Македонија, Санџак, Косово и Мејохија у Краљевини СХС)*, Београд 2002.
- Јовановић (В. С.), *Археолошка истраживања* = В. С. Јовановић, *Археолошка истраживања средњовековних сџоменика и налазишта на Косову*, у: *Зборник Окрујлој сџола о научном истраживању Косова*, ур. П. Ивић, Београд 1988, 17–66.
- Јовановић (В. С.), *Ново Брдо* = В. С. Јовановић, *Ново Брдо: Средњовековни град*, у: *Ново Брдо*, Београд 2004, 10–161.
- Јовановић (В.), *Прилој њознавању средњовековној њрстиња* = В. Јовановић, *Прилој њознавању средњовековној њрстиња у СР Србији и СР Македонији*, ГТБ 25 (1978) 67–84.
- Јовановић (В.), *Средњовековни град Звечан* = В. Јовановић, *Средњовековни град Звечан*, Старинар 13–14 (1962–1963) 137–150.
- Јовановић (В. С.), *Ушврђено насеље Велејин* = В. С. Јовановић, *Ушврђено насеље Велејин*, Старинар 53–54 (2003) 139–161.
- Јовановић (В.), *Црква у Вајанешу* = В. Јовановић, *Црква у Вајанешу*, Старинар 9–10 (1958–1959) 333–343.
- Јовановић (З. М.), *Александар Дероко* = З. М. Јовановић, *Александар Дероко*, Београд 1991.
- Јовановић (Ј. М.), *Јужна Србија* = Ј. М. Јовановић, *Јужна Србија од краја XVIII века до ослобођења*, Београд 1990 (фото-типско издање 1938).
- Јовановић (С.), *Светозар Марковић* = С. Јовановић, *Светозар Марковић*, Сабрана дела Слободана Јовановића II, прир. Р. Самарџић, Ж. Стојковић, Београд 1990.
- Јовановић (Т.), *Књижевно дело њаџријарха Пајсеја* = Т. Јовановић, *Књижевно дело њаџријарха Пајсеја*, Београд 2001.
- Јовановић, Катић, Јаковљевић, *Поређење* = Г. Јовановић, Т. Катић, А. Јаковљевић, *Поређење хришћанских и словенских имена у дечанској обласи на основу њурској њојиса из 1485. године и дечанских хрисовуља*, у: *Дечани у светлу археографских истраживања*, 267–277.
- Јовановић-Марковић, *Две средњовековне њлашћанице* = М. Јовановић-Марковић, *Две средњовековне њлашћанице. Зајажња о шћехници израде*, Зограф 17 (1986) 58–71.
- Јовин, *Пећка њаџријаршија* = М. Јовин, *Пећка њаџријаршија. Истраживања и резултати* 2006, Београд 2006.
- Јујословенска држава и Албанци = Јујословенска држава и Албанци. *Темајска збирка докумената I–II*, ур. Љ. Димић, Ђ. Борозан, Београд 1998–1999.
- Јуришић, *Дечански њрвенац* = Г. Ј. Јуришић, *Дечански њрвенац*, Нови Сад 1852.
- Јуришић (А.), *Археолошко-исџивачки радови* = А. Јуришић, *Археолошко-исџивачки радови на исџосници Пејџра Коришкој код Призрена*, СКМ 4–5 (1968–1971) 395–398.
- Кадџјевић, *Византијско градићелство* = А. Кадџјевић, *Византијско градићелство као инспирација српских неимара новијеј годба / Byzantine architecture as inspiration for Serbian New Age architects*, Београд/Belgrade 2016.
- Кадџјевић, *Градићелска делатности Момира Коруновића* = А. Кадџјевић, *Градићелска делатности Момира Коруновића на Косову и Мејохији (1912–1962)*, СКМ 10 (1997) 119–128.
- Кадџјевић, *Градићелска делатности Пејџра Ј. Појовића* = А. Кадџјевић, *Градићелска делатности Пејџра Ј. Појовића у јујосџочној Србији (1908–1930)*, ЗМЛУ 40 (2012) 225–240.

- Кадијевић, *Један век изражења националној сјила* = А. Кадијевић, *Један век изражења националној сјила у срјској архјтектурј (средина ХХ – средина ХХ века)*, Београд 2007.
- Кадијевић, *О архјтектурј националној сјила* = А. Кадијевић, *О архјтектурј националној сјила на Косову и Метохији у јерјоду између два свейска рајша*, Новопазарски зборник 23 (1999) 163–186.
- Кадијевић, *О архјтектурј јризренске сјомен-чесме* = А. Кадијевић, *О архјтектурј јризренске сјомен-чесме Косово (1912) на основу докумената из заоставшјине јројектантата Момира Коруновића*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 197–211.
- Кадијевић, *О архјтектурј храма св. Саве* = А. Кадијевић, *О архјтектурј храма св. Саве у Косовској Мишровици*, Косовско-метохијски зборник 3 (2005) 33–39.
- Кадијевић, *Рад архјтектуре Момира Коруновића* = А. Кадијевић, *Рад архјтектуре Момира Коруновића у зашјити сјоменика културј*, ГДКС 16 (1992) 182–187.
- Кајмаковић, *Георјије Мишрофановић* = З. Кајмаковић, *Георјије Мишрофановић*, Сарајево 1977.
- Какридис, *Неко би јомислио* = Ј. Какридис, *Неко би јомислио да се барем делимично сачува дојма о монархији: Антјлајински јракјати Варлаама Калабријској у срјскословенском јреводу ХХ века*, у: *Дечани у свейлу археографских исјраживања*, 105–114.
- Калић, *Сјолно месјо Срдије* = Ј. Калић, *Сјолно месјо Срдије*, Новопазарски зборник 12 (1988) 13–23.
- Катанић, *Декоративна камена јласјика* = Н. Катанић, *Декоративна камена јласјика моравске школе*, Београд 1988.
- Катанић, *Прилој јроучавању* = Н. Катанић, *Прилој јроучавању јродлема зашјити сјоменика културј у јерјоду између два свейска рајша*, Саопштења 10 (1974) 223–244.
- Катанић, *Сјоменници* = Н. Катанић, *Сјоменници културј*, културне и научне усјанове у јрвом и друом свейском рајшу, Саопштења 13 (1981) 237–256.
- Катић, *Ковачница* = С. Катић, *Ковачница на монети во Крајово за време владењетјо на сулјанотј Сулејман I Величествениотј (1520–1566)*, Гласник на Институтот за национална историја 54, I/2 (2010) 67–80.
- Катић, *Ојширни јојис* = Т. Катић, *Ојширни јојис Призренској санцака из 1571. јодине*, Београд 2010.
- Кашанин, *Градови и дворци* = М. Кашанин, *Градови и дворци у средњовековној Срдији*, прир. Б. Иванић, Београд 2014.
- Кашанин, *Срјска књижевност* = М. Кашанин, *Срјска књижевност у средњем веку*, Изабрана дела Милана Кашанина I, Београд 2002.
- Кашанин, *Срјска средњовековна скулјтурј* = М. Кашанин, *Срјска средњовековна скулјтурј*, Уметнички преглед 1 (октобар, 1937) 11–14.
- Кашанин, *Срјски средњовековни јорјреј* = М. Кашанин, *Срјски средњовековни јорјреј*, Уметнички преглед 9 (јун, 1938) 257–261.
- Кашанин и др., *Манастјир Сјуденица* = М. Кашанин, М. Чанак-Медић, Ј. Максимовић, Б. Тодић, М. Шакога, *Манастјир Сјуденица*, Београд 1986.
- Кашић, *Корени Косовске мисли* = Д. Љ. Кашић, *Корени Косовске мисли*, у: *Свейи кнез Лазар*, 11–24.
- Кашић, *Раваница* = Д. Љ. Кашић, *Раваница јод Турцима*, у: *Манастјир Раваница*, 143–163.
- Кљакић, Пековић, *Седам Њејошевјих сахрана* = С. Кљакић, Р. Пековић, *Седам Њејошевјих сахрана: ка Њејошевом коначном јочивалишју*, Београд 2013.
- Књиа о Њејошу = Књиа о Њејошу, прир. М. Ломпар, Београд 2013.
- Коваљов, Јанковић, *Саојшјетје о искојаванјима* = Г. Коваљов, Ђ. Јанковић, *Саојшјетје о искојаванјима у Неродимљу*, Косовско-метохијски зборник 1 (1990) 41–46.
- Коваљов, *Манастјир Бањска* = А. Коваљов, *Манастјир Бањска. Археолошко исјраживачки и ретјауратјорски радови у 1994. јодини*, ГДКС 19 (1995) 89–91.
- Коваљов, *Осјааци цркве Св. Димитјрија* = Г. Коваљов, *Осјааци цркве Св. Димитјрија у селу Сушици код Грачанице*, ГДКС 16 (1992) 99–101.
- Ковачевић (Д.), *Градски животј* = Д. Ковачевић, *Градски животј у Срдији и Босни (ХХ–ХХ вијек)*, Београд 2007.
- Ковачевић (Љ.), *Вук Бранковић* = Љ. Ковачевић, *Вук Бранковић (1372–1398)*, у: *Бој на Косову*, 297–352.
- Ковачевић (М.), *Задужбина цара Душана* = М. Ковачевић, *Задужбина цара Душана. Свейи Арханђели код Призрена*, Политика (25. август 1927) 5–6.
- Ковачевић-Којић, *Косово* = Д. Ковачевић-Којић, *Косово од средине ХХ до средине ХХ века*, у: *Косово некад и данас*, Приштина 1973, 109–128.
- Ковачевић-Којић, *Пришјина у средњем вијеку* = Д. Ковачевић-Којић, *Пришјина у средњем вијеку*, ИЧ 22 (1975) 45–74.
- Ковјанић, *Вјта Којоранин* = Р. Ковјанић, *Вјта Којоранин – неимар Дечана*, Београд 1962.
- Ковић, *Једини јујт* = М. Ковић, *Једини јујт: Силе Антјанте и одбрана Срдије 1915. јодине*, Београд 2016.
- Ковић, *Јован Скерлић* = М. Ковић, *Јован Скерлић*, у: *Срди 1903–1914. Исјорија идеја*, ур. М. Ковић, Београд 2015, 536–587.
- Ковић, *Ко је дио Гаврило Принциј?* = М. Ковић, *Ко је дио Гаврило Принциј?*, у: *Гаврило Принциј: Документи и сећања*, прир. М. Ковић, Нови Сад – Београд 2014, 7–39.
- Ковић, *Национализам* = М. Ковић, *Национализам*, у: *Срди 1903–1914. Исјорија идеја*, ур. М. Ковић, Београд 2015, 202–269.
- Ковић, *Национални идентјитетј* = М. Ковић, *Национални идентјитетј у „Срјском књижевном јласнику“ (1901–1914)*,



- у: *Национални идентитети и суверенитети у југоисточној Европи*, ур. С. Терзић, Београд 2002, 404–418.
- Коматина, *Српски владари у Алексијади* = И. Коматина, *Српски владари у Алексијади – хронолошки оквири деловања*, ЗРВИ 52 (2015) 173–194.
- Коматина, *Црква и држава* = И. Коматина, *Црква и држава у српским земљама од XI до XIII века*, Београд 2016.
- Конвенција о заштити* = *Конвенција о заштити светске културне и природне баштине* (UNESCO, Париз 1972), Службени лист СФРЈ, број 56/1974.
- Конвенција о заштити и унапређењу разноликости* = *Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза* (UNESCO, Париз 2005).
- Кондаков, *Македонија* = Н. П. Кондаков, *Македонија. Археологическое путешествие*, Санктпетербургъ 1909.
- Константијин Михаиловић из Остјровице. Јаничарове усјомене* = *Константијин Михаиловић из Остјровице. Јаничарове усјомене или турска хроника*, прир. Ђ. Живановић, Београд 1986.
- Константијин Филозоф. Живој десјотиа Сјефана* = *Константијин Филозоф. Живој десјотиа Сјефана Лазаревића, десјотиа српскоја*, прев. и напомене Г. Јовановић, Београд 2007.
- Кораћ, *Бојородица Хвосјанска* = В. Кораћ, *Бојородица Хвосјанска*, Београд 1976.
- Кораћ, *Градињелска школа Поморја* = В. Кораћ, *Градињелска школа Поморја*, Београд 1965.
- Кораћ, *Грачаница* = В. Кораћ, *Грачаница. Просјор и облици*, у: *Зборник Свејозара Радојчића*, ур. В. Ј. Ђурић, Београд 1969, 143–154.
- Кораћ, *Свети Арханђели* = В. Кораћ, *Свети Арханђели, Душанов царски маузолеј*, Глас САНУ 384/10 (1998) 191–201.
- Кораћ, *Свети Сава и пројрам рашкој храма* = В. Кораћ, *Свети Сава и пројрам рашкој храма*, у: *Сава Немањић – свети Сава. Историја и предање*, ур. В. Ђурић, Београд 1979, 231–244.
- Кораћ, *Студеница Хвосјанска* = В. Кораћ, *Студеница Хвосјанска*, Београд 1976.
- Кораћ, *Црква св. Варваре (св. Димитрија)* = В. Кораћ, *Црква св. Варваре (св. Димитрија) у селу Кметовци код Њилана*, СКМ 2–3 (1963) 91–97 = (исти, *Између Византије и Зайада, одадрене студије о архитектури*, Београд 1987, 109–113).
- Кораћ, *Шупут, Архитектура византијској свети* = В. Кораћ, *М. Шупут, Архитектура византијској свети*, Београд 2005<sup>2</sup>.
- Корнаков, *Македонска резба* = Д. Корнаков, *Македонска резба*, Скопје 1988.
- Корнаков, *Творештво на мијачкије резбари* = Д. Корнаков, *Творештво на мијачкије резбари на Балкану од крајој на XVIII и XIX век*, Прилеп 1986.
- Косово и Метохија у великоалбанским плановима* = *Косово и Метохија у великоалбанским плановима 1878–2000*, Београд 2001.
- Костић (М.), *Барокна обнова* = М. Костић, *Барокна обнова средњовековне политичке идеологије у Карловачкој митрополији*, у: *Византијско наслеђе III*, 47–57.
- Костић (М.), *Јаков Орфелин* = М. Костић, *Јаков Орфелин и његово доба*, Београд 2007.
- Костић (М.), *Поштовање култе светишеља* = М. Костић, *Поштовање култе светишеља, њихових моштију и чуда на подручју Карловачке митрополије у периоду барока*, у: *Чудо у словенским културама*, ур. Д. Ајдачић, Београд 2000, 240–257.
- Костић (П.), *Манастир Св. Марка* = П. Костић, *Манастир Св. Марка са доацима о манастиру Црној Реци и о Пејру Коришком*, Годишњица Николе Чупића 30 (1911) 209–234.
- Костић (П.), *Црквени живој* = П. Костић, *Црквени живој православних Срба у Призрену и његовој околини у XIX веку*, Београд 1928.
- Коцева, *Евтимиев службеник* = Е. Коцева, *Евтимиев службеник Софийски препис од 80-те години на 14. век*, Софија 1985.
- Крстић, *Љушић, Србија и ослободилачки покрети* = В. Крстић, *Р. Љушић, Србија и ослободилачки покрети на Балкану од Париској мира до Берлинској конгреса 1856–1878*, књ. 1. 1856–1866, Београд 1983.
- Кроз Алданију* = *Кроз Алданију 1915–1916*, Београд 1968.
- Крстановић, *Брвнара Даниловића* = Б. Крстановић, *Брвнара Даниловића у селу Лоћане – ојед о вредности предања*, Београд 1994.
- Крстић, *Очување архиепископске баштине* = Б. Крстић, *Очување архиепископске баштине на Косову и Метохији и ревитализација манастира Бањска*, Саопштења 35–36 (2003–2004) 227–241.
- Крстић, *Сјасовање културне баштине* = Б. Крстић, *Сјасовање културне баштине Србије и Европе на Косову и Метохији*, Београд 2002.
- Лазић, *Терме у Доњем Неродимљу* = М. Лазић, *Терме у Доњем Неродимљу код Урошевца*, у: *VESTIGATIO VETVSTATIS Александрина Цермановић-Кузмановић од пријашње, сарајника и ученика*, ур. М. Лазић, Београд 2001, 247–279.
- Лазић, *Украј српске шtamјане књије* = М. Лазић, *Украј српске шtamјане књије у XV и XVI столетју: центри и стваралачка продукција*, у: *Византијско наслеђе II*, 485–493.
- Лекић, *Ајрарна реформа* = Б. Лекић, *Ајрарна реформа и колонизација у Југославији 1918–1941*, Београд 2002.
- Лома, *Етнолинјивистичка слика* = А. Лома, *Етнолинјивистичка слика подручја Косова и Метохије у античко доба и у раном средњем веку*, у: *Археологија Косова и Метохије*, 17–31.
- Лома, *Пракосово* = А. Лома, *Пракосово. Словенски и индоевропски корени српске ејике*, Београд 2002.
- Ломпар, *Њејошево јесништво* = М. Ломпар, *Њејошево јесништво*, Београд 2010.

- Лубардић, Николај Велимировић = Б. Лубардић, Николај Велимировић, у: Срби 1903–1914. Историја идеја, ур. М. Ковић, Београд 2015, 328–357.
- Љубинковић, Сјање и њроблеми = Р. Љубинковић, Сјање и њроблеми зашићийне службе у ФНРЈ, ЗЗСК 1 (1951) 7–13.
- Љубинковић и др., Истїраживачки и конзерваторски радови = Р. Љубинковић, Д. Ђокић, С. Вученовић, А. Томашевић, Истїраживачки и конзерваторски радови на цркви Ваведенја у Лиљану, ЗЗСК 10 (1959) 69–134.
- Љушић, Косовска ѡрадиција = Р. Љушић, Косовска ѡрадиција у райном иериоду Срїске револуције (1804–1815), у: исти, Србија 19. века, Београд 1994, 24–47.
- Љушић, Србија 19. века = Р. Љушић, Србија 19. века, Београд 1994.
- Љушић, Тумачење Срїске револуције = Р. Љушић, Тумачење Срїске револуције у истїориографији 19. и 20. века, Београд 1992.
- Магловски, Дечанска скулїѡура = Ј. Магловски, Дечанска скулїѡура – ѡрограм и смисао, у: Дечани и византїјска умејносћ, 193–223.
- Мадас, Извешїај о археолошким радовима = Д. Мадас, Извешїај о археолошким радовима у манасѡиру Бањска 2007. ѡдине, ГДКС 32 (2008) 193–197.
- Мадас, Манасѡиир Бањска = Д. Мадас, Манасѡиир Бањска, ѡрод краљице Теодоре (ѡрод др. 4), Саопштења 45 (2013) 55–65.
- Макензи, Ирби, Пуѡовање = Г. Мјур Мекензи, А. П. Ирби, Пуѡовање ѡо словенским земљама Турске у Европи, Београд 1868.
- Максимовић (Ј.), Коѡорски циборијум = Ј. Максимовић, Коѡорски циборијум из XIV века и камена ѡластїика суседних обласћи, Београд 1961.
- Максимовић (Ј.), Срїска средњовековна скулїѡура = Ј. Максимовић, Срїска средњовековна скулїѡура, Нови Сад 1971.
- Максимовић (Ј.), Срїске средњовековне минијаѡуре = Ј. Максимовић, Срїске средњовековне минијаѡуре, Београд 1983.
- Максимовић (Љ.), Македонија = Љ. Максимовић, Македонија у ѡолићийици средњовековне Србије, Глас САНУ 404, Одељење историјских наука 13 (2006) 29–50.
- Максимовић (Љ.), Орїанизација византїјске власћи = Љ. Максимовић, Орїанизација византїјске власћи у новоосвојеним обласћима ѡосле 1018. ѡдине, ЗРВИ 36 (1997) 31–43.
- Макуљевић, Андреја Дамјанов = Н. Макуљевић, Андреја Дамјанов: архийѡекѡа ѡзноосманскої Балкана, ЗМСЛУ 38 (2010) 137–149.
- Макуљевић, Иконоѡис = Н. Макуљевић, Иконоѡис Врањске еѡархије 1820–1940, у: Иконоѡис Врањске еѡархије, ур. М. Мотијевић, Н. Макуљевић, Београд–Врање 2005, 9–48.
- Макуљевић, Одржавање и обнова вере = Н. Макуљевић, Одржавање и обнова вере: ѡравославни храмови у ѡорњем Полиљу ѡоком нової века, Милешевски записи 7 (2007) 147–175.
- Макуљевић, Порѡирейѡи = Н. Макуљевић, Порѡирейѡи дечанскої архимандрийѡа хаѡи Данила и ѡумана Хаѡи Захарија, рад Алексија Лазовића у Акаћийстїу Свейом Сѡефану Дечанском, Милешевски записи 3 (1998) 119–133.
- Макуљевић, Умејносћ и национална идеја = Н. Макуљевић, Умејносћ и национална идеја у XIX веку, Београд 2006.
- Макуљевић, Црква Свейе Тројице = Н. Макуљевић, Црква Свейе Тројице, у: Саборни храм Свейе Тројице у Врању 1858–2008, ур. Н. Макуљевић, Врање 2008, 23–43.
- Маликовић, Качачки ѡокрећ = Д. Маликовић, Качачки ѡокрећ на Косову и Меѡохији 1918–1924, Косовска Митровица 2005.
- Манасѡиир Бањска = Манасѡиир Бањска и года краља Миљушина, ур. Д. Бојовић, Ниш – Косовска Митровица, 2007.
- Манасѡиир Раваница = Манасѡиир Раваница. Сѡоменица о шестїој сѡоѡодинићийици, Београд 1981.
- Манасѡиир Сѡуденица = Манасѡиир Сѡуденица. 700 ѡодина Краљеве цркве, ур. Љ. Максимовић, В. Вукашиновић, Београд 2016.
- Мандић, Древник = С. Мандић, Древник, записи конзерватора, Београд 1975.
- Манева, Крсѡеви = Е. Манева, Крсѡеви, средновековна некроѡола, Скопје 2000.
- Манева, Средновековен накић од Македонија = Е. Манева, Средновековен накић од Македонија, Скопје 1992.
- Манева, Средновековна некроѡола Пейелишѡе = Е. Манева, Средновековна некроѡола Пейелишѡе, локалийейѡи Трнче – Сѡреа, Скопје 2000.
- Маневић, Архийѡекѡи Милан Злоковић = З. Маневић, Архийѡекѡи Милан Злоковић, Београд 1989.
- Маневић, Боїдан Боїдановић = З. Маневић, Боїдан Боїдановић. Велика наѡрада архийѡекѡуре САС, Београд 1992.
- Маневић, Вредновање = З. Маневић, Вредновање нейокрећних кулѡурних добара Пришћийине, у: Обнова Пришћийине у условима одрживої развоја, Београд 1996, 129–143.
- Маневић, Сѡанко Мандић = З. Маневић, Сѡанко Мандић. Велика наѡрада архийѡекѡуре САС, Београд 1992.
- Мано-Зиси (Ђ.), Један заѡис = Ђ. Мано-Зиси, Један заѡис каѡийшела из Дечана – истїод фрескосликве зачећа Каина, Старинар 5 (1928–1930) 185–193.
- Мано-Зиси (Ђ.), Средњовековно и хисћоријско = Ђ. Мано-Зиси, Средњовековно и хисћоријско одељење, Годишњак СКА 42 (1933) 270–284.
- Мано-Зиси (К.), Анаѡносћ Јован = К. Мано-Зиси, Анаѡносћ Јован, хиландарски ѡисар грује ѡоловине XIV в, у: Проучавање средњовековних јужнословенских рукоѡиса, ур. П. Ивић, Београд 1995, 231–243.
- Мансветов, Миѡроѡолий Киѡриан = И. Д. Мансветов, Миѡроѡолий Киѡриан в еѡо лиѡурѡическої деѡельносћийи, Москва 1882.



- Марјановић-Душанић, *Владарска идеологија* = С. Марјановић-Душанић, *Владарска идеологија Немањића. Дипломатичка студија*, Београд 1997.
- Марјановић-Душанић, *Краљево тело у српској хаџиографији* = С. Марјановић-Душанић, *Краљево тело у српској хаџиографији и настјанак концепта нејобедивој јунака*, ЗРВИ 50/2 (2013) 693–704.
- Марјановић-Душанић, *Свети краљ* = С. Марјановић-Душанић, *Свети краљ. Кули Свџфана Дечанској*, Београд 2007.
- Марјановић-Душанић, *Свод српских свџих* = С. Марјановић-Душанић, *Свод српских свџих у доба краља Милутина – династички кулиови*, у: *Манастир Свџденица*, 35–59.
- Марјановић-Душанић, Војводић, *Образац царства* = С. Марјановић-Душанић, Д. Војводић, *Образац царства – идеја и слика власти у Србији (1299–1371)*, у: *Византијско наслеђе II*, 299–315.
- Марковић (В.), *Православно монаштво* = В. Марковић, *Православно монаштво и манастир у средњовековној Србији*, Сремски Карловци 1920.
- Марковић (В. С.), *Именик* = В. С. Марковић, *Именик дипломатских инжењера и архивиста на Техничком факултету Универзитета у Београду 1919–1938*, Београд 1939.
- Марковић (М.), *Иконографски програм* = М. Марковић, *Иконографски програм најстарије живописне цркве Бојородице Перивлејте у Охриду. Попис фресака и делешке о јојединим иконографским особеностима*, Зограф 35 (2011) 119–143.
- Марковић (М.), *Кули Светио Вити* = М. Марковић, *Кули Светио Вити (Вида) код Срба у средњем веку*, Зограф 31 (2006–2007) 35–50.
- Марковић (М.), *Михаило Аспира* = М. Марковић, *Михаило Аспира и фреске Краљеве цркве у Свџденици*, у: *Манастир Свџденица*, 173–184.
- Марковић (М.), *Прво љубовање светио Саве* = М. Марковић, *Прво љубовање светио Саве у Палестину и његов значај за српску средњовековну уметност*, Београд 2009.
- Марковић (М.), *Свети Никита* = М. Марковић, *Свети Никита код Скопља. Задужбина краља Милутина*, Београд 2015.
- Марковић (М.), *Србија у Византији* = М. Марковић, *Србија у Византији – киниторска делатност српских задужбинара на подручју Ромејској царства*, у: *Византијско наслеђе II*, 57–73.
- Марковић (М.), *Уметничка делатност Михаила и Евџихија* = М. Марковић, *Уметничка делатност Михаила и Евџихија*, ЗНМ 17/2 (2004) 95–112.
- Марковић (С.), *Светомир Арсић Басара* = С. Марковић, *Светомир Арсић Басара или скулптура као судбина*, Београд 2004.
- Марковић (С.), *Факултет уметности у Приштини–Звечану* = С. Марковић, *Факултет уметности у Приштини–Звечану, 1973–2013 – ликовни одсек, Звечан – Косовска Митровица* 2015.
- Маршовски програм = Маршовски програм на Косову и Метохији: 17–19. март 2004. године: с крајњим прегледом уништеној и угроженој хришћанској културној наслеђа, ур. Б. Јокић, Београд 2004.
- Маршовски програм 2004–2014 = Маршовски програм 2004–2014. десет година касније: Косово и Метохија = *March Pogrom 2004–2014 ten years later: Kosovo i Metohija* = *Мартовски програм 2004–2014 десет лет спустя: Косово и Метохија*, Београд 2014.
- Матић (М.), *Српски иконопис* = М. Матић, *Српски иконопис у доба обновљене Пећке патријаршије 1557–1690*, Београд 2017.
- Матић (М.), *Српски иконопис на подручју обновљене патријаршије* = *Српски иконопис на подручју обновљене патријаршије*, у: *Византијско наслеђе II*, 529–539.
- Матић (С.), *Киниторски њеки из 1660–1666* = С. Матић, *Киниторски њеки из 1660–1666*, Гласник Историског друштва у Новом Саду IV/3 (10) (1931) 447–455; V/1 (11) (1932) 72–79; V/3 (13) (1932) 418–422.
- Матић (С.), *Опис рукописа* = С. Матић, *Опис рукописа Народне библиотеке*, Београд 1952.
- Мацура, *Населба* = М. Мацура, *Населба и становништво области Бранковића 1455. године*, Београд 2001.
- Медаковић, *Графика српских шtamпаних књига* = Д. Медаковић, *Графика српских шtamпаних књига XV–XVII века*, Београд 1958.
- Медаковић, *Косовски дој* = Д. Медаковић, *Косовски дој у ликовним уметностима*, Београд 1990.
- Медаковић, *Кули кнеза Лазара* = Д. Медаковић, *Кули кнеза Лазара у српском бароку*, у: *О кнезу Лазару*, ур. И. Божић, В. Ј. Ђурић, Београд 1975, 321–336.
- Медић, *Стари сликарски приручници II* = М. Медић, *Стари сликарски приручници II*, Београд 2002.
- Месеснел, Ђ. Бошковић, *Осигурање и ресторација* = Ф. Месеснел, Ђ. Бошковић, *Осигурање и ресторација цркве манастира Св. Патријаршије у Пећи*, Старинар 8–9 (1933–1934) 91–162, ГСНД 13 (1934) 232–235.
- Месеснел, *Скулптура Бојородице* = Ф. Месеснел, *Скулптура Бојородице у Соколици*, Годишњак Скопског Филозофског факултета 2 (1938) 52–74.
- Мијовић, *Грачаница* = П. Мијовић, *Грачаница – ранохришћанска базилика и средњовековни манастир*, Археолошки преглед 6 (1964) 128–133.
- Мијовић, *О џенези Грачанице* = П. Мијовић, *О џенези Грачанице*, у: *Византијска уметност*, 127–163.
- Микић (Ђ.), *Друштво и економске прилике* = Ђ. Микић, *Друштво и економске прилике косовских Срба у XIX и џочетком XX века: од чивчиства до банкарства*, Београд 1988.
- Микић (Ж.), *Средњовековно становништво Косова и Метохије* = Ж. Микић, *Средњовековно становништво Косова и Метохије, антрополошки резултати*, у: *Археологија Косова и Метохије*, 33–46.

- Милашиновић Марић, *Поеџика меморијала* = Д. Милашиновић Марић, *Поеџика меморијала у делу архиепископа Свешислава Личине*, у: *Простори памћења I. Архиепископа*, ур. А. Кадијевић, М. Попадић, Београд 2013, 445–456.
- Милеуснић, *Плашћаница краља Милућина* = С. Милеуснић, *Плашћаница краља Милућина (литургијска ујопреда)*, Ниш и Византија 2 (2004) 311–316.
- Милинковић, *Нова исџраживања* = М. Милинковић, *Нова исџраживања комплекса Св. Арханђела код Призрена*, ГСАД 11 (1996) 208–223.
- Милић, *Педесет година* = М. Милић, *Педесет година рада и развоја Републичког завода за зашћитну сјоменика кулџуре*, у: *Чувари башћине: 50 година рада Републичког завода за зашћитну сјоменика кулџуре*, Београд 1998, 13–20.
- Милојевић, *Пућојис* = М. С. Милојевић, *Пућојис дела џраве (Сјаре) Србије I–II*, Београд 1871; III, Београд 1977.
- Милосављевић-Аулт, *Нова музеологија* = А. Милосављевић Аулт, *Нова музеологија као чињеница савременосћи*, Култура 144 (2014) 11–37.
- Милошевић, *Умејносћ* = Д. Милошевић, *Умејносћ у средњовековној Србији од 12. до 17. века*, Београд 1980.
- Миљковић-Пепек, *Делојо* = П. Миљковић-Пепек, *Делојо на зоџрафијне Михаило и Еуџихиј*, Скопје 1967.
- Миљковић, *Немањини и Свешти Никола у Барију* = Б. Миљковић, *Немањини и Свешти Никола у Барију*, ЗРВИ 44/1 (2007) 275–294.
- Миљковић, *Хиландарска икона* = Б. Миљковић, *Хиландарска икона срџског цара Сјефана*, ЗРВИ 43 (2006) 319–348.
- Мирић, *Сисћем и криза* = Ј. Мирић, *Сисћем и криза*, Загреб 1984.
- Мирковић, *Пресвешта Бојородица* = Л. Мирковић, *Пресвешта Бојородица Милосћива (Јелеуса) у Дечанима*, Старинар 7 (1932) 3–4.
- Митрополит Амфилохије (Радовић), *Духовни смисао* = Митрополит Амфилохије (Радовић), *Духовни смисао Храма Свештога Саве*, у: *исти, Свешти Сава и Свешосавски завјеш. Сјудије, есеји, бесједе*, Цетиње 2009, 319–384.
- Митрополит Амфилохије (Радовић), *Косовска консћанћна* = Митрополит Амфилохије (Радовић), *Косовска консћанћна срџске духовносћи*, у: *исти, Часни крсћ Хрсћов и Косовски завјеш. Предавања, есеји, бесједе*, Београд–Цетиње 2010, 50–134.
- Митрополит Амфилохије (Радовић), *О срџској нацији* = Митрополит Амфилохије (Радовић), *О срџској нацији*, у: *исти, Часни крсћ Хрсћов и Косовски завјеш. Предавања, есеји, бесједе*, Београд–Цетиње 2010, 329–338.
- Митриновић, *Срби и Хрваћини* = Д. Митриновић, *Срби и Хрваћини на Међународној Умејничкој Изложби у Риму*, СКГ 26/9–11 (1911) 717–727, 802–808, 884–888.
- Митровић (А.), *Албанци* = А. Митровић, *Албанци у џолићини Аусћроујарске џрема Србији 1914–1918*, у: *Срби и Албанци у XX веку*, Београд 1991, 79–105.
- Митровић (А.), *Продор на Балкан* = А. Митровић, *Продор на Балкан. Србија у џлановима Аусћро-Ујарске и Немачке 1908–1918*, Београд 1981.
- Митровић (К.), *Сукоб дарског архиепископа и коџорског епископа* = К. Митровић, *Сукоб дарског архиепископа и коџорског епископа око јурисдикције над католичким џарохијама у средњовековној Србији*, у: *Сјоменица академика Симе Ђирковића*, Београд 2011, 289–305.
- Митровић (М.), *Почеци срџске литургијске џрадиције* = М. Митровић, *Почеци срџске литургијске џрадиције*, Видослов 46 (2009) 122–134.
- Михаиловић, *Ведуће срџске џрафике* = Р. Михаиловић, *Ведуће срџске џрафике XVIII века*, у: *Срџска џрафика XVIII века*, ур. Д. Давидов, Београд 2006, 81–100.
- Михаљчић, *Јунаци косовске лејенде* = Р. Михаљчић, *Јунаци косовске лејенде*, Београд 1989.
- Михаљчић, *Лазар Хребељановић* = Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Исћорија, кулћ, џредање*, Београд 1989.
- Михаљчић, *Љубомир Ковачевић* = Р. Михаљчић, *Љубомир Ковачевић*, у: *Бој на Косову*, 291–295.
- Мишић, *Шћна је џо Косовско ојредељење* = З. Мишић, *Шћна је џо Косовско ојредељење: Оџовор на једно џићанње Марка Рисћинића*, у: *Satena mundi III. О националном идентћићеу Срба*, ур. Б. Нешић, С. Петровић, Београд 2016, 427–430.
- Младеновић, *Црквени џоседи* = С. Б. Младеновић, *Црквени џоседи на Косову и Мејохији у средњем веку*, Београд 2016 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).
- Мошин, *Рукојиси манасћира Грачаница* = В. Мошин, *Рукојиси манасћира Грачаница*, СКМ 1 (1961) 17–84.
- Мошин, *Рукојиси Пећке џаџријаршије* = В. Мошин, *Рукојиси Пећке џаџријаршије*, СКМ 4–5 (1968–1971) 5–148.
- Музеј кнеза Павла = *Музеј кнеза Павла*, ур. Т. Цвјетићанин, Београд 2009.
- Народни одбор = *Народни одбор Аућономне Косовско-Мејохијске обласћи 1943–1953*, Пришћина 1955.
- Недељковић, *Резала* = З. Недељковић, *Резала – срџско средњовековно џробље*, Косовско-метохијски зборник 3 (2005) 117–123.
- Ненадовић, *Белешке* = С. М. Ненадовић, *Белешке са џућа џо Космеју*, Музеји 7 (1952) 168–179.
- Ненадовић, *Бојородица Љевишка* = С. М. Ненадовић, *Бојородица Љевишка. Њен џосћанак и џено месћо у архиепископури Милућиновој времена*, Београд 1963.
- Ненадовић, *Два џићанња* = С. Ненадовић, *Два џићанња у вези са џризренским сјоменицима: цркве Бојородице Љевишке и Свешћих Арханђела и џамије Синан-џаше*, Косовско-метохијски зборник 3 (2005) 1–20.
- Ненадовић, *Душанова задужбина* = С. Ненадовић, *Душанова задужбина манасћир Свешћих Арханђела код Призрена*, Београд 1967.



- Ненадовић, *Конзервација рушевина* = С. Ненадовић, *Конзервација рушевина манастира Светих арханађела код Призрена*, СКМ 4–5 (1968–1971) 402–406.
- Ненадовић, *Шћпа је краљ Милутиин обновио* = С. Ненадовић, *Шћпа је краљ Милутиин обновио на цркви Бојородице Љевишке*, Старица 5–6 (1954–1955) 205–226.
- Нешковић, *Порџал Симеона Дубровчанина* = Ј. Нешковић, *Порџал Симеона Дубровчанина у Барлеји*, Зограф 13 (1982) 28–35.
- Николај Велимировић, *Косово и Видовдан* = Николај Велимировић, *Косово и Видовдан*, у: исти, *Сабрана дела* 9, Химелстир 1983, 321–388.
- Николај Велимировић, *Њеиошев национализам* = Николај Велимировић, *Њеиошев национализам*, у: исти, *Сабрана дела* 2, Химелстир 1986, 785–797.
- Николај Велимировић, *Релиија Њеиошева* = Николај Велимировић, *Релиија Њеиошева*, у: исти, *Сабрана дела* 2, Химелстир 1986, 325–481.
- Николај Велимировић, *Царев Завеш*, у: исти, *Сабрана дела* 5, Шабац 2013, 143–173.
- Николајевић, *Порџали у Дечанима* = И. Николајевић, *Порџали у Дечанима*, у: *Дечани и византијска уметност*, 185–192.
- Николић (Ј.), *Реџеија митске љрошлости* = Ј. Николић, *Реџеија митске љрошлости у сликарству српској симболизма: обрешеније љаве цара Лазара Ђорђа Крсџића и Марка Мураића* у: *Византијско наслеђе* III, 95–100.
- Николић (С.), *Црква Св. Николе* = С. Николић, *Црква Св. Николе – Рајкова у Призрену и њена акџуелна зашџића и љрезенџација*, СКМ 10 (1997) 111–118.
- Николић (С. С.), *Призрен* = С. С. Николић, *Призрен од средњеџ века до савременој доба (урданисџичко-архџиекџионски развој)*, Призрен 1998.
- Николовски, *Македонскиџе зоџрафи* = А. Николовски, *Македонскиџе зоџрафи од крајој на XIX и љочетџокој на XX век: Андонов, Зоџрафски и Ванџеловић*, Скопје 1984.
- Новаковић (Р.), *О љроблему љроучавања* = Р. Новаковић, *О љроблему љроучавања љрадина на Косову*, Гласник музеја Косова 13–14 (1984) 99–111.
- Новаковић (С.), *Балканска џиџања* = С. Новаковић, *Балканска џиџања и мање истџоријско-џолиџичке белешке о Балканском џолуосџрву 1886–1905*, Београд 1906.
- Новаковић (С.), *Народне џтрадиџе* = С. Новаковић, *Народне џтрадиџе и криџичка истџорија (смрџ краља Сџ. Дечанској и цара Уроша)*. Прилој к љроцени извора српске истџорије, у: исти, *Истџорија и џтрадиџа*, прир. С. Ђирковић, Београд 1982, 3–78.
- Новаковић (Ст.), *Васкрс државе Српске* = Ст. Новаковић, *Васкрс државе Српске. Полиџичко-истџоријска стџудија о Првом српском усџтанку 1804–1813*, Београд 1904.
- Новаковић (Ст.), *Манастир Бањска* = Ст. Новаковић, *Манастир Бањска. Задуџбина краља Милутиина у српској истџорији*, Глас СКА 32 (1892) 1–55.
- Новаковић (Ст.), *Ново Брдо* = Ст. Новаковић, *Ново Брдо и Врањско Поморавље у истџорији српској XIV–XV века*, Годишњица Николе Чупића 3 (1879) 263–355.
- Новаковић (Ст.), *Турско царство* = Ст. Новаковић, *Турско царство љред Први српски усџтанак 1780–1804*, Београд 1906.
- Нушић, *Косово* = Б. Нушић, *Косово, оџис земље и народа I–II*, Нови Сад 1902–1903.
- Његош, *Горски виџенац* = П. П. Његош, *Горски виџенац*, критичко издање с коментаром, прир. Н. Банашевић, Београд 1986.
- Оболенски, *Киџријан Мџџројолиџ* = Д. Оболенски, *Киџријан Мџџројолиџ киџевски и московски*, у: исти, *Шестџ византијских џорџреџа*, Београд 1991, 175–199.
- Обрадовић, *Аџрарна реформа* = М. Обрадовић, *Аџрарна реформа и колонизација на Косову (1918–1941)*, Приштина 1981.
- Окуневъ, *Сербскиџ средњеџековџа стенописи* = Н. Л. Окуневъ, *Сербскиџ средњеџековџа стенописи*, Прага 2 (1923–1924) 371–399.
- Оџис рукоџиса манастира Дечани* = Оџис ћирилских рукоџисних књџића манастира Високи Дечани I, ур. Н. Р. Синдик, Београд 2011.
- Описание Черногории* = *Описание Черногории с кратким начертанием истории чернагорского народа*, у: *Петр II Петрович Негош и Россия: Русско-черногорские отношения в 1830–1850-е гг. Документи*, сост. М. Ю. Анисимов, Ю. П. Аншаков, Р. Распопович, Н. И. Хитрова, Москва 2013, 106–148.
- Оџишрни џоџис* = *Оџишрни џоџис Призренској санџака из 1571. џодине*, прир. Т. Катџ, Београд 2010.
- Оџџоџавање* = *Оџџоџавање задуџбине цара Душана*, Политика (12. јул 1927) 5.
- Павличић, *Баџиџина Бојородице Љевишке* = Ј. З. Павличић, *Баџиџина Бојородице Љевишке и љроблем очувања џмаћена у љракси зашџиће сџоменичкој наслеђа*, Београд 2016 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).
- Павличић, *Прилој џознавању* = Ј. Павличић, *Прилој џознавању цркве Свџџој Николе у Пришџини*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 213–234.
- Павловић (В.), *Украс рукоџиса* = В. Павловић, *Украс рукоџиса насталих на Косову и Меџохији (1450–1600. џод.)*, ЗМСЛУ 29–30 (1993–1994) 1–49.
- Павловић (Л.), *Кулџови лица* = Л. Павловић, *Кулџови лица код Срба и Македонаца (истџоријско-џџноџрафска расџрава)*, Смедерево 1965.
- Павловић (М.), *Грачаничка џовела* = М. Павловић, *Грачаничка џовела*, ГСНД 3 (1928) 105–141.
- Пајкић, *Археолошки и конзерџаџорско-ресџаураџорски радови* = П. С. Пајкић, *Археолошки и конзерџаџорско-ресџаураџорски радови на цркви Св. Бојородице у Вајанешу*, СКМ 4–5 (1968–1971) 426–431.
- Пајкић, *Сеоске цркве у долини Белој Дрима* = П. Пајкић, *Сеоске цркве у долини Белој Дрима*, СКМ 1 (1961) 145–173.

- Пајкић, *Цркве у Великој Хочи* = П. Пајкић, *Цркве у Великој Хочи*, СКМ 2-3 (1963) 166-192.
- Пајкић, *Цркве у Сиринићкој жупи* = П. Пајкић, *Цркве у Сиринићкој жупи*, СКМ 4-5 (1968-1971) 351-366.
- Пајкић, Тодић, *Цркве Сиринићке жупе* = П. Пајкић, Б. Тодић, *Цркве Сиринићке жупе*, Приштина 1995.
- Панић Суреп, *Филиј Вишњић* = М. Панић Суреп, *Филиј Вишњић – њесник дуне*, Београд 2014.
- Панић, Бабић, *Бојородица Љевишка* = Д. Панић, Г. Бабић, *Бојородица Љевишка*, Београд 1975 (2007<sup>3</sup>).
- Пантић, *Раваница* = М. Пантић, *Раваница у народној њесми*, у: *Манастир Раваница*, 177-193.
- Пантовић, *Храм Светејој Саве* = Л. С. Пантовић, *Храм Светејој Саве у Косовској Миштровици*, Косовска Митровица – Приштина 1996.
- Папазоглу, *Илирска и дарданска краљевина* = Ф. Папазоглу, *Илирска и дарданска краљевина: њорекло и развој, сѡрукѡура, хеленизација, романизација*, у: *Илири и Албанци*, 145-199.
- Парамендић, *Умејносѡи и умејници* = Д. Парамендић Дима, *Умејносѡи и умејници Косова између два светска раѡа* (необјављен рукопис, 1962).
- Патријарх Павле, *Народ светѡсавски и косовски* = Патријарх Павле, *Народ светѡсавски и косовски*, у: *Паѡиријарх Павле – човек ѡред лицем Божијим. Живоѡ, ѡоуке, беседе, разѡовори, анеѡдоје*, прир. М. Арсенијевић, Цетиње 2015.
- Пејић, *Манастир Светѡи Никола* = С. Пејић, *Манастир Светѡи Никола Дабарски*, Београд 2009.
- Пејић, *Сѡара држава* = С. Пејић, *Сѡара држава у ѡемељима нове цркве*, у: *Византијсѡо наслеђе II*, 515-527.
- Пејић, *Умејносѡи срѡских земаља* = С. Пејић, *Умејносѡи срѡских земаља у ѡвром сѡлолеђу османске владавине*, у: *Византијсѡо наслеђе II*, 457-471.
- Пејић, Тодоровић, <http://www.yuheritage.com> = С. Пејић, Д. Тодоровић, <http://www.yuheritage.com> = ГДК 23-24 (2000) 221-226.
- Пекић, *Светѡислав Сѡрала* = М. Пекић, *Светѡислав Сѡрала, сликар и ѡрофесор на Косову и Меѡохији*, у: *Кулѡурно наслеђе Косова и Меѡохије: исѡоријске ѡековине Срѡије на Косову и Меѡохији и изазови будућносѡи II*, ур. У. Шуваковић и др., Косовска Митровица 2013, 319-332.
- Пеѡи векова срѡској шѡамѡарсѡива* = *Пеѡи векова срѡској шѡамѡарсѡива: 1494-1994: разѡобље срѡкословенске шѡамѡе: XV-XVII в.*, ур. М. Пешикан, К. Мано-Зиси, М. Ковачевић, Београд – Нови Сад 1994.
- Петковић (В. Р.), *Живоѡис* = В. Р. Петковић, *Живоѡис цркве Св. Боѡородице у Паѡиријаршији Пећској*, *Известия на Бѡлгарския Археологически институт* 4 (1926-1927) 145-171.
- Петковић (В. Р.), *Зайиси и најѡисѡи* = В. Р. Петковић, *Зайиси и најѡисѡи у сѡарим црквама срѡским*, *Старинар* 10-11 (1935-1936) 38-46.
- Петковић (В. Р.), *Из сѡарој срѡској живоѡиса* = В. Р. Петковић, *Из сѡарој срѡској живоѡиса. Лик краља Милуѡина као светѡишеља у Грачаницѡи*, ПКЈИФ 8 (1928) 107-109.
- Петковић (В. Р.), *Из црквеној каленѡара* = В. Р. Петковић, *Из црквеној каленѡара у живоѡису Грачанице*, ГСНД 19 (1938) 79-86.
- Петковић (В. Р.), *Једна слика* = В. Р. Петковић, *Једна слика у Грачаницѡи*, *Рашка* 1 (1929) 17-19.
- Петковић (В. Р.), *Ликовѡи* = В. Р. Петковић, *Ликовѡи наших сѡарих влаѡалаца*, *Време* (6, 7, 8. јануар 1924) 25.
- Петковић (В. Р.), *Ликовѡи кѡиѡѡора* = В. Р. Петковић, *Ликовѡи кѡиѡѡора у сѡарим црквама срѡским*, *Нова Искра* 10, год. 10 (1911) 299-304.
- Петковић (В. Р.), *Манастир Св. Арханђела* = В. Р. Петковић, *Манастир Св. Арханђела код Призрена*, *Време* (6, 7, 8. јануар 1925) 20.
- Петковић (В. Р.), *Најѡисѡи и зайиси* = В. Р. Петковић, *Најѡисѡи и зайиси у сѡарим срѡским црквама*, *Старинар* 2 (1923) 17-33.
- Петковић (В. Р.), *Параѡола* = В. Р. Петковић, *Параѡола о десетѡ девојака у сѡарој срѡској умејносѡи*, *Рашка* 1 (1929) 23-37.
- Петковић (В. Р.), *Порѡѡре једној власѡелина* = В. Р. Петковић, *Порѡѡре једној власѡелина у Дечанима*, ПКЈИФ 13/1-2 (1933) 95-101.
- Петковић (В. Р.), *Умејносѡи у Срѡа* = В. Р. Петковић, *Умејносѡи у Срѡа IX-XVIII века*, *Нова Искра* 6, год. 10 (1911) 175-180.
- Петковић (В. Р.), *Фреске са ѡредсѡавом Премудросѡи* = В. Р. Петковић, *Фреске са ѡредсѡавом Премудросѡи*, у: *Зборник у часѡи Боѡдана Поѡовића*, Београд 1929, 317-321.
- Петковић (В. Р.), *Циклус слика* = В. Р. Петковић, *Циклус слика из леѡенде св. Ђорђа у Дечанима*, *Старинар* 5 (1928-1930) 7-11.
- Петковић (С.), *Зидно сликарсѡиво* = С. Петковић, *Зидно сликарсѡиво на ѡодручју Пећке ѡаѡиријаршије 1557-1614*, *Нови Сад* 1965.
- Петковић (С.), *О фрескама XVI века* = С. Петковић, *О фрескама XVI века из ѡриѡраѡе Пећке ѡаѡиријаршије и ѡѡовим сликарима*, *Саопштења* 16 (1984) 57-65.
- Петковић (С.), *Сликарсѡиво сѡољашње ѡриѡраѡе Грачанице* = С. Петковић, *Сликарсѡиво сѡољашње ѡриѡраѡе Грачанице*, у: *Византијсѡа умејносѡи*, 201-212.
- Петковић (С.), *Срѡска умејносѡи у XVI и XVII веку* = С. Петковић, *Срѡска умејносѡи у XVI и XVII веку*, Београд 1995.
- Петковић (С.), *Срѡски ѡаѡиријарси* = С. Петковић, *Срѡски ѡаѡиријарси XVI и XVII века као кѡиѡѡори*, у: *Зборник у часѡи Војислава Ђурића*, Београд 1992, 129-139.
- Петковић (С.), *Фреске манастира Црне Реке* = С. Петковић, *Фреске манастира Црне Реке и судбина ѡећке сликарске*



- радионице XVI века, у: *Манастир Црна Ријека и свети Петар Коришки*, Приштина–Београд 1998, 87–97.
- Петрановић, *Србија у Другом светском рату* = Б. Петрановић, *Србија у Другом светском рату 1939–1945*, Београд 1992.
- Петрановић, Зечевић, *Југословенски федерализам* = Б. Петрановић, М. Зечевић, *Југословенски федерализам – идеје и стварност*. Тематска збирка докумената II, Београд 1987.
- Петровић (Д.), *Конституционално уређење Србије* = Д. Петровић, *Конституционално уређење Србије*, Београд 1988.
- Петровић (Р.), *Конзервација и реституција живописа* = Р. Петровић, *Конзервација и реституција живописа цркве Св. Јована Крститеља у селу Црколезу*, СКМ 6–7 (1972–1973) 207–213.
- Петровић (Р.), *Света сељанка* = Р. Петровић, *Света сељанка на Косову*, Време (1. IX 1924) 4.
- Петровић (С.), *Косовска бијка* = С. Петровић, *Косовска бијка у усменој поезији*, Београд 2001.
- Пешикан, *Грачаничка шtamпарија* = М. Пешикан, *Грачаничка шtamпарија (Лексикон српскословенској шtamпарији)*, у: *Пет векова српској шtamпарији 1494–1994*, Београд 1994, 98–101.
- Пешикан, *Зетско-хумско-рашка имена* (1982) = М. Пешикан, *Зетско-хумско-рашка имена на јочешку штурској доба*, Ономатолошки прилози 3 (1982) 1–120.
- Пешикан, *Зетско-хумско-рашка имена* (1983) = М. Пешикан, *Зетско-хумско-рашка имена на јочешку штурској доба*, Ономатолошки прилози 4 (1983) 1–135.
- Пешикан, *Зетско-хумско-рашка имена* (1984) = М. Пешикан, *Зетско-хумско-рашка имена на јочешку штурској доба*, Ономатолошки прилози 5 (1984) 1–182.
- Пешикан, *Стара имена из Доње Подримље* = М. Пешикан, *Стара имена из Доње Подримље*, Ономатолошки прилози 7 (1986) 1–119.
- Повеља краља Милутина* = *Повеља краља Милутина манастиру Бањска. Свети Стефанска хрисовуља I*, прир. Ђ. Трифуновић, Београд 2011.
- Поменик Гајачких чешника* = *Поменик Гајачких чешника 1941–1950*, ур. Д. Мاستиловић, Гацко 2009.
- Поповић (Б.), *Агресија на СРЈ* = Б. Поповић, *Агресија на СРЈ, разарања, оштећења и акције за заштитну културне баштине – кроз новинске наслове током 1999. године*, ГДКС 23–24 (2000) 207–218.
- Поповић (В.), *Епископска седишта* = В. Поповић, *Епископска седишта у Србији од IX до XI века*, ГГБ 25 (1978) 33–39.
- Поповић (В. Х.), *Једно ископавање* = В. Х. Поповић, *Једно ископавање у манастиру Бањској 1915*, Јужна Србија 3/25 (1923) 213–217.
- Поповић (Д.), *Архитектонска планска* = Д. Поповић, *Архитектонска планска цркве Свете Николе („Тамница“) код Ајноваца. Прилози проучавању српске скулптуре средином XIV века*, Саопштења 49 (2017), у штампи.
- Поповић (Д.), *Култи Свете Јоаникија Девичкоје* = Д. Поповић, *Култи Свете Јоаникија Девичкоје*, у: *Византијски свет на Балкану II. Византолошке теме*, ур. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 607–623.
- Поповић (Д.), *Манастир Св. Тројице* = Д. Поповић, *Манастир Св. Тројице Руснице – усioni и разарања*, ИЧ 45–46 (1998–1999) 31–48.
- Поповић (Д.), *Меторија папирјарха Максима* = Д. Поповић, *Меторија папирјарха Максима*, ЗМСПУ 34–35 (2003) 111–125.
- Поповић (Д.), *Национални пантеон* = Д. Поповић, *Национални пантеон – светишци култови у темељима српске државности и црквености*, у: *Византијско наслеђе II*, 119–131.
- Поповић (Д.), *Папирјарх Јефрем* = Д. Поповић, *Папирјарх Јефрем – један јоносредњовековни светишески култи*, ЗРВИ 43 (2006) 111–125.
- Поповић (Д.), *Под окриљем светости* = Д. Поповић, *Под окриљем светости. Култи светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006.
- Поповић (Д.), *Представа владара* = Д. Поповић, *Представа владара над „царским дверима“ цркве Светих арханђела код Призрена*, Саопштења 26 (1994) 25–36.
- Поповић (Д.), *Пустинско монаштво* = Д. Поповић, *Пустинско монаштво у доба Бранковића*, у: *Паг српске десетине 1459. године*, ур. М. Спремић, Београд 2011, 117–135.
- Поповић (Д.), *Свети краљ Стефан Дечански* = Д. Поповић, *Свети краљ Стефан Дечански*, у: *Иста, Под окриљем светости*, 143–183.
- Поповић (Д.), *Свод српских светих* = Д. Поповић, *Свод српских светих у време краља Милутина: култови архијереја и јустиножишеска*, у: *Манастир Сигуница*, 81–97.
- Поповић (Д.), *Средњовековне теме исписнице* = Д. Поповић, *Средњовековне теме исписнице у јузренском крају – јрешходна исписивања*, ИЧ 44 (1997) 129–154.
- Поповић (Д.), *Српски владарски род* = Д. Поповић, *Српски владарски род у средњем веку*, Београд 1992.
- Поповић (Д. Ј.), *Велика сеоба Срба* = Д. Ј. Поповић, *Велика сеоба Срба 1690. године*, Београд 1954.
- Поповић (Ј.), *Видовданска идеја* = Ј. Поповић, *Видовданска идеја*, у: *Catena Mundi III. О националном идентитету Срба*, ур. Б. Нешић, С. Петровић, Београд 2016, 454–455.
- Поповић (Ј.), *Живот Срба* = Ј. Поповић, *Живот Срба на Косову 1812–1912*, Београд 1987.
- Поповић (Ј.), *Манастир Грачаница* = Ј. Поповић, *Манастир Грачаница на Косову*, у: *Манастир Грачаница. Обичаји и умотворине са Косова*, ур. В. Бован, Грачаница 2011.
- Поповић (М.), *Видовдан* = М. Поповић, *Видовдан и часни крст. Оглед из књижевне археологије*, Београд 1976.
- Поповић (М.), *Владарско боровиште* = М. Поповић, *Владарско боровиште Стефана Немање у Расу*, у: *Стефан Немања*

- *свѣти Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ур. Ј. Калић, Београд 2000, 233–247.
- Поповић (М.), *Двор владара и власиеле* = М. Поповић, *Двор владара и власиеле*, у: *Приватни животи у српским земљама средњега века*, ур. С. Марјановић-Душанић, Д. Поповић, Београд 2004, 29–63.
- Поповић (М.), *Замак у српским земљама* = М. Поповић, *Замак у српским земљама јужној средњега века*, ЗРВИ 43 (2006) 189–207.
- Поповић (М.), *Космополијска средина српских градова* = М. Поповић, *Космополијска средина српских градова*, у: *Византијско наслеђе I*, 151–157.
- Поповић (М.), *Од ромејског касиела* = М. Поповић, *Од ромејског касиела до српског средњовековног града*, у: *Византијско наслеђе I*, 53–65.
- Поповић (М.), *Средњовековне сахране* = М. Поповић, *Средњовековне сахране у цркви манастира Бањске*, Саопштења 48 (2016) 23–55.
- Поповић (М.), *Цицагела града* = М. Поповић, *Цицагела града Новог Брда. Историјско истраживање 2015. године*, ГДКС 40 (2016) 74–80.
- Поповић (М.), Поповић (Д.), *Грбови црквених јојавара* = М. Поповић, Д. Поповић, *Грбови црквених јојавара у манастиру Жичи*, Саопштења 45 (2013) 27–47.
- Поповић (П.), *Два сѣара манастира* = П. Поповић, *Два сѣара манастира. Скулптура манастира Свѣтих Арханђела. Задужбина цара Душана у Призрену*, ПКЈИФ 8 (1928) 236–237.
- Поповић (П.), *Краљ Милутићин* = П. Поповић, *Краљ Милутићин као монах на фресци у Грачаници*, Старица 4 (1926–1927) 113–114.
- Поповић (П.), *Неколико звона* = П. Поповић, *Неколико звона из XV века*, Старица 4 (1926–1927) 105–112.
- Поповић (П.), *Црква Свѣтих Арханђела* = П. Поповић, *Црква Свѣтих Арханђела у Призрену*, Старица 4 (1926–1927) 55–58.
- Поповић (С.), *Крст у крују* = С. Поповић, *Крст у крују. Архитектура манастира у средњовековној Србији*, Београд 1994.
- Поповић, Тодић, Војводић, *Дечанска јусѣиња* = Д. Поповић, Б. Тодић, Д. Војводић, *Дечанска јусѣиња. Скијови и келије манастира Дечана*, Београд 2011.
- Поповић, Хаџић, *Зайадна грађевина* = М. Поповић, С. Хаџић, *Зайадна грађевина манастира Дечани*, Саопштења 44 (2012) 79–100.
- Прејиска о арбанаским насиљима* = *Прејиска о арбанаским насиљима у Сѣарој Србији 1898–1899*, Београд 1899.
- Прерадовић, *Историјско истраживање и снимање средњовековних сѣоменика* = Д. Прерадовић, *Историјско истраживање и снимање средњовековних сѣоменика између два свѣтска рајна*, у: *Задужбине и дарови*, 83–89
- Прерадовић, *Историјско истраживање и снимање* = Д. Прерадовић, *Историјско истраживање и снимање средњовековних сѣоменика јој окриљем Народног музеја у Београду до 1941. године*, Зограф 40 (2016) 1–33.
- Пројасѣ царсѣва српскога* = *Пројасѣ царсѣва српскога*, Хамбург 2016.
- Пузовић, *Покушај реконструкције* = Љ. Пузовић, *Покушај реконструкције рукописне збирке манастира Девича*, ПКЈИФ 81 (2015) 93–109.
- Путник, *Меморијална скулптура Миограја Живковића* = В. Путник, *Меморијална скулптура Миограја Живковића (јериод 1960–1980)*, у: *Јавни сѣоменици и сѣомен обележја, колективно истраживање и/или заборав*, ур. Н. Живковић, Београд 2014, 115–124.
- Раваничанин I. Житије свѣтога кнеза Лазара* = *Раваничанин I. Житије свѣтога кнеза Лазара*, у: *Сѣиси о Косову*, прир. М. Грковић, Београд 1993.
- Раваничанин II. Свѣтлу јобеду јоказаше* = *Раваничанин II. Свѣтлу јобеду јоказаше*, у: *Сѣиси о Косову*, прир. М. Грковић, Београд 1993.
- Радић, *Живот* = Р. Радић, *Живот у временима: Патријарх Гаврило (Дожић), 1881–1950*, Београд 2011.
- Радичевић, *Прилој јроучавању средњовековног накита* = Д. Радичевић, *Прилој јроучавању средњовековног накита јујозајадне Србије с јосебним освѣтом на налазе из средњега Полиња*, у: *Осам векова манастира Милешеве I*, Пријепоље 2013, 295–308.
- Радовановић, *Иконографска историјско истраживања* = Ј. Радовановић, *Иконографска историјско истраживања српског сликарства XIII и XIV века*, Београд 1988.
- Радовановић, *Црква св. Николе* = Ј. Радовановић, *Црква св. Николе у Пећкој патријаршији*, Београд 1963.
- Радојковић, *Српско златарство* = Б. Радојковић, *Српско златарство XVI и XVII века*, Нови Сад 1966.
- Радојчић, *Архиепископ Данило II* = С. Радојчић, *Архиепископ Данило II и српска архиепископска раној XIV века*, у: *исти, Узори и дела сѣарих српских уметника*, Београд 1975, 195–211.
- Радојчић, *Византијско сликарство* = С. Радојчић, *Византијско сликарство од 1400. до 1453. године*, у: *исти, Одабрани чланци и студије*, Београд – Нови Сад 1982, 248–257.
- Радојчић, *Грачаница* = С. Радојчић, *Грачаница, Хришћанско дело 4/1 (1938) 24–34*.
- Радојчић, *Грачаница и Дечани* = С. Радојчић, *Грачаница и Дечани, Уметнички преглед 4–5 (април–мај, 1940) 130–133*.
- Радојчић, *Једна сцена* = С. Радојчић, *Једна сцена из романа о Варлааму и Јоасафу у цркви Бојородице Левшике*, у: *исти, Текстови и фреске*, Горњи Милановац 2002<sup>3</sup>, 136–147.
- Радојчић, *Порѣрѣи* = С. Радојчић, *Порѣрѣи српских владара у средњем веку*, Скопље 1934 (Београд 1996<sup>2</sup>).
- Радојчић, *Средњовековне фреске* = С. Радојчић, *Средњовековне фреске у јужној Србији јројадају*, Време (15. март 1939) 12.



- Радојчић, *Старо српско сликарство* = С. Радојчић, *Старо српско сликарство*, Београд 1966.
- Радојчић, *Фреске у Милутиновим задужбинама* = С. Радојчић, *Фреске у Милутиновим задужбинама*, Уметнички преглед 7 (јул, 1939) 202–207.
- Радонић, *Римска курија* = Ј. Радонић, *Римска курија и јужно-словенске земље од XVI до XIX века*, Београд 1950.
- Разговор са др Мирјаном Ђоровић-Љубинковић* = *Разговор са др Мирјаном Ђоровић-Љубинковић*, ГСАД 5, Београд 1989, 142–144 (разговор водио М. Поповић).
- Рајовић, *Аутономија Косова* = Р. Рајовић, *Аутономија Косова. Историјско-правна студија*, Београд 1985.
- Рајовић, *Уставно-правни и политички развој* = Р. Рајовић, *Уставно-правни и политички развој Србије са покрајинама*, у: *Социјалистичка Република Србија I*, Београд 1982, 732–733.
- Рајчевић, *Врсни сликар* = У. Рајчевић, *Врсни сликар косовској јоднебља*, Јединство (Приштина, 27. 2. 1975) 6.
- Рајчевић, *Заштирано и заштирено* = У. Рајчевић, *Заштирано и заштирено, о унишћеним српским сџоменицима II*, Нови Сад 2007.
- Ракић (З.), *Димитрије Даскал* = З. Ракић, *Димитрије Даскал – српски писар и илуминатор друје џоловине XVI века*, ПКЈИФ 79 (2013) 163–178.
- Ракић (З.), *Житијна икона* = З. Ракић, *Житијна икона св. Кузмана и Дамјана сликара Радула из 1673–74. џодине*, Саопштења 26 (1994) 53–61.
- Ракић (З.), *Икона Свеџој Арсенија Српској* = З. Ракић, *Икона Свеџој Арсенија Српској у Галерији Маџице српске у Новом Саду*, Саопштења 35–36 (2006) 113–124.
- Ракић (З.), *Радул* = З. Ракић, *Радул – српски сликар XVII века*, Нови Сад 1998.
- Ракић (З.), *Српска минијатура XVI и XVII века* = З. Ракић, *Српска минијатура XVI и XVII века*, Београд 2012.
- Ракић (З.), *Црква Свеџој Јована Преџече* = З. Ракић, *Црква Свеџој Јована Преџече у Црколезу*, Београд 2007.
- Ракић (З.), *Умејносћ џновљене Пећке џаџријаршије* = З. Ракић, *Умејносћ џновљене Пећке џаџријаршије (1557–1690)*, у: *Визанџијско наслеђе II*, 497–513.
- Ракић (М.), *Конзулска писма* = М. Ракић, *Конзулска писма 1905–1911*, прир. А. Митровић, Београд 1985.
- Ракић (М.), *На Гази Месџану* = М. Ракић, *На Гази Месџану*, у: *исти*, *Песме*, прир. Л. Којен, Београд 2015.
- Ракићевић, *Есхаџолошка визија* = Т. Ракићевић, *Есхаџолошка визија Теодора Сџудуџа (Хиландар 387) у „Кџиџиорском жџиџију Тџиџка Манасџира Сџуденице“ (IX Н 8 [Ѓ 10])*, ЗРВИ 53 (2016) 179–208.
- Ракићевић, *Пиџање раџчиџавања* = Т. Ракићевић, *Пиџање раџчиџавања једној месџа у „Жџиџију свеџој Симеона“ од Свеџој Саве (IX Н 8 [Ѓ 10])*, Зборник Матице српске за друштвене науке 152/3 (2015) 451–469.
- Расолкоска-Николовска, *Фраџменџи фресака* = З. Расолкоска-Николовска, *Фраџменџи фресака Душанове задуждине Свеџиџ арханџела код Призрена*, у: *Дечани и визанџијска умејносћ*, 389–398.
- Расџеџо Косово* = *Расџеџо Косово – унишћене и оскрнављене српске џправославне цркве на Косову и Мешохији (јун–окџоџбар 1999)*, Београд 1999.
- Реџеп, *Величање десџоџа Сџеџфана* = Ј. Реџеп, *Величање десџоџа Сџеџфана Лазаревића*, у: *исти*, *Грех и казна Божија*, 73–84.
- Реџеп, *Грех и казна Божија* = Ј. Реџеп, *Грех и казна Божија: судбине, бџџџе и џредања српској средњеј века*, Нови Сад 2013.
- Реџеп, *Жџиџије кнеза Лазара* = Ј. Реџеп, *Жџиџије кнеза Лазара*, Нови Сад 2010.
- Реџеп, *Косовска леџенда* = Ј. Реџеп, *Косовска леџенда*, Нови Сад 2007.
- Резолуџија Савеџа безбедносћи* = *Резолуџија Савеџа безбедносћи Уједињених наџија 1244 (1999)*.
- Ристић (Д.), *Кућа* = Д. Ристић, *Кућа несаџоривих речи*, Београд 2016.
- Ристић (С.), *Дечански сџоменици* = С. Ристић, *Дечански сџоменици*, Београд 1864.
- Ристић (С.), *Плач Сџаре Срџије* = Хаџи Серафим Ристић, *Плач Сџаре Срџије*, у: *Савременици о Косову и Мешохији 1852–1912*, ур. Д. Батаковић, Београд 1988, 18–54.
- Руварац, *О кнезу Лазару* = И. Руварац, *О кнезу Лазару*, у: *Бој на Косову*, 17–287.
- Савеџџовање о џроблемима џбнове* = *Савеџџовање о џроблемима џбнове манасџира Свеџиџ Арханџела код Призрена*, Београд 1992.
- Савић, *Српски џревод* = В. Савић, *Српски џревод „Еверџеџидској синаксара“ у два синајска рукописа*, ЗРВИ 53 (2016) 209–235.
- Савремена умејносћ Косова* = *Савремена умејносћ Косова*, Приштина 1988.
- Самарџић, *Између Раџића и Руварца* = Р. Самарџић, *Између Раџића и Руварца*, у: *исти*, *Писџи српске исџорије I*, Београд 1976, 60–76.
- Самарџић, *Неуџасива кандила* = Р. Самарџић, *Неуџасива кандила*, у: *исти*, *Идеје за српску исџорију*, Београд 1989, 65–78.
- Самарџић, *Романџизам* = Р. Самарџић, *Романџизам у српској исџориџрафији*, у: *исти*, *Писџи српске исџорије II*, Београд 1981, 231–238.
- Самарџић, *Сџојан Новаковић* = Р. Самарџић, *Сџојан Новаковић – уџемељџиљ савремене српске исџориџрафије*, у: *исти*, *Писџи српске исџорије I*, Београд 1976, 189–243.

- Самарџић и др., *Српско ишћање* = Р. Самарџић и др., *Српско ишћање*, Београд 1991.
- Самарџић и др., *Косово и Мејхохија* = Р. Самарџић и др., *Косово и Мејхохија у српској историји*, Београд 1989.
- Свети српске рукописне књије* = *Свети српске рукописне књије (XII–XVII век)*, ур. Д. Оташевић, З. Ракић, И. Шпадијер, Београд 2016.
- Свети кнез Лазар* = *Свети кнез Лазар. Сјоменица о шестјој сјојодишњици Косовској доја 1389–1989*, Београд 1989.
- Свети Пејтар Цетињски. Крајка историја* = *Свети Пејтар Цетињски. Крајка историја Црне Горе, у: Између молићве и келиве: сабрана гјела*, прир. В. Тодоровић, Н. Маројевић, Цетиње 2015, 523–537.
- Свети Сава у руском царском лејојису* = *Свети Сава у руском царском лејојису*, прир. М. Витезовић, Београд 2012.
- Секулић (З.), *Пад и ћућање* = З. Секулић, *Пад и ћућање Александра Ранковића*, Београд 1989.
- Секулић (И.), *Видовданска идеја* = И. Секулић, *Видовданска идеја, Сатена типд III. О националном идентитету Срба*, ур. Б. Нешић, С. Петровић, Београд 2016, 425–426.
- Симић, *За љубав оћацдине* = В. Симић, *За љубав оћацдине. Пајриотте и пајриотизми у српској култури XVIII века у Хабсбуршкој монархији*, Нови Сад 2012.
- Симић, *Слика прошлости* = В. Симић, *Слика прошлости као историјски аргумент: рецејција средњеје века у српској дарокној уметности*, у: *Византијско наслеђе III*, 11–23.
- Скерлић, Др. Ник. Велимировић = Ј. Скерлић, Др. Ник. Велимировић: *Религија Њејошева. Сјудија*. Београд 1911, СКГ 27/12 (1911) 933–940.
- Скерлић, *Нови омладински листови* = Ј. Скерлић, *Нови омладински листови и наши нови нарашћај*, СКГ 30/3 (1913) 212–224.
- Скерлић, *Омладина* = Ј. Скерлић, *Омладина и њена књижевности (1848–1871): Изучавања о националном и књижевном романтизму код Срба*, Сабрана дела Јована Скерлића 10, ур. М. Бегић, Београд 1966.
- Скерлић, *Светозар Марковић* = Ј. Скерлић, *Светозар Марковић – њејов живои, рад и идеје*. Сабрана дела Јована Скерлића 11, ур. М. Бегић, Београд 1966.
- Сковран, *Фреске XVII века* = А. Сковран, *Фреске XVII века из цркве св. Димитрија у Пећи и пориреј пајријарха Јована*, СКМ 4–5 (1968–1971) 331–347.
- Славковић, *Полићичке, економске и културне йриликe* = Б. Ж. Славковић, *Полићичке, економске и културне йриликe на Косову и Мејхохији 1929–1941*, Београд 2014 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).
- Слијепчевић, *Историја СПЦ I* = Ђ. Слијепчевић, *Историја Српске йравославне цркве I*, Диселдорф 1978.
- Смирнов, Бошковић, *Архитејтонске делешке* = С. Смирнов, Ђ. Бошковић, *Архитејтонске делешке из Мејхохије и Преко-руйља*, Старинар 8–9 (1933–1934) 255–275.
- Соколоски, *Исламизација* = М. Соколоски, *Исламизација у Македонији у XV и XVI веку*, ИЧ 22 (1975) 75–89.
- Соловјев, *Законик цара Сћефана* = А. Соловјев, *Законик цара Сћефана Душана. 1349. и 1354. јодине*, Београд 1980.
- Социјалистичко Косово* = *Социјалистичко Косово*, ур. М. Малетић, Београд 1975.
- Сјоменичка башићина* = *Сјоменичка башићина Косова и Мејхохије*, Београд 2002<sup>2</sup>.
- Сјоменичко наслеђе Србије* = *Сјоменичко наслеђе Србије. Нејокрејна културна добра од изузејној и од великој значаја*, Београд 2007<sup>2</sup>.
- Спремић, *Десиој Ђураћ* = М. Спремић, *Десиој Ђураћ Бранковић и њејово доба*, Београд 1994.
- Србија и Албаници* = *Србија и Албаници у XIX и йочейком XX века*, ур. В. Стојанчевић, САНУ, књ. LIII, Одељење историјских наука 15, Београд 1990.
- Србљак* = *Србљак. Службе, канони, акајистии II*, ур. Ђ. Трифуновић, Београд 1970.
- Срећковић, *Пућничке слике* = П. Срећковић, *Пућничке слике. Трећа слика. Подрим и Мејхохија*, Летопис Матице српске 130 (1882) 12–35.
- Српске рукописне књије у Словачкој* = *Српске рукописне књије у Словачкој*, ур. З. Недељковић, Београд 2016.
- Српске рукописне књије у Чешкој* = *Српске рукописне књије у Чешкој*, ур. З. Недељковић, Београд 2015.
- Српски иконојис* = *Српски иконојис на йодручју обновљене Пећке йајријаршије 1557–1690*, каталог изложбе, Београд 2016.
- Српско уметничко наслеђе* = *Српско уметничко наслеђе на Косову и Мејхохији. Идентитет, значај, ујроженост. Измењено и дојуњено издање*, каталог изложбе, Београд 2017.
- Станић, *Радови на зашћити* = Р. Станић, *Радови на зашћити и уређењу сјоменика у оквиру обележавања 600-јојишњице Косовске бићке*, ГДКС 14 (1990) 5–7.
- Станић, *Сликарска заосћавићина Симеона и Алексија Лазовића* = Р. Станић, *Сликарска заосћавићина Симеона и Алексија Лазовића у манастиру Дечани*, Саопштења 24 (1992) 229–261.
- Станић, *Сћање и йроблеми* = Р. Станић, *Сћање и йроблеми зашћити нејокрејних културних добара у СР Србији*, ГДКС 13 (1989) 37–45.
- Станковић, *Пућне делешке* = Т. П. Станковић, *Пућне делешке йо Сћарој Србији, 1871–1898*, Београд 1910.
- Станојевић (Г.), *Србија* = Г. Станојевић, *Србија у време Бечкој рати 1683–1699*, Београд 1976.



- Станојевић (Д.), *Нови њодаци* = Д. Станојевић, *Нови њодаци о живојису Данилове њријраће у Пећкој њаѡријаршији*, ГДКС 13 (1989) 58–61.
- Станојевић (С.), *Срѡски национализам* = С. Станојевић, *Срѡски национализам у средњем веку*, у: исти, *Из наше ѡрошлого*, Београд 1934, 35–37.
- Станојловић, *Манасѡир Грачаница* = М. Станојловић, *Манасѡир Грачаница, сликарско-конзерватѡорски радови на живојису Блаѡвешѡенске цркве*, ГДКС 21 (1996) 68–71.
- Сѡари срѡски служадник* = *Сѡари срѡски служадник – лиѡурѡија Св. Јована Злаѡоустѡа (XIV–XV век)*, прир. еп. А. Јевѡић, Требиње 2012.
- Стародубцев, *Пиѡања уметѡничких уѡицаја* = Т. Стародубцев, *Пиѡања уметѡничких уѡицаја хришћанској Исѡока у Србији крајем XII и ѡоком XIII сѡолећа и ѡушева ѡиховој ѡреношења*, Зограф 40 (2016) 45–72.
- Стародубцев, *Предсѡава Небеске лиѡурѡије* = Т. Стародубцев, *Предсѡава Небеске лиѡурѡије у куѡоли. Прилој ѡроучавану*, у: *Трећа јуѡословенска конференција визанѡолога*, ур. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 381–411.
- Стародубцев, *Прилози ѡроучавану цркава и манасѡира I* = Т. Стародубцев, *Прилози ѡроучавану цркава и манасѡира основаних или обновљених у обласѡи Бранковића од 1371. до 1455. ѡодине. I део*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 39–64.
- Стародубцев, *Прилози ѡроучавану цркава и манасѡира II* = Т. Стародубцев, *Прилози ѡроучавану цркава и манасѡира основаних или обновљених у обласѡи Бранковића од 1371. до 1455. ѡодине. II део*, Косовско-метохијски зборник 6 (2015) 65–93.
- Стародубцев, *Сликари задужбина Лазаревића* = Т. Стародубцев, *Сликари задужбина Лазаревића*, ЗРВИ 43 (2006) 349–391.
- Стародубцев, *Срѡско зидно сликарсѡво* = Т. Стародубцев, *Срѡско зидно сликарсѡво у земљама Лазаревића и Бранковића I–II*, Београд 2016.
- Стевановић, *Архиѡекѡура цркве Свѡјој Ђорђа у Речанима* = Б. Стевановић, *Архиѡекѡура цркве Свѡјој Ђорђа у Речанима – ѡрводѡијни изѡлед и ѡозније измене*, Зограф 39 (2015) 119–127.
- Стевановић, *Црква Свѡјој Ђорђа у Речанима* = Б. М. Стевановић, *Црква Свѡјој Ђорђа у Речанима*, Београд 2013 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет).
- Стевовић, *Визанѡијске и романо-ѡѡиичке концепѡије* = И. Стевовић, *Визанѡијске и романо-ѡѡиичке концепѡије у срѡској архиѡекѡури и скулѡѡури XIV сѡолећа (до 1371. ѡодине)*, у: *Визанѡијско наслеђе II*, 317–329.
- Сѡемаѡѡографија* = *Сѡемаѡѡографија. Изображеније оружиј илирических*, прир. Д. Давидов, Нови Сад 1972.
- Стефановић (А.), *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура I* = А. Стефановић, *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура и ѡен значај I*, СКГ 8/7 (1. април 1903) 514–522.
- Стефановић (А.), *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура II* = А. Стефановић, *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура и ѡен значај II*, СКГ 9/1 (1. мај 1903) 47–54.
- Стефановић (А.), *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура III* = А. Стефановић, *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура и ѡен значај III*, СКГ 9/2 (16. мај 1903) 123–133.
- Стефановић (А.), *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура (крај)* = А. Стефановић, *Сѡара срѡска црквена архиѡекѡура и ѡен значај (крај)*, СКГ 9/6 (16. јул 1903) 445–455.
- Стефановић (Д. Е.), *Шѡиѡаѡовачки ѡѡсѡѡол* = Д. Е. Стефановић, *Шѡиѡаѡовачки ѡѡсѡѡол*, у: *Манасѡир Шѡиѡаѡовац*, ур. Д. Давидов, Београд 1989, 65–73.
- Стојаковић, *Обнова сѡоменика* = А. Стојаковић, *Обнова сѡоменика архиѡекѡуре у Србији између два раѡа*, Рашка баштина 2 (1980) 259–267.
- Стојанчевић, *Једна ѡомоћ срѡске владе* = В. Стојанчевић, *Једна ѡомоћ срѡске владе манасѡиру Грачаници 1856. и 1857. ѡодине*, СКМ 4–5 (1968–1971) 227–231.
- Стојанчевић, *Јужнословенски народи* = В. Стојанчевић, *Јужнословенски народи у Османском царсѡву од Једренској мира 1829. до Париској конѡреса 1856. ѡодине*, Београд 1971.
- Стојанчевић, *Обновљена срѡска држава* = В. Стојанчевић, *Обновљена срѡска држава и Арбанаси 1804–1876*, у: *Србија и Албанци у XIX и ѡочѡјком XX века*, Београд 1990, 5–62.
- Стојанчевић, *Срби и Арбанаси* = В. Стојанчевић, *Срби и Арбанаси 1804–1912*, Нови Сад 1994.
- Стојанчевић, *Србија у време ѡрвој усѡанка* = В. Стојанчевић, *Србија у време ѡрвој усѡанка 1804–1913*, Лесковац 1980.
- Стокић-Симончић, Вукадиновић, *Срѡска књѡа* = Г. Стокић-Симончић, З. Ч. Вукадиновић, *Срѡска књѡа и дѡблиѡѡеке на Косову и Меѡохији*, Панчевачко читалиште 15 (новембар 2009) 52–58.
- Суботин-Голубовић, *Прилој ѡознавану доѡслужења* = Т. Суботин-Голубовић, *Прилој ѡознавану доѡслужења у срѡској цркви крајем XIII века*, Хиландарски зборник 10 (1998) 153–177.
- Суботин-Голубовић, *Срѡско рукојисно наслеђе* = Т. Суботин-Голубовић, *Срѡско рукојисно наслеђе од 1557. ѡодине до средине XVII века*, Београд 1999.
- Суботић, *Долац и Чаѡићи* = Г. Суботић, *Долац и Чаѡићи*, Београд 2012.
- Суботић, *Краљѡица Јелена Анжујска* = Г. Суботић, *Краљѡица Јелена Анжујска – кѡиѡѡѡор црквених сѡоменика у ѡриморју*, ИГ 1–2 (1958) 131–148.
- Суботић, *Прилој хронолоѡији* = Г. Суботић, *Прилој хронолоѡији дечанској зидној сликарсѡива*, ЗРВИ 20 (1981) 111–138.
- Суботић, *Црква Свѡјој Дѡмиѡѡрија* = Г. Суботић, *Црква Свѡјој Дѡмиѡѡрија у Пећи*, Београд 1964.

- Сувајдић, *Иларион Руварац* = Б. Сувајдић, *Иларион Руварац и народна књижевност*, Београд 2007.
- Тасић, *Живойис њевничких њростјора* = Д. Тасић, *Живойис њевничких њростјора цркве св. Ајосјола у Пећи*, СКМ 4–5 (1968–1971) 233–269.
- Тасић, *Рајџ њосле рајџа* = Д. Тасић, *Рајџ њосле рајџа: војска Краљевине СХС на Косову и Мејхохији и Македонији 1918–1920*, Београд 2008.
- Тасић, *Хвосјанска њлашјаница* = Д. Тасић, *Хвосјанска њлашјаница*, *Старинар* 13–14 (1962–1963) 151–161.
- Темерински, *Санација и реконсјрукција* = С. Темерински, *Санација и реконсјрукција конака у манасјиру Грачаници*, ГДКС 14 (1990) 148–153.
- Теодосије. *Жијџа* = Теодосије. *Жијџа*, ур. Д. Богдановић, Београд 1988.
- Терзић, *Сјара Србија* = С. Терзић, *Сјара Србија (XIX–XX век). Драма једне цивилизације, Рашка, Косово и Мејхохија, Скојско-шјетовска област*, Нови Сад – Београд 2012.
- Тимотијевић (М.), *Манасјир Крушедол* = М. Тимотијевић, *Манасјир Крушедол I–II*, Београд 2008.
- Тимотијевић (М.), *Serbia sancta и Serbia sacra* = М. Тимотијевић, *Serbia sancta и Serbia sacra у барокном верско-џолијџичком њројраму срјске цркве*, у: *Сјефан Немања – свейи Симеон Мирџочиви. Исјорија и њредање*, ур. Ј. Калић, Београд 2000, 395–431.
- Тимотијевић (М.), *Таковски усјанак* = М. Тимотијевић, *Таковски усјанак – Срјске Цвейи. О јавном заједничком сећању и заборављању у симболичној џолијџици званичне рејре-зентјџивне кулјуре*, Београд 2012.
- Тимотијевић (М.), *Традиција и дарок* = М. Тимотијевић, *Традиција и дарок. Тумачење џтрадиције у реформама барокне џикјуралне џоетџике*, ЗМСЛУ 34–35 (2003) 201–222.
- Тимотијевић (Р.), *Сјарине Призрена* = Р. Тимотијевић, *Сјарине Призрена*, Ниш 2015.
- Тимотијевић (Р.), *Црква Св. Сјаса у Призрену* = Р. Тимотијевић, *Црква Св. Сјаса у Призрену*, СКМ 6–7 (1972–1973) 65–78.
- Тџџ архиејскајоа Никодима* = *Тџџ архиејскајоа Никодима I–II*, српскословенски текст разрешио Лазар Мирковић, ур. Ђ. Трифуновић, Београд 2007.
- Тодић, *Бањско злато* = Б. Тодић, *Бањско злато – џоследњи осјаци фресака у цркви Свейој Сјефана у Бањској*, у: *Манасјир Бањска*, 163–174.
- Тодић, *Грачаница* = Б. Тодић, *Грачаница. Сликарсјиво*, Београд 1989.
- Тодић, *Једно џеже џијџање* = Б. Тодић, *Једно џеже џијџање наше исјориџрафије: џде је сахрањена краљџца Теодора*, Саопштења 46 (2014) 51–72.
- Тодић, *Манасјир Убожац* = Б. Тодић, *Манасјир Убожац, Косовско-метохијски зборник* 5 (2013) 67–88.
- Тодић, *Мијројолија у Пришјџини* = Б. Тодић, *Мијројолија у Пришјџини – џрва џродна црква кнеза Лазара*, у: *Свейи кнез Лазар*, 163–169.
- Тодић, *Монуменјална срјска умејносј* = Б. Тодић, *Монуменјална срјска умејносј XIII века*, у: *Визанјџјско наслеђе II*, 213–231.
- Тодић, *Пајџријарх Јоаникије* = Б. Тодић, *Пајџријарх Јоаникије – кјџијџор фресака у цркви св. Ајосјола у Пећи*, ЗМСЛУ 16 (1980) 85–101.
- Тодић, *Срјске џеме* = Б. Тодић, *Срјске џеме на фрескама XIV века у цркви Свейој Димџирија у Пећи*, *Зограф* 30 (2004–2005) 123–139.
- Тодић, *Срјски сликари* = Б. Тодић, *Срјски сликари од XIV до XVIII века I–II*, Нови Сад 2013.
- Тодић, *Срјско сликарсјиво* = Б. Тодић, *Срјско сликарсјиво у доба краља Милујџина*, Београд 1998.
- Тодић, *Сјаро Најџричино* = Б. Тодић, *Сјаро Најџричино*, Београд 1993.
- Тодић, *Црква Св. Пејџра код Уњемира* = Б. Тодић, *Црква Св. Пејџра код Уњемира*, СКМ 9 (1989–1990) 5–34.
- Тодић, *Чџњенице и џрејџосјџавке* = Б. Тодић, *Чџњенице и џрејџосјџавке о џројџомајсјџору Геџрију из Дечана*, Саопштења 48 (2016) 113–133.
- Тодић, *Чанак-Медић, Манасјир Дечани* = Б. Тодић, М. Чанак-Медић, *Манасјир Дечани*, Београд 2005.
- Тодоровић, *Срјска џајна* = И. Тодоровић, *Срјска џајна – ексјериментјална разматјрања сјецифичних сјџрукјурних и семанјџичких образаца од изузејџној значаја у срјском ејџно-кулјурном конјексјџу*, Београд 2015.
- Томашевић, Ђорђевић, *Манасјир Дечани* = Б. Томашевић, М. Ђорђевић, *Манасјир Дечани 2002–2005 – исјраживање, конзервација и реконсјрукција џрофаних џрађевина*, Саопштења 39 (2007) 165–190.
- Томашевић, *Црква манасјџира Дечана* = Б. Томашевић, *Црква манасјџира Дечана. Конзервџџорски радови на џријџра-џи цркве у 1995. џодџни*, ГДКС 20 (1996) 102–104.
- Томић, *Десет џодџина* = Ј. Н. Томић, *Десет џодџина из исјџорије срјској народа и цркве џод Туриџима (1683–1693)*, Београд 1902.
- Томић, *Пајџријарх Арсеније III Црнојевић* = Ј. Н. Томић, *Пајџријарх Арсеније III Црнојевић џрема Млечићима и ћесару 1685–1695*, Глас СКА 70 (1906) 1–161.
- Томовић, *Глајџљски најџџис* = Г. Томовић, *Глајџљски најџџис са Чечана*, ИЧ 37 (1990) 5–19.
- Томовић, *Морфолојџа ћириличких најџџиса* = Г. Томовић, *Морфолојџа ћириличких најџџиса на Балкану*, Београд 1974.
- Тошић, *Јујословенске изложбе* = Д. Тошић, *Јујословенске умејџџичке изложбе*, Београд 1983.
- Трифуновић (Ђ.), *Димџирије Канјџакузин* = Ђ. Трифуновић, *Димџирије Канјџакузин*, Београд 1963.



- Трифуновић (Ђ.), *Жиџије светиої њаџриџарха Јефрема* = Ђ. Трифуновић, *Жиџије светиої њаџриџарха Јефрема од ейискоїа Марка*, *Анали Филолошког факултета* 7 (1967) 67–74.
- Трифуновић (Ђ.), *Срїски средњовековни сїиси* = Ђ. Трифуновић, *Срїски средњовековни сїиси о кнезу Лазару и косовском доју*, Крушевац 1968.
- Трифуновић (Л.), *Од имїресиионизма* = Л. Трифуновић, *Од имїресиионизма до енформела*, Београд 1982.
- Трифуноски, *О сїаријим црквама* = Ј. Трифуноски, *О сїаријим црквама у селима Качаничке клисуре*, СКМ 4–5 (1968–1971) 367–371.
- Тричковић, *Беоїрадски њашалук* = Р. Тричковић, *Беоїрадски њашалук 1687–1739*, Београд 2013.
- Тричковић, *Писмо* = Р. Тричковић, *Писмо тїравничкої везира из 1806. їодине*, *Политика* (28. 2. 1965) 18.
- Тричковић, *Срїска црква средином XVII века* = Р. Тричковић, *Срїска црква средином XVII века*, *Глас САНУ* 320, Одељење историјских наука, књ. 2 (1980) 61–164.
- Тричковић, *Устїанци, сеоде и сїрадања* = Р. Тричковић, *Устїанци, сеоде и сїрадања у XVIII веку*, у: Самарџић и др., *Косово и Меїохија*, 143–169.
- Турилов, *К историји библиотеки* = А. А. Турилов, *К историји библиотеки и скриптория Дечанског манастиря: заметки о рукописях XIV в.*, у: *Дечани у светиљу археоїграфских истраживања*, 15–33.
- Ђелић, *Белешке* = С. Ђелић, *Белешке о смрїи, живоїу, њушевима ка делу и делу сликара Александра Томашевића*, у: *Александар Томашевић*, ур. В. Воїиновић, Г. Томашевић, Београд 1982, 23–49.
- Ђирковић, *Албанци* = С. Ђирковић, *Албанци у оїлегалу јужнословенских извора*, у: *Илири и Албанци*, 323–359.
- Ђирковић, *Владарски двори* = С. Ђирковић, *Владарски двори око језера на Косову*, ЗМСЛУ 20 (1984) 67–83.
- Ђирковић, *Косово и Меїохија* = С. Ђирковић, *Косово и Меїохија у средњем веку*, у: Самарџић и др., *Косово и Меїохија*, 21–45.
- Ђирковић, *О кнезу Лазару* = С. Ђирковић, *О кнезу Лазару: Сїудија Илариона Руварца*, у: *Бој на Косову*, 9–15.
- Ђирковић, *Преломно раздобље* = С. Ђирковић, *Преломно раздобље срїске истїориоїграфије*, у: *исти*, *О истїориоїграфији и меїодолоїји*, Београд 2007, 91–103.
- Ђирковић, *Сїојан Новаковић* = С. Ђирковић, *Сїојан Новаковић у развоју срїске криїиичке истїориоїграфије*, у: *Сїојан Новаковић – личност и дело*, ур. В. Стојанчевић, Београд 1995, 167–172.
- Ђирковић, *Традиције и истїорија* = С. Ђирковић, *Традиције и истїорија тїрадиција у делу Сїојана Новаковића*, у: *Истїорија и тїрадиција*, прир. С. Ђирковић, Београд 1982, VII–XX.
- Ђирковић, *Ковачевић-Којић, Ђук, Сїаро срїско рударсїтво* = С. Ђирковић, Д. Ковачевић-Којић, Р. Ђук, *Сїаро срїско рударсїтво*, Београд – Нови Сад 2002.
- Ђирковић, *Кораћ, Бабић, Сїуденица* = С. Ђирковић, В. Кораћ, Г. Бабић, *Сїуденица*, Београд 1986.
- Ђоровић, *Карађорђе и Први срїски устїанак* = В. Ђоровић, *Карађорђе и Први срїски устїанак*, Београд 1937.
- Ђоровић-Љубинковић, *Археолошки и истїоријски значај налаза* = М. Ђоровић-Љубинковић, *Археолошки и истїоријски значај налаза срїскої средњовековної новца на Новом Бргу*, ЗНМ 5 (1967) 261–270.
- Ђоровић-Љубинковић, *Даскал Сїефан* = М. Ђоровић-Љубинковић, *Даскал Сїефан: њоводом шестїе сїоїодишњице оснивања Раванице*, у: *Манасїир Раваница*, 165–176.
- Ђоровић-Љубинковић, *Значај Нової Брга* = М. Ђоровић-Љубинковић, *Значај Нової Брга у Срдији Лазаревића и Бранковића*, у: *Моравска школа и њено доба*, Београд 1972, 123–141.
- Ђоровић-Љубинковић, *Иконосїас цркве светиої Николе у Великој Хочи* = М. Ђоровић-Љубинковић, *Иконосїас цркве светиої Николе у Великој Хочи. Прилої њроучавању кулїа Сїевана Дечанскої*, *Старинар* 9–10 (1958–1959) 169–179.
- Ђоровић-Љубинковић, *Срїска средњовековна илеђосана керамика* = М. Ђоровић-Љубинковић, *Срїска средњовековна илеђосана керамика (средњовековна керамика са Нової Брга)*, ЗНМ 3 (1962) 165–186.
- Ђосић, *Сїварно и моїуће* = Д. Ђосић, *Сїварно и моїуће*, Ријека 1982.
- Ђурчић, *Грачаница* = С. Ђурчић, *Грачаница. Истїорија и архїїектїура*, Приштина 1999.
- Љбипарип, *Срїскословенски окїоих* = М. Љбипарип, *Срїскословенски окїоих из времена цара Душана са тїройарима њокајної канона Клименїа Охридскої*, ПКЈИФ 79 (2013) 103–128.
- Љрїенїна зашїиїија = Љрїенїна зашїиїија њрїродної и кулїурної наслеђа у Меїохији, Београд 2003.
- Љрошевић, *Косово* = А. Љрошевић, *Косово*, Београд 1965.
- Фаро конвенција, 2005 = Оквирна конвенција Савеїа Евроїе о вредностїи кулїурної наслеђа за грушїво, Савет Европе, Фаро 2005.
- Ферјанчић, Ђирковић, *Сїефан Душан* = Б. Ферјанчић, С. Ђирковић, *Сїефан Душан*, Београд 2005.
- Ферман сулїана Махмуда = Ферман сулїана Махмуда, сина сулїана Мусїафе-хана, србском њаџриарху Арсенију од їодине тїурске 1143, а њосле Хрисїа 1731, *Гласник ДСС* 11 (1859) 181–186.
- Фидановски, *Велекинце* = С. Фидановски, *Велекинце, римска и средњовековна некрїола*, Београд 2010.
- Филиповић, *Из истїорије Нової Брга* = Н. Филиповић, *Из истїорије Нової Брга у груїој њоловини XV и њровој њоловини XVI вијека*, *Годишњак Историског друштва Босне и Херцеговине* 6 (1954) 63–85.
- Фолић, Лукић, *Информатїивни њреїлед* = М. Фолић, М. Лукић, *Информатїивни њреїлед конзерватїорских радова на*

- сйоменцима културе Косова од 1962. до 1972 године, СКМ 6–7 (1972–1973) 237–260.
- Фотић, Конфискација и промена манастира = А. Фотић, Конфискација и промена манастира (црква) у доба Селима II (проблем црквених вакуфа), *Balkanica* 27 (1996) 45–77.
- Хадри, Народноослободилачки покрети = А. Хадри, Народноослободилачки покрети на Косову 1941–1945, Приштина 1973.
- Хамовић, Књижевности = Д. Хамовић, Књижевности Младе Босне, национално тло и модерности, у: исти, *Пути*, 72–86.
- Хамовић, Пути = Д. Хамовић, Пути ка усјавној земљи: модерна српска поезија и њена културна самосвести, Београд 2016.
- Хан, Интарзија = В. Хан, Интарзија на подручју Пећке патријаршије, XVI–XVIII век, Нови Сад 1966.
- Хасани, Косово = С. Хасани, Косово – истине и заблуде, Загреб 1986.
- Хаџић, Археолошка истраживања = С. Хаџић, Археолошка истраживања у порти манастира Бањска 2003. године, Археолошки преглед н. с. 2–3 (2004–2005) 82–84.
- Хаџић, Истраживања у манастиру Зочишти = С. Хаџић, Истраживања у манастиру Зочишти, Зочишти, СО Ораовац, Косово и Мешохија, Археолошки преглед н. с. 4 (2006) 164–167.
- Хаџић, Сондажни радови = С. Хаџић, Сондажни радови у порти цркве Св. Врача, Врачево, СО Лейосавић, Косово и Мешохија, 2002. године, Археолошки преглед н. с. 2–3 (2004–2005) 85–87.
- Хилмија Ђајовић = Љ. Зековић, Ф. Мухић, Хилмија Ђајовић, Подгорица 2012.
- Храбак, Арбанашки ујади = Б. Храбак, Арбанашки ујади и побуне на Косову и у Мешохији од краја 1912. до 1915. године, Врање 1988.
- Хрваћанин, Историјско-бојословска анализа = Р. М. Хрваћанин, Историјско-бојословска анализа српских шпатаманских литургијара из XVI века, Београд 2017 (необјављена докторска дисертација, Универзитет у Београду, Православно-бојословски факултет).
- Хушкачи у одорама мировњака = Хушкачи у одорама мировњака, Политика (14. 5. 2017) 14–15.
- Цветковић, Храм Свете Димитрија = Б. Цветковић, Храм Свете Димитрија у Пећи. Нека зајажња, ГДКС 25 (2001) 72–80.
- Цвијић, Балканско пољосјево = Ј. Цвијић, Балканско пољосјево и јужнословенске земље, Београд 1922.
- Церовић, Археолошка сведочанства = Н. Церовић, Археолошка сведочанства, у: *Задужбине и дарови*.
- Цурк, Плашаница = Ф. Цурк, Плашаница српског краља Стефана Уроша II Милутинова, Ниш и Византија 5 (2007) 465–483.
- Чавошки, Революционарни макијавелизам = К. Чавошки, Революционарни макијавелизам, Београд 1989.
- Чанак-Медић, Архиепископ Данило II = М. Чанак-Медић, Архиепископ Данило II и архиепископ Пећке патријаршије, у: Архиепископ Данило II и његово доба, ур. В. Ј. Ђурић, Београд 1991, 295–310.
- Чанак-Медић, Архиепископ Немањино доба II = М. Чанак-Медић, Архиепископ Немањино доба II. Цркве у Полимљу и на Приморју, Београд 1989.
- Чанак-Медић, Архиепископ прве половине XIII века II = М. Чанак-Медић, Архиепископ прве половине XIII века II. Цркве у Рашкој, Београд 1995.
- Чанак-Медић, Бањски храм = М. Чанак-Медић, Бањски храм и црква Вазнесења Христове у Дечанима. Сродности и заједнички узор, у: Манастир Бањска, 99–105.
- Чанак-Медић, Гошица у српској црквеној архиепископији = М. Чанак-Медић, Гошица у српској црквеној архиепископији од Жиче до Ресаве, у: Манастир Ресави. Историја и уметности, ур. В. Ј. Ђурић, Деспотовац 1995, 111–134.
- Чанак-Медић, Ђурђе Бошковић = М. Чанак-Медић, Ђурђе Бошковић – чувар и истраживач уметничке баштине, Саопштења 35–36 (2006) 169–187.
- Чанак-Медић, Нека ишњања развоја = М. Чанак-Медић, Нека ишњања развоја хиландарског католоника, у: *Седма казивања о светој Гори*, ур. М. Живојиновић, З. Ракић, Београд 2011, 157–182.
- Чанак-Медић, Однова црквених грађевина = М. Чанак-Медић, Однова црквених грађевина после Друге светске рата, Саопштења 35–36 (2006) 279–300.
- Чанак-Медић, Пројекат за презентацију = М. Чанак-Медић, Пројекат за презентацију дечанске ризнице, Саопштења 10 (1974) 43–51.
- Чанак-Медић, Урожено културно наслеђе = М. Чанак-Медић, Урожено културно наслеђе, ГДКС 32 (2008) 200–202.
- Чанак-Медић, Кандић, Архиепископ прве половине XIII века I = М. Чанак-Медић, О. Кандић, Архиепископ прве половине XIII века I. Цркве у Рашкој, Београд 1995.
- Чанак-Медић, Поповић, Војводић, Манастир Жича = М. Чанак-Медић, Д. Поповић, Д. Војводић, Манастир Жича, Београд 2014.
- Чанак-Медић, Тодић, Бојородица Лезвишка = М. Чанак-Медић, Б. Тодић, Бојородица Лезвишка, Нови Сад 2015.
- Чанак-Медић, Тодић, Грачаница = М. Чанак-Медић, Б. Тодић, Манастир Грачаница, Нови Сад 2017.
- Чанак-Медић, Тодић, Пећка патријаршија = М. Чанак-Медић, Б. Тодић, Манастир Пећка патријаршија, Нови Сад 2014.
- Чершков, „Сашка црква“ = Е. Чершков, „Сашка црква“ код Нове Брде, Старица 7–8 (1956–1957) 338–340.
- Четирнаести седница ЦК Србије = Четирнаести седница ЦК Србије, Београд 1968.



- Чолић, *Турски документи* = Љ. Чолић, *Турски документи за историју Српске православне цркве. Фонд Глише Елезовића*, Приштина 1996.
- Чоловић, *Смрт на Косову пољу* = И. Чоловић, *Смрт на Косову пољу*, Београд 2016.
- Чубровић, *Койторски светица* = З. Чубровић, *Койторски светица и скулптура Дечана*, Зограф 40 (2016) 85–94.
- Чурчић, *Србљаци у 18. веку* = Л. Чурчић, *Србљаци у 18. веку*, у: *Српске књије и српски писци 18. века*, Нови Сад 1988, 32–62.
- Целебдић, *Архивска грађа* = М. Целебдић, *Архивска грађа за историју Народног музеја 1. Кнез Милош и српске власти према савирицима и уметности у Србији: 1815–1839. године*, Београд 1969.
- Целетовић, *21 СС дивизија Скендербеј* = П. Целетовић, *21 СС дивизија Скендербеј*, Београд 1987.
- Шакога, *Акајиски првомученику Стефану* = М. Шакога, *Акајиски првомученику Стефану од иконописца Лонина*, СКМ 2–3 (1963) 205–218.
- Шакога, *Дечанска ризница* = М. Шакога, *Дечанска ризница*, Београд–Приштина 1984.
- Шакога, *Зограф Лонин* = М. Шакога, *Зограф Лонин, сликар и књижевник XVI века*, у: *Савара књижевности*, ур. Ђ. Трифуновић, Београд 1965, 533–540.
- Шакога, *Ризница манастира Бање* = М. Шакога, *Ризница манастира Бање код Придоја*, Београд 1981.
- Шелмић, *Бакрорез „Кнез Лазар“* = Л. Шелмић, *Бакрорез „Кнез Лазар“ Захарије Орфелина*, у: *иста, Српска уметности 18. и 19. века. Одабране студије*, Нови Сад 2003, 15–25.
- Шијаковић, *Велики рай* = Б. Шијаковић, *Велики рай, Видовданска етика и памћење. О историји идеја и Сиомену Жриве*, Београд 2015.
- Шкриванић, Љубинковић, *Косовска бишка* = Г. А. Шкриванић, Н. Љубинковић, *Косовска бишка – косовска легенда*, Београд 1989.
- Шопова, *Која Скоје* = Д. Шопова, *Која Скоје било центар на санџак во периодот од паѓањето под турска власт до крајот на XVI век*, Гласник на Институтот за национална историја 1/1 (1957) 89–98.
- Шпадијер, *Бојослужбени списи* = И. Шпадијер, *Бојослужбени списи посвећени светом Јоаникију Девичком*, у: *Византијски свет на Балкану II. Византлошке теме*, ур. Б. Крсманивић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 597–605.
- Шпадијер, *Свети Петар Коринџи* = И. Шпадијер, *Свети Петар Коринџи у саврој српској књижевности*, Београд 2014.
- Шпадијер, *Тодић, Лонин* = И. Шпадијер, Б. Тодић, *Појава свесавраних уметничких личности – Лонин*, у: *Византијско наслеђе II*, 565–573.
- Штављанин-Ђорђевић, Грозданивић-Пајић, Цернић, *Опис ћирилских рукописа* = Љ. Штављанин-Ђорђевић, М. Грозданивић-Пајић, Л. Цернић, *Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије I*, Београд 1986; *Палеографски албум*, ур. Л. Цернић, Београд 1991.
- Шулетуић, *Берати папирјарха Калиника I* = Н. Шулетуић, *Берати папирјарха Калиника I*, Зборник Матице српске за историју 83 (2011) 97–104.
- Шулетуић, *Подаци о бератима* = Н. Шулетуић, *Подаци о бератима архиепископа Пећке и Охридске архиепископије у дефтеру прихода Канцеларије црквених мукаја* (БОА, КК 2542–33), Српске студије 1 (2010) 177–193.
- Шупут, *Архиепископски украс* = М. Шупут, *Архиепископски украс цркве краља Милутина*, у: *Манасијер Хиландар*, ур. Г. Суботић, Београд 1998, 161–164.
- Шупут, *Византијски илустрични украс* = М. Шупут, *Византијски илустрични украс у традиционалним делима краља Милутина*, ЗМЛУ 12 (1976) 43–55.
- Шупут, *Византијски релефи* = М. Шупут, *Византијски релефи са илустрацијом из XIII и XIV века*, Зограф 7 (1977) 36–44.
- Шупут, *Манасијер Бањска – рушење до обнове* = Марица Шупут, *Манасијер Бањска – рушење до обнове*, ГДКС 32 (2008) 191–193.
- Шупут, *Манасијер Бањска* = М. Шупут, *Манасијер Бањска*, Београд 2003.
- Шупут, *Пластична декорација* = М. Шупут, *Пластична декорација Бањске*, ЗМЛУ 6 (1970) 39–55.
- Шупут, *Сиоменици* = М. Шупут, *Сиоменици српској црквеној традиционалности XVI–XVII века*, Београд 1991.
- Шупут, *Српска архиепископија* = М. Шупут, *Српска архиепископија у доба турске власти 1459–1690*, Београд 1984.
- Шупут, *Црква у Саваром Трју* = М. Шупут, *Црква у Саваром Трју*, Зборник Филозофског факултета XII/1 (1974) 321–331.
- Шутаковић-Андрић, *Радови Завода* = Н. Шутаковић-Андрић, *Конзервативско-реставрационски радови Завода за заштитно-сиоменика културе у Призрену*, ГДКС 18 (1994) 29–30.
- Шутаковић-Андрић, *Реставрационско-конзервативски радови* = Н. Шутаковић-Андрић, *Реставрационско-конзервативски радови завода за заштитно-сиоменика културе у Призрену изведени 1996. године*, ГДКС 21 (1997) 79–81.
- Јстребов, *Стара Србија и Албанија* = И. С. Јстребов, *Стара Србија и Албанија*, Споменик 41, други разред, књ. 36 (1904) 1–267.
- “A Contribution” = “A Contribution to a Possible Definition of Museology” на Годишњој конференцији и симпозијуму комитета за Музеологију (ICOFOM/ICOM): Systematics and Methodology of Museology ICOFOM-a у Паризу 1982. године. 167 Numarali = 167 Numarali Muhâsebe-i vilâyet-i Rûm-ili defteri (937/1530), II (Vilâyetin, Prizrin, Alaca-hisâr ve Hersek Livâları), Ankara 2004.
- 367 Numarali = 367 Numarali Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri ile 94 ve 1078 Numarali Avlonya Livâsi Tahrir Defterleri

- (926–1520 / 937–1530), III–IV (*Yanya, İskenderiye, Ohri, İl-basan ve Avlonya Livâları ile Dukakin Vilâyeti*), Ankara 2008.
- Akgündüz, *Introduction* = A. Akgündüz, *Introduction to Islamic Law. Islamic Law in Theory and Practice*, Rotterdam 2010.
- Arhiepiskop Danilo i drugi. *Životi kraljeva* = Arhiepiskop Danilo i drugi. *Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih*, ed. Dj. Daničić, London 1972.
- Asman, *Rad na nacionalnom pamćenju* = A. Asman, *Rad na nacionalnom pamćenju: kratka istorija nemačke ideje obrazovanja*, Beograd 2002.
- Babić, *Les portraits de Dečani* = G. Babić, *Les portraits de Dečani representant ensemble Dečanski et Dušan*, y: *Дечани и византијска уметности*, 273–286.
- Babić, *Priština* = Lj. Babić, *Priština*, Arhitektura urbanizam 63 (1970) 26–27.
- Bakić, *Teorijsko-istraživački pristupi* = J. Bakić, *Teorijsko-istraživački pristupi etničkoj vezanosti (ethnicity), nacionalizmu i naciji*, Sociologija 48/3 (2006) 231–264.
- Barkan, 894 (1488/1489) yili cizyesinin = O. L. Barkan, „894 (1488/1489) yili cizyesinin tahsilatına âit muhasebe bilânçoları“, *Belgeler* 1/1 (1964) 1–117.
- Barral i Altet, *Un programme iconographique* = X. Barral i Altet, *Un programme iconographique occidental pour le pavement médiéval de l'église du Christ Pantocrator de Costantinople*, *Convivium* 2/1 (2015) 218–233.
- Basha, *Prizren* = B. Basha, *Prizren, Kosova – The Visitor*, Prizren 2012.
- Bataković, *Les sources* = D. Bataković, *Les sources française de la démocratie serbe*, Paris 2012.
- Bataković, *Serbia's Kosovo Drama* = D. T. Bataković, *Serbia's Kosovo Drama: A Historical Perspective*, Belgrade 2012.
- Bataković, *The Kosovo Chronicles* = D. T. Bataković, *The Kosovo Chronicles*, Beograd 1992.
- Belli D'Elia, *La facciata* = P. Belli D'Elia, *La facciata e il portale della cattedrale di Altamura*, *Altamura. Rivista storica* 33–34 (1991–92) 17–47.
- Belli D'Elia, *Puglia Romanica* = P. Belli D'Elia, *Puglia Romanica*, Milano 2003.
- Bertaux, *L'art dans l'Italie* = E. Bertaux, *L'art dans l'Italie méridional I. De la fin de l'Empire romain à la conquête de Charles d'Anjou*, Paris 1904.
- Bevan, *The Destruction of Memory* = R. Bevan, *The Destruction of Memory. Architecture at War*, London 2006.
- Bianu, Hodoș, *Bibliografia* = I. Bianu, N. Hodoș, *Bibliografia romaneasca veche 1508–1830*, Editura Academiei Romane. I: 1508–1716, Bucuresti 1903.
- Bikić, *Vizantijski nakit u Srbiji* = V. Bikić, *Vizantijski nakit u Srbiji – modeli i nasleđe*, Beograd 2010.
- Blasi, *Report on Mission* = C. Blasi, *Report on Mission to Kosovo, 13–20 May 2001*, UNESCO 2001.
- Bogdanović, *Glib i krv* = B. Bogdanović, *Glib i krv*, Beograd 2001.
- Bonanni, *Interraso marmore* = A. Bonanni, *Interraso marmore (PLIN., N.H., 35, 2) esempi di tecnica decorativa a intarsio in età romana*, y: *Marmi antichi II. Cave e tecnica di lavorazione, provenienze e distribuzioni*, ed. P. Pensabene, Roma 1998, 259–292.
- Bonner, *Jihad* = M. Bonner, *Jihad in Islamic History: Doctrines and Practice*, Princeton 2006.
- Borath, *Rapport de Mission* = R. Borath, *Rapport de Mission au Kosovo, Mission du 01 novembre au 30 novembre 1999*, UNESCO 1999.
- Bosworth, *The Concept of Dhimma* = C. E. Bosworth, *The Concept of Dhimma in Early Islam*, y: *Christians and Jews in the Ottoman Empire. The Functioning of a Plural Society I*, ed. B. Braude, B. Lewis, New York 1982, 37–51.
- Bošković, *Deux „couronnes“ de vie* = Dj. Bošković, *Deux „couronnes“ de vie à Gračanica*, *Seminarium Kondakovianum* 11 (1940) 63–64.
- Bošković, *Deux églises* = Dj. Bošković, *Deux églises de Milutin: Staro Nagoričino et Gračanica*, y: *L'art byzantine chez les Slaves. Les Balkans I*, Paris 1930, 206–212.
- Bošković, *La sculpture de Dečani* = Dj. Bošković, *La sculpture de Dečani et la question du développement de quelques cycles iconographiques dans la sculpture médiévale de l'Italie Méridionale et de l'Occident*, y: *Atti del V Congresso Internazionale di Studi Bizantini II*, Roma 1940, 37–47.
- Bošković, *Sur un passage* = Dj. Bošković, *Sur un passage importante de la tradition serbe du physiologus*, *ПКЈИФ* 18/1–2 (1938) 5–8.
- Boué, *Recueil* = A. Boué, *Recueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe I*, Wien 1854.
- Bravmann, Cahen, *À propos de Qur'an* = M. M. Bravmann, C. Cahen, *À propos de Qur'an IX-29: Ḥattā yu 'lū l-ğizyata wahum šāğirūna*, *Arabica* 10/1 (1963) 94–95.
- Bréhier, *Уѡисци* = L. Bréhier, *Уѡисци из Грачанице*, *Старинар* 4 (1926–1927) 3–8.
- Bulatović, *Muzealizacija* = D. Bulatović, *Muzealizacija stvarnije budućnosti: baština i resursi*, *Muzeji* 2 (2009) 7–15.
- Bulić, *The Fortifications* = D. Bulić, *The Fortifications of the Late Antiquity and the Early Byzantine Period on the Later Territory of the South-Slavic Principalities, and Their Re-occupation*, y: *The World of the Slavs – Studies on the East, West and South Slavs: Civitas, Oppidas, Villas and Archeological Evidence (7th to 11th centuries AD)*, ed. S. Rudić, Belgrade 2013, 137–234.
- Burra Charter = *Burra Charter for places of cultural significance (revised 1999) of Australia* ICOMOS.
- Byzantine Heritage = *Byzantine Heritage and Serbian Art I–III*, ed. D. Popović, D. Vojvodić, Belgrade 2016; *I. Processes of Byzantinisation and Serbian Archaeology*, ed. V. Bikić; *II. Sacral Art of the Serbian Lands in the Middle Ages*, ed. D. Vojvodić, D. Popović; *III. Imagining the Past. The Reception of the Middle Ages*



- in Serbian Art from the 18th to the 21st Century*, ed. L. Merenik, V. Simić, I. Borozan.
- Byzantium = Byzantium. Faith and Power (1261–1557)*, ed. H. Evans, New York – New Haven 2014.
- Calò Mariani, *Due cattedrali* = M. S. Calò Mariani, *Due cattedrali del Molise. Termoli e Larino*, Roma 1979.
- Calò Mariani, *L'arte del Duecento* = M. S. Calò Mariani, *L'arte del Duecento in Puglia*, Torino 1984.
- CC-PAT (2001) 6/ATOO 332 = Council of Europe, *Study on the State of the Cultural Heritage in Kosovo. Part II: Analysis of Laws Relating to the Protection of the Cultural Heritage*, CC-PAT (2001) 6/ATOO 332, Strasbourg 2001.
- CC-PAT (2001)6/AT01 001 = Council of Europe, *Study on the State of the Cultural Heritage in Kosovo. Part I: Political and Technical Components*, CC-PAT (2001)6/AT01 001 Rev180101, Strasbourg 2001.
- Charter for the Protection (1990) = Charter for the Protection and Management of the Archeological Heritage (1990) of ICOMOS.*
- Charter on the Built (1999) = Charter on the Built Vernacular Heritage (1999) of ICOMOS.*
- Chastel, *Pojam baštine* = A. Chastel, *Pojam baštine*, Pogledi (18) 3–4 (Split 1988) 709–723.
- CHwB = Cultural Heritage without Borders (CHwB), *Fact Finding Mission to Kosovo 13–21 May 2000: Report, s. l.*, 2000.
- Cielo, *Monumenti romanici* = L. R. Cielo, *Monumenti romanici a S. Agata dei Goti*, Roma 1980.
- Cioffari, *Gli zar di Serbia* = G. Cioffari, *Gli zar di Serbia, la Puglia e S. Nicola*, Bari 1989.
- Cultural Heritage = Cultural Heritage. Critical Concepts in Media and Cultural Studies*, ed. L. Smith, London 2006.
- Curzi, *Brindisi bicolore* = G. Curzi, *Brindisi bicolore. Materiali costruttivi e logiche decorative in una città medievale*, y: *Tangible Cities. Materiality and Identity in Southern Italy*, y: *Atti dell'International Workshop*, Roma 2017 (у штампии).
- Curzi, *Santa Maria del Casale* = G. Curzi, *Santa Maria del Casale a Brindisi. Arte, politica e culto nel Salento Angioino*, Roma 2013.
- Cvetković, *Franciscans and Medieval Serbia* = B. Cvetković, *Franciscans and Medieval Serbia: Evidence of Art*, Ikon 3 (2010) 247–260.
- Čanak-Medić, *Le monastère de Dečani* = M. Čanak-Medić, *Le monastère de Dečani. Le catholicon – architecture*, Belgrade 2007.
- Čanak-Medić, Čubrović, *Katedrala Svetog Tripuna* = M. Čanak-Medić, Z. Čubrović, *Katedrala Svetog Tripuna u Kotoru. Istorija, arhitektura, arhitektonska plastika i liturgijski nameštaj*, Kotor 2010.
- Ćirković, *I Serbi nel Medioevo* = S. Ćirković, *I Serbi nel Medioevo*, Milano 1992.
- Ćirković, *The Serbs* = Ćirković, *The Serbs*, Malden 2004.
- Ćurčić, 'Renewed from the Very Foundations' = S. Ćurčić, 'Renewed from the Very Foundations'. *The Question of the Genesis of the Bogorodica Ljeviška in Prizren*, y: *Archeology in Architecture. Studies in Honor of Cecil L. Striker*, ed. J. J. Emerick, D. M. Deliyannis, Mainz 2005, 23–36.
- Ćurčić, *Architecture in the Balkans* = S. Ćurčić, *Architecture in the Balkans from Diocletian to Suleyman the Magnificent*, New Haven – London 2010.
- Ćurčić, *Epitaphios* = S. Ćurčić, *Epitaphios*, y: *Byzantium at Princeton: Byzantine Art and Archaeology at Princeton University*, ed. S. Ćurčić, A. St. Clair, Princeton 1986, 135–138.
- Ćurčić, *Gračanica* = S. Ćurčić, *Gračanica. King Milutin's Church and Its Place in Late Byzantine Architecture*, University Park – London 1979.
- Ćurčić, *Late Byzantine Loca Sancta?* = S. Ćurčić, *Late Byzantine Loca Sancta? Some Questions Regarding the Form and Function of Epitaphioi*, y: *The Twilight of Byzantium. Aspects of Cultural and Religious History in the Late Byzantine Empire*, ed. S. Ćurčić, D. Mouriki, Princeton 1991, 251–261.
- Ćurčić, *The Role* = S. Ćurčić, *The Role of the Late Byzantine Thessalonike in Church Architecture in the Balkans*, DOP 57 (2003) 65–84.
- Ćurčić, *Two Examples of Local Building Workshops* = S. Ćurčić, *Two Examples of Local Building Workshops in Fourteenth-Century Serbia*, Зорпаф 7 (1977) 45–51.
- D'Amico, *Per la storia* = R. D'Amico, *Per la storia dell'icona serba del Vaticano: il rapporto con le vicende della basilica di San Pietro e una sua "replica" seicentesca a Fano*, Зорпаф 28 (2000–2001) 89–100.
- D'Onofrio, *La cattedrale* = M. D'Onofrio, *La cattedrale di Caserta Vecchia*, Roma, 1993<sup>2</sup>.
- Danilo Mlađi. *Bolje je nama u podvigu* = Danilo Mlađi. *Bolje je nama u podvigu smrt, nego li sa stidom život*, y: *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, izbor, prevodi i objašnjenja Đ. Sp. Radojičić, Beograd 1960, 110–111.
- Danilo Mlađi. *Loza Blagočastija* = Danilo Mlađi. *Loza Blagočastija*, y: *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, izbor, prevodi i objašnjenja Đ. Sp. Radojičić, Beograd 1960, 109.
- Danilo Mlađi. *Plač i ridanje* = Danilo Mlađi. *Plač i ridanje neutešimo*, u: *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, izbor, prevodi i objašnjenja Đ. Sp. Radojičić, Beograd 1960, 111–113.
- Darling, *Contested Territory* = L. Darling, *Contested Territory: Ottoman Holy War in Comparative Context*, *Studia Islamica* 91 (2000) 133–163.
- Davidović, *Serbian Scriptoria* = M. Davidović, *Serbian Scriptoria – Twelfth to Seventeenth Century*, y: *Свєиѣ срѣске рукописне књиѣ*, 69–88.
- Dedijer, *Sarajevo* = V. Dedijer, *Sarajevo 1914 I*, Beograd 1978.
- Der serbische Psalter* = *Der serbische Psalter. Faksimile-Ausgabe des Cod. slav. 4 der Bayerischen Staatsbibliothek Munchen. I. Textband. II. Faximile*, ed. H. Belting, Wiesbaden 1978–1983.

- Djurić, *Byzantinische Fresken* = V. J. Djurić, *Byzantinische Fresken in Jugoslawien*, München 1976.
- Djurić, *La peinture* = V. J. Djurić, *La peinture murale byzantine, XIIe et XIIIe siècles*, y: *Actes du XVe Congrès International d'études byzantines III. Art et archéologie*, Athènes 1979, 1–96.
- Dragičević Šešić, *Cultural policies* = M. Dragičević Šešić, *Cultural policies, identities and monument building in Southeastern Europe*, y: *Cultural identity politics in the (post-)transitional societies: cultural transitions in Southeastern Europe*, ed. A. Milohnić, N. Švob-Djokić, Zagreb 2011, 31–46.
- Dragičević Šešić, Rogač Mijatović, *Balkan Dissonant Heritage Narratives* = M. Dragičević Šešić, Lj. Rogač Mijatović, *Balkan Dissonant Heritage Narratives (and Their Attractiveness) for Tourism*, *American Journal of Tourism Management* 3/1B (2014) 10–19.
- Društveno-sportski centar* = *Društveno-sportski centar „Boro i Ramiz“ u Prištini*, *Arhitektura urbanizam* 88–89 (1982) 11–13.
- Ermolin, *When Skanderbeg Meets Clinton* = D. S. Ermolin, *When Skanderbeg Meets Clinton: Cultural Landscape and Commemorative Strategies in Postwar Kosovo*, *Politička misao: časopis za politikologiju* 51/5 (2015) 157–173.
- Ethnicity* = *Ethnicity*, ed. J. Hutchinson, A. D. Smith, Oxford 1996.
- Evliyâ Çelebi* = *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, V. kitap, hazırl. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, İbrahim Sezgin, Istanbul 2001.
- Exultet* = *Exultet. Rotoli liturgici del medioevo meridionale*, dir. scientifica di G. Cavallo, Roma 1994.
- Favole, *Le Marche* = P. Favole, *Le Marche*, Milano 1993.
- Final Report* = *Final Report: Project Urgent Protection of Natural and Cultural Heritage in Metohija* = *Финални извештај: Пројекат Ургентна заштитна природној и културној наслеђа у Метохији*, Београд: Центар за очување наслеђа Косова и Метохије – MNEMOSYNE, 2003.
- Fisković, *Prvi poznati dubrovački graditelji* = C. Fisković, *Prvi poznati dubrovački graditelji*, Zagreb 1955.
- Fotić, *The official explanations* = A. Fotić, *The official explanations for the confiscation and sale of monasteries (churches) and their estates at the time of Selim II*, *Turcica* 26 (1994) 33–54.
- Gandolfo, *Il senso del decoro* = F. Gandolfo, *Il senso del decoro. La scultura in pietra nell'Abruzzo Angioino e Aragoneso (1274–1496)*, Roma 2014.
- Gandolfo, *Simbolismo antiquario* = F. Gandolfo, *Simbolismo antiquario e potere papale*, *Studi Romani* 29 (1981) 9–28.
- Gligorijević, *Kominterna* = B. Gligorijević, *Kominterna, jugoslovensko i srpsko pitanje*, Beograd 1992.
- Gluziński, *U podstaw muzeologii* = W. Gluziński, *U podstaw muzeologii*, Warszawa 1980.
- Guiglia, *La decorazione pavimentale* = A. Guiglia, *La decorazione pavimentale bizantina in età paleologa*, y: *L'arte di Bisanzio e l'Italia al tempo dei Paleologi. 1261–1453*, ed. A. Iacobini, M. Della Valle, Roma 1999, 321–358.
- Guzina, *Sarajevski atentat* = A. Guzina, *Sarajevski atentat 1914: Prva varnica svjetskog požara. Spomen na desetogodišnjicu atentata*, Fojnica kod Gacka 1924.
- Hadžibegić, *Glavarina* = H. Hadžibegić, *Glavarina u osmanskoj državi*, Sarajevo 1966.
- Hahn, *Reise von Belgrad* = J. G. v. Hahn, *Reise von Belgrad nach Salonik*, Wien 1861.
- Hallensleben, *Die Malerschule des Königs Milutin* = H. Hallensleben, *Die Malerschule des Königs Milutin*, Giessen 1963.
- Handžić, *Dva prva popisa* = A. Handžić, *Dva prva popisa Zvorničkog sandžaka iz 1519. i 1533. godine*, Sarajevo 1986.
- Haustein, *Der Nemanjidenstammbaum* = E. Haustein, *Der Nemanjidenstammbaum. Studien zur mittelalterlichen serbischen Herrscherikonographie*, Bonn 1985.
- Herscher, Riedlmayer, *Architectural Heritage* = A. Herscher, A. Riedlmayer, *Architectural Heritage in Kosovo: A Post-War Report*, Cambridge, Mass. 2001.
- Hobsbaum, *Nacije i nacionalizam* = E. Hobsbaum, *Nacije i nacionalizam od 1780. Program, mit, stvarnost*, Beograd 1996.
- ICOMOS evaluation (2004)* = *ICOMOS evaluation of cultural properties*, Suzhou 2004.
- ICOMOS evaluation (2006)* = *ICOMOS evaluation of cultural properties*, Vilnius 2006.
- Ignjatović, *Ivan Meštrović's Vidovdan Temple* = A. Ignjatović, *Ivan Meštrović's Vidovdan Temple and Primordial Yugoslavism*, *Slavic Review* 73/4 (2014) 828–858.
- Inalcik, *Ottoman Methods* = H. Inalcik, *Ottoman Methods of Conquest*, *Studia Islamica* 2 (1954) 103–129.
- International Charter (2000)* = *International Charter of Krakow*, Poland (2000).
- Ivan Meštrović* = *Ivan Meštrović: A Monograph*, ed. M. Ćurčin, London 1919.
- Ivanišević, Špehar, *Early Byzantine finds* = V. Ivanišević, P. Špehar, *Early Byzantine finds from Čečan and Gornji Streoc (Kosovo)*, *Старинар* 55 (2005) 133–159.
- Jovanović (V.), *Über den frühmittelalterlichen Schmuck* = V. Jovanović, *Über den frühmittelalterlichen Schmuck von Čečan auf Kosovo*, *Balcanoslavica* 5 (1976) 123–145.
- Jovanović, Vuksanović, *Matičane* = V. Jovanović, Lj. Vuksanović, *Matičane, necropole sud-slave de Xeet XIe siècle*, *Inventaria archaeologica*, fascicule 25, Priština 1981.
- Kabashi, Gjinolli, *Kosovski modernizam* = L. Kabashi, I. Gjinolli, *Kosovski modernizam – arhitektonska početnica*, Zagreb 2016.
- Kakridis, *Codex 88* = Y. Kakridis, *Codex 88 des Klosters Dečani und seine griechischen Vorlagen. Ein Kapitel der serbisch-byzantinischen Literaturbeziehungen im XIV Jahrhundert*, München 1988.
- Kakridis, *Dvoglas* = Y. Kakridis, *Dvoglas na reč ili dijalog? Traktati Grigorija Palame O ishodenju Svetoga duha u srpskoslovenskom*



- prevedu XIV veka, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 54/2 (2011) 59–70.
- Kaleši, *Kada je crkva Bogorodice Ljeviške u Prizrenu pretvorena u džamiju* = H. Kaleši, *Kada je crkva Bogorodice Ljeviške u Prizrenu pretvorena u džamiju*, ПКЈИФ 28/3–4 (1962) 253–261.
- Kappel, S. *Nicola in Bari* = K. Kappel, *S. Nicola in Bari und seine architektonische Nachfolge. Ein Bautypus des 11.–17. Jahrhunderts in Unteritalien und Dalmatien*, Worms am Rhein 1993.
- Karakušević, *Rad Zavoda* = R. Karakušević, *Rad Zavoda za zaštitu i proučavanje spomenika kulture AKMO od svog osnivanja do danas*, Glasnik MKiM 1 (1956) 357–365.
- Karchmar, *Draža Mihailović* = L. Karchmar, *Draža Mihailović and the Rise of the Četnik Movement 1941–1942 I*, New York – London 1987.
- Kašanin, *L'art yougoslave* = M. Kašanin, *L'art yougoslave des origins à nos jours*, Beograd 1939.
- Katić, *The Sancak* = T. Katić, *The Sancak of Prizren in the 15th and 16th Century*, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM) 33 (2013) 113–138.
- Kopp, *Die Skulpturen* = G. Kopp, *Die Skulpturen der Fassade von San Martino in Lucca*, Worms 1981.
- Korać, *L'architecture de Dečani* = V. Korać, *L'architecture de Dečani, tradition et innovation*, у: *Дечани и византијска уметност*, 149–157.
- Korać, *Les origines de l'architecture* = V. Korać, *Les origines de l'architecture de l'école de la Morava*, у: *Моравска школа и њено доба*, ed. B. J. Ђурић, Београд 1972, 147–168.
- Kosovo Day* = *Kosovo Day (1389–1916)*, London 1916.
- Kourkoutidou-Nikolaïdou, *The Church of Christ the Saviour* = E. Kourkoutidou-Nikolaïdou, *The Church of Christ the Saviour*, Thessaloniki 2008.
- Kovich, *Protector, Neighbour, Enemy* = M. Kovich, *Protector, Neighbour, Enemy: the Habsburg Empire and the Serbs (1780–1914)*, Studies in Ethnicity and Nationalism (2005) 81–102.
- Ković, *Il Cossovo* = M. Ković, *Il Cossovo e la Metochia nella Seconda guerra mondiale (1941–1944)*, Rivista trimestrale di studi storici 37/1 (2001) 79–93.
- Ković, *The Image of Kosovo Albanians* = M. Ković, “Drawing on Smaller Narrative Units”: *The Image of Kosovo Albanians in the Reports of Serbian Diplomats (1889–1912)*, Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen Revue 40–44 (2010–2014) 211–225.
- Kritovac, *Uz „angažiranu arhitekturu“* = F. Kritovac, *Uz „angažiranu arhitekturu“ Andrije Mutnjakovića*, Čovjek i prostor 267 (1975) 10–13.
- Krsmanović, *The Byzantine Province in Change* = B. Krsmanović, *The Byzantine Province in Change (On the Threshold Between the 10th and the 11th Century)*, Belgrade–Athens 2008.
- Krstić, *Zakonodavstvo arhitektonske baštine* = B. Krstić, *Zakonodavstvo arhitektonske baštine*, Beograd 2006.
- Kuljić, *Tito: Sociološkoistorijska studija* = T. Kuljić, *Tito: Sociološkoistorijska studija*, Zrenjanin 2012.
- La Puglia = La Puglia fra Bisanzio e l'occidente*, saggi di P. Belli D'Elia, M. S. Calò Mariani, C. D. Fonseca, A. Guillou, V. Pace, Milano, 1980.
- Lahore Charter (1980) = Lahore Charter (1980) of UNESCO concerning the Conservation of Islamic Arhitectural Heritage*.
- Lazić, *Serbian Printed Book Decoration* = M. Lazić, *Serbian Printed Book Decoration in the 15th and 16th Centuries. Centres and Creative Production*, у: *Byzantine Heritage II*, 485–493.
- Lightbown, *Portrait or idealization* = R. Lightbown, *Portrait or idealization: the Ravello bust, Apollo 127 (1988) 108–112*.
- Liste indicative (1985) = Liste indicative des biens dont la Yougoslavie envisage de proposer l'inscription sur la Liste du patrimoine mondial (decembre 1985)*.
- Longo, *Opus sectile* = R. Longo, *Opus sectile a Palermo nel secolo XII: sinergie e mutazioni nei cantieri di Santa Maria dell'Ammiraglio e della Cappella Palatina*, у: *La Sicilia e Bisanzio nei secoli XI e XII*, ed. R. Lavagnini, C. Rognoni, Palermo 2014, 299–341.
- Lowry, *The Nature of the Early Ottoman State* = H. Lowry, *The Nature of the Early Ottoman State*, Albany 2003.
- Makuljević, *State, society and visual culture* = N. Makuljević, *State, society and visual culture: late Ottoman architecture in Serbia, Macedonia and Bosnia and Herzegovina / Država, društvo i vizuelna kultura u Srbiji, Makedoniji i Bosni i Hercegovini*, у: *Centres and peripheries in Ottoman architecture: Rediscovering a Balkan Heritage*, ed. M. Hartmuth, Sarajevo 2011, 118–121.
- Makuljević, *Tanzimat* = N. Makuljević, *Tanzimat i vizuelno kreiranje javnog identiteta u Bosni i Hercegovini*, у: *Identitet Bosne i Hercegovine kroz historiju. Zbornik radova 2*, Institut za istoriju, Sarajevo 2011, 213–227.
- Makuljević, *The 'Zograph' Model* = N. Makuljević, *The 'Zograph' Model of Orthodox Painting in Southeast Europe 1830–1870*, Balcanica 34 (2003) 385–405.
- March pogrom = March pogrom in Kosovo and Metohija with a survey of destroyed and endangered Christian cultural heritage*, ed. B. V. Jokić, Belgrade 2004.
- Marjanović-Dušanić, *Patterns of Martyrial Sanctity* = S. Marjanović-Dušanić, *Patterns of Martyrial Sanctity in the Royal Ideology of Medieval Serbia. Continuity and Change*, Balcanica 37 (2007) 69–79.
- Marković, *The painter Eutychios* = M. Marković, *The painter Eutychios – father of Michael Astrapas and protomaster of the frescoes in the Church of the Virgin Peribleptos in Ohrid*, ЗМСЛУ 38 (2010) 9–34.
- Maroević, *Kako istaknuti povijesnost* = I. Maroević, *Kako istaknuti povijesnost spomenika arhitekture kod njegove obnove?*, ГДКС 2 (1978) 11–12.
- Maroević, *Spomenik kulture* = I. Maroević, *Spomenik kulture kao dokument*, Pogledi (18) 3–4 (Split 1988) 783–791.

- Maroević, *Uvod* = I. Maroević, *Uvod u muzeologiju*, Zagreb 1993.
- Matić, *Serbian Icon Painting* = M. Matić, *Serbian Icon Painting in the Territory under the Jurisdiction of the Renewed Patriarchate*, y: *Byzantine Heritage* II, 529–539.
- Megaw, *Notes on Recent Work* = A. Megaw, *Notes on Recent Work of the Byzantine Institute in Istanbul*, *DOP* 17 (1963) 333–371.
- Mesesnel, *Mittelalterliche figurale Skulpturen* = F. Mesesnel, *Mittelalterliche figurale Skulpturen im heutigen Südserbien*, y: *Atti del V Congresso internazionale di studi bizantini*, Roma 1936, 257–265.
- Meštrović, *Uspomene* = I. Meštrović, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Zagreb 1969.
- Michel, *Histoire de l'art* = A. Michel, *Histoire de l'art. Depuis les premiers temps chrétiens jusqu'à nos jours* III/2, Paris 1908.
- Milenković, *Arhitektura* = A. Milenković, *Arhitektura: salonska vizura*, Beograd 2001.
- Millet, *L'ancien art serbe* = G. Millet, *L'ancien art serbe. Les églises*, Paris 1919.
- Millet, *L'église patriarcale* = G. Millet, *L'église patriarcale de Peć. Recherches et travaux de conservation exécutés par M. Georges Bošković*, y: *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres 77e année*, N. 3, Paris 1933, 350–355.
- Millet, *Recherches* = G. Millet, *Recherches sur l'iconographie de l'évangile aux XIVe, XVe et XVIe siècles d'après les monuments de Mistra, de la Macédoine et du Mont-Athos*, Paris 1916.
- Milosević, *To Christ and the Church* = N. Milosević, *To Christ and the Church – The Divine Eucharist as the All-Encompassing Mystery of the Church*, Los Angeles 2012.
- Minkov, *Conversion to Islam* = A. Minkov, *Conversion to Islam in the Balkans: Kisve Bahası Petitions and Ottoman Social Life 1670–1730*, Leiden–Boston 2004.
- Mitrović, *Stanična zgrada* = M. Mitrović, *Stanična zgrada Kosovo Polje. Projektant arh. Nikola Dobrović*, *Arhitektura urbanizam* 43 (1967) 34–35.
- Mladenović, *Tri značajna društvena centra* = D. Mladenović, *Tri značajna društvena centra*, *Arhitektura urbanizam* 88–89 (1982) 9–10.
- Mnemosyne* = *Мнемосине*. Финални извештај. Пројекат за ширење природног и културног наслеђа у Метихији, јул 2001 – јун 2002, Београд 2003.
- Monumenti* = *Monumenti: promenljivo lice sećanja*, ur. D. Brumund, C. Pfeifer, Beograd 2012.
- Mother of God* = *Mother of God. Representations of the Virgin in Byzantine Art*, ed. M. Vassilaki, Athens 2000.
- Mutnjaković, *Dileme* = A. Mutnjaković, *Dileme kosovske arhitekture*, *Arhitektura* 178–179 (1981) 12–18.
- Mutnjaković, *Mrduljaš, Biblioteka u Prištini* = A. Mutnjaković, M. Mrduljaš, *Biblioteka u Prištini*, *Oris* 99 (2016) 124–136.
- Mutnjaković, *Narodna i Univerzitetska biblioteka* = A. Mutnjaković, *Narodna i Univerzitetska biblioteka Kosova u Prištini*, *Arhitektura* 178–179 (1981) 101–104.
- Myslivec, *Svatý Jiří* = J. Myslivec, *Svatý Jiří ve východokřesťanském umění*, *Byzantinoslavica* 5 (1933–1934) 304–369.
- Nara Document* (1994) = *Nara Document on Authenticity* (1994).
- Nicephori Gregorae Byzantina historia* = *Nicephori Gregorae Byzantina historia* I–II, ed. L. Schopenus, Bonnae 1829–1830; III, ed. I. Bekkerus, Bonnae 1855.
- Nikolajewitsch, *Die Kirchliche Architektur* = B. S. Nikolajewitsch, *Die Kirchliche Architektur der Serben im Mittelalter*, Belgrad 1902.
- Novaković, *Damnatio memoriae* = J. Novaković, *Damnatio memoriae – Socijalističko nasleđe u ratu različitih sećanja*, y: *Српски језик, књижевност, уметност III. Уметничко наслеђе и раџи & Музика и медију*, Крагујевац 2015, 155–162.
- Oblast Brankovića* = *Oblast Brankovića: opširni katastarski popis iz 1455. godine*, ur. H. Hadžibegić, A. Handžić, E. Kovačević, Sarajevo 1972.
- Okey, *Taming Balkan Nationalism* = R. Okey, *Taming Balkan Nationalism: The Habsburg "Civilizing Mission" in Bosnia 1878–1914*, Oxford 2007.
- Okunev, *Monumenta* II = N. Okunev, *Monumenta artis Serbicae* II, Prague 1930.
- Okuněv, *Портрети краљев-ктиторовъ* = N. L. Okuněv, *Портрети краљев-ктиторовъ въ сербској црковној живописи*, *Byzantinoslavica* II/1 (1930) 74–96.
- Operational Guidelines* = *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*.
- Orient et Occident* = *Orient et Occident méditerranéens au XIIIe siècle. Les programmes picturaux*, ed. F. Joubert, J.-P. Caillet, Paris 2012.
- Orthodox Heritage* = *Orthodox Heritage and Contemporary Catastrophe*, ed. A. Lidov, Moscow 2007.
- Pace, *The 'Bust of Sigilgaita'* = V. Pace, *The 'Bust of Sigilgaita' at Ravello. From Secular Portrait to Marian Image?*, y: *A Reservoir of Ideas. Essays in honour of Paul Williamson*, ed. G. Davies, E. Townsend, London 2017, 104–114.
- Pajkić, *Crkve Sredačke župe* = P. Pajkić, *Crkve Sredačke župe iz turskog perioda*, *Glasnik MKiM* 3 (1958) 51–106.
- Pajkić, *Seoske crkve* = P. Pajkić, *Seoske crkve XVI i XVII veka na Kosovu*, *Glasnik MKiM* 13–14 (1984) 123–143.
- Palavestra, *Dogma* = P. Palavestra, *Dogma i utopija Dimitrija Mitrinovića. Počeci srpske književne avangarde*, Beograd 1977.
- Panaiteescu, *Liturghierul lui Macarie* = P. Panaiteescu, *Liturghierul lui Macarie*, București 1961.
- Pantelić, *The Architecture of Dečani* = B. Pantelić, *The Architecture of Dečani and the Role of Archbishop Danilo II*, Wiesbaden 2002.
- Pavličić, *Dissonant heritage* = J. Pavličić, *Dissonant heritage and promotion of tourism in the case of Serbian medieval monuments in Kosovo*, *Journal of Tourism and Cultural Change* 14/3



- (Special Issue: *Tourism, conflict and contested heritage in former Yugoslavia*) (Routledge 2016) 189–205.
- Pavlowitch, *A History of the Balkans* = S. K. Pavlowitch, *A History of the Balkans*, London – New York 1999.
- Pavlowitch, *Hitler's New Disorder* = S. K. Pavlowitch, *Hitler's New Disorder. The Second World War in Yugoslavia*, London 2008.
- Pavlowitch, *Serbia* = S. K. Pavlowitch, *Serbia: The History behind the Name*, London 2002.
- Pavlowitch, *The Improbable Survivor* = S. K. Pavlowitch, *The Improbable Survivor: Yugoslavia and its Problems 1918–1988*, London 1988.
- Pejić, *The Old State* = S. Pejić, *The Old State in the Foundations of the Renewed Church*, y: *Byzantine Heritage* II, 515–527.
- Perrino, *Santa Maria del Casale* = G. Perrino, *Affari pubblici e devozione privata. Santa Maria del Casale a Brindisi*, Bari 2013.
- Pertusi, *Martino Segono di Novo Brdo* = A. Pertusi, *Martino Segono di Novo Brdo, vescovo di Dulcigno, un umanista serbodalmata del tardo Quattrocento, vita e opere*, Roma 1981.
- Petković (V. R.), „Loza Nemanjića“ = V. R. Petković, „Loza Nemanjića“ u starom živopisu srpskom, *Narodna starina* 5/2 (1923) 97–100.
- Petković (V. R.), *La peinture serbe* = V. R. Petković, *La peinture serbe du Moyen âge* I, Beograd 1930; II, 1934.
- Petković (V. R.), *Un peintre* = V. R. Petković, *Un peintre serbe du XIVe siècle*, y: *Mélanges Charles Diehl* II, Paris 1930.
- Petković, *Art and Patronage* = S. Petković, *Art and Patronage in Serbia during the Early Period of Ottoman Rule (1450–1600)*, *BF* 16 (1990) 401–414.
- Petković, *Zograf Georgije Mitrofanović* = S. Petković, *Zograf Georgije Mitrofanović u Pečkoj Patrijaršiji*, *Glasnik MKiM* 9 (1964) 237–249.
- Petranović, *Srbija* = B. Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu*, Beograd 1992.
- Popadić, *Vreme prošlo* = M. Popadić, *Vreme prošlo u vremenu sadašnjem: uvod u studije baštine*, Beograd 2015.
- Popović (D.), *The Cult of St Peter of Koriša* = D. Popović, *The Cult of St Peter of Koriša. Stages of Development and Patterns*, *Balkanica* 28 (1997) 181–211.
- Popović (D.), *The Deserts and Holy Mountains* = D. Popović, *The Deserts and Holy Mountains of Medieval Serbia. Written Sources, spatial patterns, architectural designs*, y: *Heilige Berge und Wüsten, Byzanz und seine Umfeld*, ed. P. Soustal, Wien 2009, 53–69.
- Popović (M.), *Vidovdan i Časni krst* = M. Popović, *Vidovdan i Časni krst. Ogledi iz književne arheologije*, Beograd 2007.
- Popović (V. B.), *Challenges of National Identity* = V. B. Popović, *Challenges of National Identity*, y: *Contemporary Symbols of Personal, Cultural, and National Identity: Hystorical and Psychological Perspectives* (у штампци).
- Preliminary Technical Assessment = Preliminary Technical Assessment on the Religious Buildings/Ensembles and Cultural Sites damaged in March 2004 in Kosovo*.
- Pulaha, *Defteri i Regjistrimit* = S. Pulaha, *Defteri i Regjistrimit të sanxhakut të Shkodrës i vitit 1485 I–II*, Tiranë 1974.
- Radičević, *Medieval necropolises* = D. Radičević, *Medieval necropolises of 9th–11th century in the lower Serbian Danube river basin*, *Istros* 19 (2013) 469–514.
- Radojčić, *Malerei der Palaologischen Renaissance* = S. Radojčić, *Die Entstehung der Malerei der Palaologischen Renaissance*, *JOBG* 7 (1958) 105–124.
- Radojević, *Hotel „Priština“* = A. Radojević, *Hotel „Priština“ u Prištini*, *Arhitektura urbanizam* 82 (1979) 30–32.
- Rakić, *Art of the Restored Patriarchate of Peć* = Z. Rakić, *Art of the Restored Patriarchate of Peć (1557–1690)*, y: *Byzantine Heritage* II, 497–514.
- Rassam, *Traditional Houses* = S. Rassam, *Traditional Houses in Western Kosovo: A Descriptive Survey of Kullas in the Municipalities of Istok and Klina*, 2001; објављено на: <https://archnet.org/sites/2969/publications/3337>.
- Recommendation (1992) = Recommendation of the Security Council of 19 September 1992, 7th plenary meeting.*
- Resolution (1996) = Resolution of the Security Council of 2 October 1996.*
- Resolution (2000) = Resolution adopted by the General Assembly of 1 November 2000, 48th plenary meeting.*
- Riegl, *Der moderne Denkmalkultus* = A. Riegl, *Der moderne Denkmalkultus, seine Wesen und seine Entstehung*, Wien 1903.
- Riegl, *Moderni kult* = A. Riegl, *Moderni kult spomenika, njegova bit, njegov postanak*, y: *Anatomija povjesnog spomenika*, ur. M. Špikić, Zagreb 2006, 349–411.
- Rizaj, *Političko-upravni sistem* = S. Rizaj, *Političko-upravni sistem na Kosovu i Metohiji od XV do XVII veka*, *Albanološka istraživanja* 2 (1965) 293–308.
- Ronchi, *La cattedrale di Trani* = B. Ronchi, *La cattedrale di Trani*, Fasano 1985.
- Sahler, *Buchbesprechung* = I. Sahler, *Buchbesprechung*, *Zeitschrift für Kunstgeschichte* 58 (1995) 263–274.
- Salazar, *Community-based cultural tourism* = N. Salazar, *Community-based cultural tourism: issues, threats and opportunities*, *Journal of Sustainable Tourism* 20/1 (2012) 9–22.
- Schilb, *Byzantine Identity* = H. Schilb, *Byzantine Identity and Its Patrons. Embroidered Aëres and Epitaphioi of the Palaiologan and Post-Byzantine Periods*, Bloomington 2009 (необјављена докторска дисертација, Indiana University)
- Schmengler, *Die Masken* = D. Schmengler, *Die Masken von Reims. Zur Genese negativer Ausdrucksformen zwischen tradition und Innovation*, Berlin–München 2016.
- Serbia in the Great War = Serbia in the Great War. Anglo-Saxon Testimonies and Historical Analysis*, ed. D. Bataković, Belgrade 2014.

- Shaw (S. J.), Shaw (E. K.), *History of the Ottoman Empire* = S. J. Shaw, E. K. Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey. Vol. 2: Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808–1975*, Cambridge 1977.
- Shukriu, *Kisha* = E. Shukriu, *Kisha e Shën Prendës-Prizren*, Prishtinë 2012.
- Smirnov, Bošković, *L'Eglise* = S. Smirnov, Dj. Bošković, *L'Eglise de la Mère-de-Dieu de Hvosno*, Старица 10–11 (1935–1936) 47–82.
- Smith (A. D.), *Chosen Peoples* = A. D. Smith, *Chosen Peoples: Sacred Sources of National Identity*, Oxford 2003.
- Smith (A. D.), *Ethno-symbolism* = A. D. Smith, *Ethno-symbolism and Nationalism: A Cultural Approach*, London – New York 2009.
- Smith (A. D.), *Myths and Memories* = A. D. Smith, *Myths and Memories of the Nation*, Oxford 1999.
- Smith (A. D.), *Nacionalni identitet* = A. D. Smit, *Nacionalni identitet*, Beograd 1998.
- Smith (A. D.), *Nationalism and Modernism* = A. D. Smith, *Nationalism and Modernism: A critical survey of recent theories of nation and nationalism*, London – New York 2003.
- Smith (A. D.), *The Cultural Foundations* = A. D. Smith, *The Cultural Foundations of Nationalism: Hierarchy, Covenant and Republic*, Oxford 2008.
- Smith (A. D.), *The Ethnic Origins* = A. D. Smith, *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford 1996.
- Smith (L.), *The Uses of Heritage* = L. Smith, *The Uses of Heritage*, London – New York 2006.
- Speciale, *Montecassino* = L. Speciale, *Montecassino e la Riforma Gregoriana. L'Exultet Vat. Barb. Lat 592*, Roma 1991.
- Srhoj, *Ivan Meštrović i politika* = V. Srhoj, *Ivan Meštrović i politika kao prostor ahistorijskog idealizma*, *Ars Adriatica* 4 (2014) 369–384.
- Stoianovich, *Balkan Worlds* = T. Stoianovich, *Balkan Worlds: The First and Last Europe*, Armonk–London 1994.
- Strajnić, *Srpske zadužbine* = K. Strajnić, *Srpske zadužbine*, Beograd 1919.
- Stránský, *Temelji opće muzeologije* = Z. Z. Stránský, *Temelji opće muzeologije*, *Muzeologija* 8 (Zagreb 1970) 40–91.
- Subotić, *Terra sacra* = G. Subotić, *Terra sacra. L'arte del Cossovo*, Milano 1997.
- Serbia = Serbia. The Cultural Bridge Between East and West*, Novi Sad 2010.
- Šabanović, *Bosanski pašaluk* = H. Šabanović, *Bosanski pašaluk. Postanak i upravna podjela*, Sarajevo 1982.
- Šabanović, *Krajište Isa-bega Ishakovića* = H. Šabanović, *Krajište Isa-bega Ishakovića: zbirni katastarski popis iz 1455. godine*, Sarajevo 1964.
- Šljukić, *Mit kao sudbina* = S. Šljukić, *Mit kao sudbina. Prilog demitologizaciji demitologizacije*, Sremski Karlovci 2011.
- Šola, *Essays On Museums* = T. Šola, *Essays On Museums And Their Theory: towards the cybernetic museum*, Helsinki 1997.
- Šola, *Prilog mogućoj definiciji muzeologije* = T. Šola, *Prilog mogućoj definiciji muzeologije*, *Informatica Museologica* 1–3 (1984) 67–69.
- Špadijer, Todić, *Longin* = I. Špadijer, B. Todić, *Emergence of Versatile Artistic Personalities – Longin*, *y: Byzantine Heritage* II, 565–573.
- Štraus, *Arhitektura Jugoslavije* = I. Štraus, *Arhitektura Jugoslavije 1945–1990*, Sarajevo 1991.
- Tachiaos, *Nouvelles considérations* = A. E. Tachiaos, *Nouvelles considérations sur l'oeuvre littéraire de Démétrius Cantacuzène*, *Cyrrillomethodianum* 1 (1971) 131–182.
- Taft, *The Byzantine Rite* = R. Taft, *The Byzantine Rite. A Short History*, Collegeville 1992.
- The Lay of Kosovo = The Lay of Kosovo: Serbia's Past and Present (1389–1911)*, London 1917.
- The loss of a civilization = The loss of a civilization: Destruction of cultural heritage in occupied Cyprus*, ed. M. Miltiadou, Nicosia 2012.
- The New Museology = The New Museology*, ed. P. Vergo, London 1989.
- Todić, *Serbian Medieval Painting* = B. Todić, *Serbian Medieval Painting. The Age of King Milutin*, Belgrade 1999.
- Todić, Čanak-Medić, *The Dečani Monastery* = B. Todić, M. Čanak-Medić, *The Dečani Monastery*, Belgrade 2013.
- Tomić, *Pravna zaštita* = S. Tomić, *Pravna zaštita spomenika kulture u Jugoslaviji*, Beograd 1958.
- Treasures of Mont Athos = Treasures of Mont Athos*, Thessaloniki 1997.
- Tsitouridou, *Les fresques du XIIIe siècle* = A. Tsitouridou, *Les fresques du XIIIe siècle dans l'église de la Porta-Panaghia en Thessalie*, *y: Actes du XVe Congrès International d'études byzantines* II B, Athènes 1981, 863–878.
- Tunbridge, Ashworth, *Dissonant heritage* = J. E. Tunbridge, G. J. Ashworth, *Dissonant heritage, the management of the past as a resource in conflict*, New York 1996.
- UNESCO Intergovernmental committie (2016) = UNESCO – Intergovernmental committie for the protection of the World cultural and netural heritage, *Operetional Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, Paris 2016.
- UNESCO Operational Guidelines (1972) = UNESCO Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention (1972)*.
- UNESCO World Heritage (1972) = UNESCO World Heritage Convention (1972)*.
- UNESCO World Heritage (2002) = UNESCO – World Heritage Committee, *Convention concerning the protection of the World cultural and natural heritage*, Budapest 2002.
- UNESCO World Heritage (2005) = UNESCO – World Heritage Committee, *Convention concerning the protection of the World cultural and natural heritage*, Durban 2005.



UNESCO World Heritage (2006) = UNESCO – World Heritage Committee, *Convention concerning the protection of the World cultural and natural heritage*, Vilnius 2006.

UNESCO World Heritage (2008) = UNESCO – World Heritage Committee, *Convention concerning the protection of the World cultural and natural heritage*, Quebec City 2008.

UNESCO, *Cultural Heritage in Kosovo* (2003) = UNESCO, *Cultural Heritage in Kosovo: Protection and conservation of a multi-ethnic heritage in danger: Mission report*, 2003.

UNESCO, *Cultural Heritage in Kosovo* (2004) = UNESCO, *Cultural Heritage in Kosovo: Protection and conservation of a multi-ethnic heritage in danger: Mission report*, 2004.

*Venice Charter* (1964) = *Venice Charter* (1964) of ICOMOS.

Vojvodić, *Newly discovered portraits* = D. Vojvodić, *Newly discovered portraits of rulers and the dating of the oldest frescoes in Lipljan*, Зограф 36 (2012) 143–155.

Vukotić Lazar, *Beogradsko razdoblje* = M. Vukotić Lazar, *Beogradsko razdoblje arhitekta Nikole Dobrovića (1945–1967)*, Beograd 2002.

Walter, *The Iconographical Sources* = Ch. Walter, *The Iconographical Sources for the Coronation of Milutin and Simonida at Gračanica*, у: *Византијска уметносћ*, 183–200.

*Washington Charter* (1987) = *Washington Charter on the Conservation of Historic Towns and Areas* (1987).

Wratislaw-Mitrovic, Okunev, *La Dormition* = L. Wratislaw-Mitrovic, N. Okunev, *La Dormition de la Sainte Vierge dans la peinture médiévale orthodoxe*, *Byzantinoslavica* III/1 (1931) 134–173.

Zečević, *Glass of Novo Brdo* = E. Zečević, *Glass of Novo Brdo and its significance in Late Medieval glass production*, у: *Annales du 18e congrés de l'association internationale pour l'histoire du verre*, ed. D. Ignatiadou, A. Antonaras, Thessaloniki 2012, 414–418.

Zhelto, *A Slavonic Translation* = M. Zhelto, *A Slavonic Translation of the Eucharistic Diataxis of Philotheos Kokkinos from a Lost Manuscript (Athos Agiou Pavlou 149)*, у: *TOXOTHC: Studi per Stefano Parenti*, ed. D. Galadza, N. Glibetić, G. Radle, Grottaferrata 2010, 345–359.

Zirojević, *Posedi* = O. Zirojević, *Posedi manastira u Skadarskom sandžaku*, Novi Pazar 1999.

Βαφειάδης, *Ύστερη βυζαντινή ζωγραφική* = Κ. Μ. Βαφειάδης, *Ύστερη βυζαντινή ζωγραφική. Χώρος και μορφή στην τέχνη της Κωνσταντινουπόλεως 1150–1450*, Αθήνα 2015.

Βοκοτόπουλος, *Βυζαντινές εικόνες* = Π. Βοκοτόπουλος, *Βυζαντινές εικόνες*, Αθήνα 1995.

*Η Βλαχέρνα της Άρτας* = *Η Βλαχέρνα της Άρτας*, ed. Β. Ν. Παπαδοπούλου, Άρτα 2015.

Ζάρρας, *Η παλαιολόγεια εικόνα του Χριστού* = Ν. Ζάρρας, *Η παλαιολόγεια εικόνα του Χριστού εν δόξη με τους αποστόλους στο Μουσείο του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βενετίας*, ΔΧΑΕ 34 (2013) 239–252.

#### СКРАЂЕНИЦЕ НАЗИВА УСТАНОВА

АС = Архив Срдије, Београд

БМС = Библиотека Матице српске, Нови Сад

ВОА = Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Istanbul

БРА = Библиотека Румунске академије, Букурешт

ГМС = Галерија Матице српске, Нови Сад

МГБ = Музеј града Београда

МП = Музеј у Приштини

МСПЦ = Музеј Српске православне цркве, Београд

НББ = Народна библиотека у Београду (изгорела у немачком бомбардовању 6. априла 1941)

НБС = Народна библиотека Србије, Београд

НМБ = Народни музеј, Београд

НМК = Народни музеј, Крушевац

ПЗЗСК = Покрајински завод за заштиту споменика културе, Приштина

РЗЗСК = Републички завод за заштиту споменика културе, Београд

TKGM = Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Ankara





## СПИСАК САРАДНИКА СА АФИЛИЈАЦИЈАМА<sup>1</sup>

Др ЂОРЂЕ БУБАЛО, редовни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју  
djububalo@f.bg.ac.rs

*\*Српско средњовековно друштво у писаним изворима*  
(бр. 177025)

Др ДРАГАН ВОЈВОДИЋ, редовни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
dvojvodi@f.bg.ac.rs

*\*Српска средњовековна уметност и њен европски*  
*контекст* (бр. 177036)

*\*Традиција, иновација и идентитет у византијском*  
*свету* (бр. 177032)

*Српска уметност од пројасни царства до пада њог*  
*турску власи* (пројекат Матице српске)

Др ВЛАДИМИР ВУКАШИНОВИЋ, редовни професор  
Универзитет у Београду, Православни богословски  
факултет

vvukasinovic@bfspc.bg.ac.rs

*\*Српска теологија у XX веку: фундаменталне*  
*проблематике теолошких дисциплина у европском*  
*контексту – историјска и савремена перспектива*  
(бр. 179078)

Др БИЉАНА ВУЧЕТИЋ, научни сарадник  
Историјски институт, Београд  
biljana.vucetic@yahoo.com

*\*Европа и Срби (1804–1918): историја и искушења*  
*европске модерне* (бр. 177031)

АЛЕКСАНДРА ДАВИДОВ ТЕМЕРИНСКИ, историчар  
уметности – саветник  
Републички завод за заштиту споменика културе – Београд  
aleksandra.davidov@heritage.gov.rs

Др ЉУБОДРАГ ДИМИЋ, редовни професор, дописни  
члан САНУ  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју  
ljdimic@f.bg.ac.rs

*\*Српска нација – интелективни и дезинтелективни*  
*процеси* (бр. 177014)

*\*Срби и Србија у југословенском и међународном*  
*контексту: унутрашњи развој и положај у европској/*  
*светској заједници* (бр. 47027)

Др МИРЈАНА ЂЕКИЋ, етнолог – конзерватор  
Покрајински завод за заштиту споменика културе,  
Петроварадин  
mirjana.djekic@pzzsk.rs

Др ИВАНА ЖЕНАРЈУ РАЈОВИЋ, научни сарадник  
Институт за српску културу Приштина, Лепосавић  
ivanazenarju@yahoo.com

*\*Материјална и духовна култура Косова и Метохије*  
(бр. 178028)

МИЛОШ ЖИВКОВИЋ, истраживач сарадник  
Византолошки институт, САНУ, Београд  
milos.zivkovic@vi.sanu.ac.rs

*\*Традиција, иновација и идентитет у византијском*  
*свету* (бр. 177032)

Др АЛЕКСАНДАР КАДИЈЕВИЋ, редовни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
akadijev@f.bg.ac.rs

*\*Српска уметност XX века – национално и Европа*  
(бр. 177013)

<sup>1</sup> Звездом су означени називи пројеката Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије у оквиру којих су написани поједини радови у овој публикацији.

Др ТАТЈАНА КАТИЋ, научни сарадник  
Историјски институт, Београд  
tatjanakatic@gmail.com

*\*Од универзалних царства ка националним државама.  
Друштвене и политичке промене у Србији и на Балкану  
(бр. 177030)*

Др МИЛОШ КОВИЋ, ванредни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју  
mkovic@f.bg.ac.rs

*\*Историја политичких идеја и институција на Балкану  
у XIX и XX веку (бр. 177011)*

*\*Конфликти и кризе: Сарајево и развој у Србији и региону  
у XIX и XX веку (бр. 47030)*

Др АЛЕКСЕЈ ЛИДОВ, члан Руске академије уметности,  
руководилац Одељења на Институту светских култура  
Московског државног универзитета,  
директор Истраживачког центра за источнохришћанску  
културу, Москва  
alidov@gmail.com

Др НЕНАД МАКУЉЕВИЋ, редовни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
mmakulje@f.bg.ac.rs

*\*Представе идентитета у уметности и вербално-  
визуелној култури новој доба (бр. 177001)*

Др МИОДРАГ МАРКОВИЋ, редовни професор,  
дописни члан САНУ  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
mmarkovi@f.bg.ac.rs

*\*Српска средњовековна уметности и њен европски  
контекст (бр. 177036)*

*\*Традиција, иновација и идентитет у византијском  
свету (бр. 177032)*

*Српска уметности од проласка царства до пада под  
турску власт (пројекат Матице српске)*

Др СРЂАН МАРКОВИЋ, редовни професор  
Универзитет у Нишу, Факултет уметности  
magelen@open.telekom.rs

*\*Српска уметности XX века – национално и Европско  
(бр. 177013)*

Др МИРЈАНА МЕНКОВИЋ, музејски саветник  
Етнографски музеј у Београду  
mirjana.menkovic@etnografskimuzej.rs

Др ЈЕЛЕНА ПАВЛИЧИЋ, асистент  
Универзитет у Приштини с привременим седиштем  
у Косовској Митровици  
Факултет уметности  
jpravlicic@gmail.com

*\*Традиција и трансформација: историјско наслеђе и  
национални идентитет у Србији у XX веку (бр. 47019)*

Др ДРАГАНА ПАВЛОВИЋ, доцент  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
drpavlov@f.bg.ac.rs

*\*Српска средњовековна уметности и њен европски  
контекст (бр. 177036)*

Др ВАЛЕНТИНО ПАЧЕ, редовни професор, инострани  
члан Норвешке академије наука и уметности, Осло  
Trinity College, Hartford, Conn./USA. – Rome Campus,  
предавач на докторским студијама историје уметности,  
Одељење хуманистичких наука и културног наслеђа,  
Универзитет у Удинама  
vvalentinopace@gmail.com

Др СВЕТЛАНА ПЕЈИЋ, историчар уметности  
– саветник

Републички завод за заштиту споменика културе  
– Београд

svetlana.pejic@heritage.gov.rs

*\*Српска средњовековна уметности и њен европски  
контекст (бр. 177036)*

Др ДАНИЦА ПОПОВИЋ, научни саветник  
Балканолошки институт, САНУ, Београд  
Danica.Popovic@bi.sanu.ac.rs

*\*Средњовековно наслеђе Балкана: институције  
и култура (бр. 177003)*

Др ДУБРАВКА ПРЕРАДОВИЋ, независни истраживач  
Лион, Француска  
dubravka.preradovic@gmail.com

Др ДЕЈАН РАДИЧЕВИЋ, доцент  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за археологију  
dradicev@f.bg.ac.rs

*\*Друштво, духовно-материјална култура и  
комуникације у историји и раној историји Балкана  
(бр. 177012)*

ДЕЈАН РАДОВАНОВИЋ, историчар уметности

– конзерватор

Покрајински завод за заштиту споменика културе,  
Петроварадин

dejan.radovanovic@pzzsk.rs



Др ЗОРАН РАКИЋ, ванредни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
zrakis@f.bg.ac.rs

*\*Српска средњовековна уметности и њен европски  
контекст (бр. 177036)*

Др БРАНИСЛАВ ТОДИЋ, редовни професор  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју уметности  
btodic@f.bg.ac.rs

*\*Српска средњовековна уметности и њен европски  
контекст (бр. 177036)*

ВЛАДИМИР ЏАМИЋ, историчар уметности  
– конзерватор  
Републички завод за заштиту споменика културе  
– Београд  
vladimir.dzamic@heritage.gov.rs

Др НЕБОЈША ШУЛЕТИЋ, доцент  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет,  
Одељење за историју  
nsuletic@f.bg.ac.rs

*\*Српска нација – интелектуални и дизајнерски  
процеси (бр. 177014)*





## СПИСАК ТАБЛИ

- I. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, лунета северног портала
- II. Икона Богородице Пелагонијске, трећа четвртина XIV века, детаљ (МСПЦ, ризница манастира Дечана)
- III. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, последња сцена Богородичиног акатиста, 1343, детаљ: краљ Душан, млади краљ Урош и краљица Јелена
- IV. Пећка патријаршија, припрата, источни зид, Богородица из Деизиса и поворка српских патријараха, 1565
- V. Пећка патријаршија, параклис Светог Николе, Свети Никола спасава Василија од Сарацена, рад сликара Радула, 1673/1674
- VI. Кивот светог Стефана Дечанског, рад Димитра Станишевог и Анастаса Константиновића, 1849, детаљ (ризница манастира Дечана)
- VII. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, поглед на источни део храма
- VIII. *Окѣиоих ѿрвоѣласник*, заставица, л. 2г, 1560–1570. (НБС, Дечани 146)
- IX. Урош Предић, *Косовка Девојка*, 1919, детаљ (МГБ)
- X. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, наос, свети краљ Стефан Дечански, 1343–1345
- XI. Манастир Грачаница, католикон, детаљ
- XII. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, горња зона с куполом
- XIII. Матичане, сребрни прстен, детаљ (МП, инв. бр. 615)
- XIV. Грачаница, свети Меркурије, око 1320. године
- XV. Пећка патријаршија, припрата, Старац данима, око 1375.
- XVI. Богородица Хвостанска (?), Родопово звоно, 1432. (НМБ)
- XVII. Сликара Радул, Богородица са Христом, 1677. (МСПЦ, ризница Пећке патријаршије)
- XVIII. Манастир Дечани, иконостас у параклису Светог Димитрија, 1813/1814, детаљ
- XIX. Ђилане, црква Светог Николе
- XX. Косовска Митровица, Споменик партизанима и рударима палим у НОБ-у, арх. Б. Богдановић, 1973
- XXI. Александар Томашевић, *Данилова ѿриѣраѣа у Пећи*, 1958. (Коларчева задужбина, Београд)
- XXII. Берат о постављењу епископа Јоаникија за првог рашко-призренског митрополита, 1. април 1808, детаљ (МСПЦ, ризница манастира Дечана)
- XXIII. Манастир Девич, црква Ваведења Богородичиног, снимак из 1942. године
- XXIV. Призрен, манастир Светих арханђела, спаљен марта 2004. године
- XXV. Оптеруша, црква Светог Спаса, XX век, комисијски обилазак цркве разорене 1999. године
- XXVI. Скела у Дечанима, снимак из двадесетих или тридесетих година XX века
- XXVII. Призрен, црква Богородице Љевишке, поглед на унутрашњост
- XXVIII. Призрен, црква Богородице Љевишке, главна купола
- XXIX. Призрен, Поткаљаја, поглед на куполу обновљене средњовековне цркве Свете Недеље из једне од српских кућа спаљених у Погрому 2004, снимак из 2010. године
- XXX. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, икона светог Николе на олтарској прегради, детаљ
- XXXI. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, свети Теодор Стратилат
- XXXII. Пећ, црква Богородице Одигитрије, надгробни портрет архиепископа Данила II
- XXXIII. Манастир Дечани, црква Христа Пантократора, олтарска преграда, икона Богородице са Христом, детаљ

## ПОРЕКЛО ИЛУСТРАЦИЈА

### ФОТОГРАФИЈЕ

АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ, БЕОГРАД, ЛЕГАТ ЂУРЂА БОШКОВИЋА: 18, 48, 216, 239–242, 243, 328, 377–386, 392

АРХИВ САНУ: сл. 10

АС: сл. 7

БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА: сл. 116

БМС: сл. 71, 96, 97

БРА: сл. 237

ВОЈНИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ: сл. 109

ГМС: сл. 72, 115, 283

ДУШАН ВУЈЧИЋ И ИЗДАВАЧКА КУЋА ПЛАТОНЕУМ Д.О.О.: сл.

1–4, 6, 9, 13, 26–29, 65–67, 117–119, 121, 122, 125, 126, 134, 135, 138, 140, 141, 143–145, 147, 150, 154, 155, 158–160, 162, 166–172, 180, 194, 196, 197, 199–201, 203–206, 208, 218, 219, 222, 226, 227, 262, 263, 265, 266, 288, 290, 291, 409–412, 414, 418, 422, 423, т. I–IV, VI, VII, X–XII, XIV, XV, XVIII, XXVII, XXVIII, XXX, XXXI, XXXIII

ЗАДУЖБИНА ИЛИЈЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА КОЛАРЦА: т. XXI

ИМС: сл. 42, 43, 46, 47

ИМС, АЛБУМ М. РИСТИЋА: сл. 36, 37

МАНАСТИР ВИСОКИ ДЕЧАНИ: сл. 30–32, 34, 35, 49, 61, 62, 164, 165, 211, 220, 221, 371, 372, 415, 424

МГБ: сл. 40, 41, 75, 104, 107, т. IX

МГБ, ЗБИРКА РИСТЕ МАРЈАНОВИЋА: сл. 112

МП: сл. 183–188, т. XIII

МСПЦ: сл. 8, 20, 70, 73, 80, 84, 85, 88, 89, 91, 93–95, 127, 131, 133, 209, 267, 268, 274, 279, 281, 282, 286, 287, 289, т. XVII, XXII

МСПЦ, ЛЕГАТ РАДОСЛАВА ГРУЈИЋА: сл. 174, 175, 215, 238, 387, 388

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ: сл. 103

НМБ: сл. 12, 38, 39, 44, 77, 98, 106, 108, 111, 153, 178, 181, 182, 192, 193, 234, 244, 248–261, 327, 394–396, т. XVI, XXVI

НМК: сл. 105, 110, 114, 314, 315

ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОГРАФИЈУ НБС: сл. 78, 79, 81–83, 86, 87, 129, 130, 132, 280, 284, 285, т. VIII

РЗЗСК: сл. 52, 53, 54, 57, 236, 293, 294, 325, 326, 329–337, 340–346, 348–350, 355, 364, 366, 376, 390, 391, 398, т. XXIII

РЗЗСК: сл. 64, 228, 324, 351, 389, 393, 397, 399–408, 425

УМЕТНИЧКА ГАЛЕРИЈА, СКОПЈЕ: сл. 149

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ, БЕОГРАД, ЛЕГАТ ИВАНА ЂОРЂЕВИЋА: сл. 92, 190, 207, 214, 231, 347

ЦЕНТАР ЗА ОЧУВАЊЕ НАСЛЕЂА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ –

МΝΕΜΟΣΥΝΗ: сл. 296, 354, 356, 357, 359, 362, 363, 365, 367–370, 373, 375, т. XXV

ВИБЛИОТНÈQUE MUNICIPALE DE REIMS (FIC, ТРОМПЕТТЕ XIII II 330): сл. 163

ВLAGO Fund, Inc.: сл. 5, 15–17, 63, 68, 90, 124, 128, 136, 137, 142, 146, 148, 195, 198, 224, 232, 233, 304, 305, 416, 417, 419–421, т. V

ИГОР БОРОЗАН: сл. 99, 100–102

ДРАГАН ВОЈВОДИЋ: сл. 229, 275, 446

ИВАНА ЖЕНАРЈУ РАЈОВИЋ: сл. 301–303

ЗВОНИМИР ЈАНЧИЋ: сл. 297–299

ЗОРАН ЈОВАНОВИЋ: т. XXXII, стр. 2, 78–79

ПАВЛЕ МАРЈАНОВИЋ: сл. 152

СРЂАН МАРКОВИЋ: сл. 316

ЂОРЂЕ МИЛОСАВЉЕВИЋ: сл. 245

ЈЕЛЕНА ПАВЛИЧИЋ: сл. 300, 309, 311–313, 426, 427, 429, 435–438, 443–445, т. XIX, XX, XXIX

САЊА ПАЈИЋ: сл. 19

ВАЛЕНТИНО ПАЧЕ: сл. 156, 157, 176, 177

БОЈАН ПОПОВИЋ: сл. 276

ВЛАДИМИР ПОПОВИЋ: сл. 317, 319

СЛОБОДАН РАДОВАНОВИЋ: сл. 11, 173

ЗОРАН САМ: сл. 74

ДРАГАН СТАНОЈЕВИЋ: сл. 14, 213, 269

ГОЈКО СУБОТИЋ: сл. 235, 358

ВИЛИЈАМ ТЕЈЛОР ХОСТЕТЕР: сл. 138, 223, 225, 230, 264, 270–273, 277, 278

СРЂАН ЦОНИЋ: сл. 442

НЕПОЗНАТО ПОРЕКЛО: сл. 45, 50, 51, 59, 60, 69, 113, 120, 151, 292, 295, 308, 310, 318, 320–323, 338, 339, 352, 353, 360, 361, 374, 428, 430–434, 439–441, 447, т. XXIV



**Цртежи**

Игор Бјелић: сл. 217

**Табеле**

Љубодраг Димић: сл. 55, 56, 58

Татјана Катив: сл. 24, 25

**Фотографије и цртежи преузети  
из других публикација**

А. Башмаков, *Через Черногорию в страну диких Гегов*,  
С. Петербург 1913: сл. 33

Здравковић, *Резултати конзервајорских истраживања*: сл. 246

Кораћ, *Бојородица Хвосјанска*: сл. 191

Љубинковић и др, *Истраживачки и конзервајорски радови*: сл. 179в

Мијовић, *О језици Грачанице*: сл. 179г

Ненадовић, *Душанова задужбина*: сл. 221

Панић, Бабић, *Бојородица Лезишка*: сл. 179а

Поповић (М.), *Од ромејској касијела*: сл. 247

Тодић, Чанак-Медић, *Манастир Дечани*: сл. 212

Ђурчић, *Грачаница*: сл. 202

Чанак-Медић, *Архитектура прве половине XIII века II*: сл. 179б

*Exultet. Rotoli liturgici del medioevo meridionale*, ed. G. Cavallo, Roma  
1994: сл. 161

*OTTOMAN CIVILIZATION I*, ed. H. Inalcik, G. Renda, Ankara 2002: сл. 23, 24

CIP – Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

930.85(=163.41)(497.115)(082)

323.1(=163.41)(497.115)(091)(082)

726.5/.7(497.115)(082)

72/75(=163.41)"12/18"(082)

УМЕТНИЧКО наслеђе српског народа на Косову и Метохији : историја, идентитет, угроженост, заштита / уредници Драган Војводић, Миодраг Марковић ; [превод с италијанског на српски Дубравка Прерадовић ; карте Небојша Шулегић, Игор Степанчић]. – Београд : САНУ, 2017 (Крагујевац : Графостил). – 553 стр., XXXIII листа с таблама : илустр. ; 27 cm

Текст штампан двостубачно. – Тираж 500. – Стр. 9–10: Уводна реч / Владимир С. Костић. – Поговор уредника: стр. 507–512. – Списак скраћеница: стр. 515–547. – Напомене и библиографске референце уз радове.

ISBN 978-86-7025-754-2

- а) Срби – Културна историја – Косово и Метохија – Зборници
  - б) Споменици културе, српски – Косово и Метохија – Зборници
  - в) Црквена уметност, српска – Косово и Метохија – 13в–19в – Зборници
- COBISS.SR-ID 254256396



